

การให้การศึกษานอกโรงเรียนแก่ประชาชนไทย
บริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี

ห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญาบัตร
ของ
ไพฑูรย์ วชิราโชติกุล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กรกฎาคม 2531

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

177148

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ใ้พิจารณาปริญญาบัตร
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. ประม ภิรมานนท์)

.....กรรมการ

(ดร. กล้า สมตระกูล)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. ประม ภิรมานนท์)

.....กรรมการ

(ดร. กล้า สมตระกูล)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์สุวัฒน์ วัฒนวงศ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญาบัตรฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร. สมพร บัวทอง)

วันที่.....1.....เดือน.....กุมภาพันธ์.....พ.ศ.๒๕๓1.....

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จไปได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับความช่วยเหลือ แนะนำ จาก
รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์ ประธานที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ซึ่งผู้วิจัยมีความ
ซาบซึ้งในความกรุณา และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ดร.กล้า สมตระกูล กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์
ซึ่งให้คำแนะนำและกำลังใจอันมีคุณค่ายิ่งสำหรับผู้วิจัย และรองศาสตราจารย์สุวัฒน์ วัฒนวงศ์
กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำในการแก้ไขปริญญานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี และ
กองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ที่กรุณาอนุเคราะห์ให้
รายละเอียดของข้อมูลหมู่บ้านเป้าหมายเพื่อประกอบการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ
ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สาร ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดในการเขียนปริญญานิพนธ์ ขอขอบคุณ
อาจารย์นิพนธ์ ป้อมสนาน อาจารย์โสภณ นาขวัญ ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์เอกสาร
ประกอบการค้นคว้า และขอขอบคุณเพื่อนนิสิตวิชาเอกการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย รุ่น 4 และรุ่น 5 ที่ได้
ช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล

อนึ่ง ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์เรืองยุทธ วรคุณวิศาล ที่ช่วยกรุณาหาภาพประกอบ
และขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่ได้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์นี้ให้สำเร็จลุล่วงไป
ด้วยดี

ไพฑูรย์ วัชรวิชัยกุล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
✓ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
✓ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	6
วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	8
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	9
การจัดกระทำข้อมูลและสถิติที่ใช้	9
2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดและวิธีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน	10
แนวคิดในการพัฒนาชนบท	15
การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน	18
การจัดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพัฒนาชนบท	25
ผลการวิจัยในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน (ปรค.).....	26
3 สภาพและปัญหาของหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี	30
สภาพทั่วไปของจังหวัดปราจีนบุรี	30
อำเภอเป้าหมาย	32
สภาพของหมู่บ้านเป้าหมาย	35
สรุปสภาพและปัญหาของหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 6 แห่ง	59
4 ข้อมูลและความคิดเห็นของประชาชน	62
ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์	63

ข้อมูลและความคิด เห็นค่านการศึกษากลุ่มตัวอย่าง	66
ข้อมูลและความคิด เห็นเกี่ยวกับค่านอาชีพ	70
การรับข่าวสารข้อมูลจากการอ่าน	74
การรับข่าวสารข้อมูลจากวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์	78
กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่เคยเข้าร่วม	81
การมีส่วนร่วมและข้อคิด เห็นในการพัฒนาหมู่บ้าน	83
ข้อมูลค่านปัญหาของหมู่บ้านและปัญหาความต้องการส่วนตัว	88
ข้อมูลค่านความต้องการความช่วยเหลือจากทางราชการ	90
ความคิด เห็นเกี่ยวกับศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน	
จังหวัดปราจีนบุรี	93
ความต้องการที่จะมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ของประชาชน	94
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	99
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	100
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	100
สรุปสภาพของหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนที่เป็นหมู่บ้านเป้าหมาย	101
สรุปปัญหาในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนที่เป็นหมู่บ้านเป้าหมาย	102
ข้อมูลและความคิด เห็นของประชาชน	105
ข้อเสนอแนะในเรื่องกิจกรรมและแนวทางในการจัดการศึกษา	
นอกโรงเรียนในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี	111
การจัดองค์กรในการดำเนินงาน	117
บรรณานุกรม	119
ภาคผนวก	123
ภาคผนวก ก ภาพประกอบ	124
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม	127

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	หมู่บ้านเป้าหมายและจำนวนประชาชนที่ทำการสัมภาษณ์	7
2	ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านเป้าหมายในจังหวัดปราจีนบุรี	35
3	ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างแยกตามอำเภอ	63
4	ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง	67
5	ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านอาชีพ	71
6	ความคิดเห็นด้านการหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากการอ่าน	75
7	ความคิดเห็นด้านการหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์	78
8	กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่เคยเข้าร่วม	82
9	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน	83
10	ความคิดเห็นต่อด้านสุขภาพอนามัย	85
11	ความคิดเห็นต่อปัญหาในหมู่บ้าน ปัญหาและความต้องการส่วนตัว	88
12	ความต้องการความช่วยเหลือจากทางราชการ	90
13	ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทย บริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี	93
14	ความต้องการที่จะมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ของประชาชนทั้ง 3 อำเภอ ..	95

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนที่จังหวัดปราจีนบุรี	125
2 แสดงที่ตั้งของหมู่บ้านเป้าหมาย	126

ภูมิหลัง

ประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย สหภาพสังคมนิยมพม่า และมาเลเซีย ในด้านที่ติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตยนั้น เป็นด้านที่มีปัญหามากเพราะประเทศทั้งสองมีการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ และภายในประเทศเองก็มีการสู้รบแย่งชิงอำนาจกัน ทำให้ราษฎรและทหารของประเทศนั้นบางส่วนหลบหนีภัยสงครามเข้ามาในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี มีราษฎรและทหารของประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตยหลบหนีเข้ามาเป็นจำนวนมาก การอพยพเพื่อลี้ภัยของชาวกัมพูชาทำให้กระทบกระเทือนต่อสภาวะความเป็นอยู่ของราษฎรชาวไทยที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ บางครอบครัวต้องละทิ้งถิ่นฐานและอพยพไปอยู่ที่อื่น ทรัพย์สินได้รับความเสียหายและได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก (กระทรวงมหาดไทย. 2524 : 152)

เมื่อมีปัญหาทางด้านความไม่สงบสุขของราษฎรตามแนวบริเวณชายแดนภาคตะวันออกรัฐบาลจึงจำเป็นต้องหามาตรการแก้ไขอย่างรีบด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุ่งแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนความมั่นคงของประเทศชาติ ดังนั้นหน่วยงานของรัฐทุก ๆ หน่วยที่อยู่ในพื้นที่ รวมทั้งหน่วยงานของเอกชนจึงต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันที่จะระดมทุนวิธีต่าง ๆ เพื่อพัฒนาภูมิภาคแถบนี้ให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่บริเวณชายแดนด้วยความสงบสุขและมีความมั่นคง การพัฒนานั้นนอกจากเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดีแล้ว ยังเพื่อเป็นปราการในการป้องกันประเทศชาติด้วย แนวทางที่จะพัฒนาโดยทั่วไปจึงได้แก่ การพัฒนาคุณภาพของบุคลากร สุขภาพอนามัย ความเป็นอยู่ การเพิ่มรายได้ การอาชีพ และการเพิ่มประสิทธิภาพทางการบริการสังคม (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2526 : 8)

การจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ อันคัมภีร์แรกที่ควรพิจารณา คือ ด้านการศึกษา เพราะว่าการศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะช่วยให้มนุษย์ได้มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับความต้องการ และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา (ประธาน มาลากุล ณ อยุธยา. 2527 : 1) การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพทุกด้าน ทั้งในค่านิยม ทัศนคติ ร่างกาย อารมณ์ อารมณ์ เศรษฐกิจ การเป็นพลเมืองดี และแง่มุมต่าง ๆ ของชีวิต และเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม ความจำเป็นในการปรับปรุงคุณภาพของประชากรเพื่อพัฒนาประเทศ ตลอดจนความพยายามที่จะยกฐานะความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะในชนบทให้สูงขึ้น จึงทำให้รัฐบาลตระหนักถึงความจำเป็นของการให้การศึกษาแก่ประชาชน ทั้งที่อยู่ในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

เนื่องจากการให้การศึกษาในระบบโรงเรียนมีข้อจำกัด ไม่สามารถช่วยทุกคนให้เรียนรู้ในสิ่งที่เขาต้องการได้ แม้เป้าหมายการศึกษา และเป้าหมายของการเรียนรู้จะมีหลักสำคัญที่จะให้โอกาสแก่ทุกคนก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติยังทำตามเป้าหมายไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 จึงได้ให้ความสำคัญแก่การศึกษานอกโรงเรียนเพิ่มขึ้น (ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ. 2528 : 3) เพราะว่า บทบาทของการศึกษานอกโรงเรียนจะช่วยเชื่อมช่องว่างระหว่างผู้ที่มีความรู้มากกับผู้ที่มีความรู้น้อย ช่องว่างระหว่างคนในเมืองที่ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงกับคนในชนบทที่ได้อาศัยโอกาสได้รับการศึกษาไม่ทั่วถึง ทั้งนี้ เพราะลักษณะของการศึกษานอกโรงเรียนนั้นเป็นการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นและไม่มีแบบแผนตายตัว เหมือนกับการศึกษาในระบบโรงเรียน ด้วยเหตุนี้จึง เป็นเครื่องช่วยให้การศึกษานอกโรงเรียนสามารถจัดได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง ซึ่งจะเป็นการลดช่องว่างต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น และการให้การศึกษานอกโรงเรียนแก่ประชาชนในวัยผู้ใหญ่ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรโดยตรง เพราะผู้ใหญ่เป็นผู้รับผิดชอบภาระหน้าที่ของครอบครัวและสังคม เป็นบิดามารดา และเป็นผู้รับภาระต่อค่าครองชีพที่สูงในปัจจุบัน (โมหัมหมัด อับดุลกาเดร์ และสมจิตร สร้อยสุริยา. 2525 : 2)

ปัจจุบันมีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนได้จัดบริการการศึกษานอกโรงเรียน ให้แก่ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ กระจายอยู่ทั่วไปทั้งในเมืองและในชนบท ทั้งในพื้นที่ปกติและพื้นที่ยากจน รวมทั้งพื้นที่ตามแนวบริเวณชายแดน โดยเฉพาะพื้นที่ตามแนว

บริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี มีหลายหน่วยงานได้จัดบริการการศึกษาออกโรงเรียนลงในพื้นที่ โดยเฉพาะในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีทั้งสิ้น 57 หมู่บ้าน หน่วยงานเหล่านี้ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการพัฒนาชุมชน กรมการศึกษาออกโรงเรียน โครงการสาธิตชุมชนฐาน และหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ หน่วยงานเหล่านี้ต่างให้บริการแก่ประชาชนตามรูปแบบและแนวทางของตนเองโดยมิได้มีการประสานสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ

จากผลการศึกษาของ สายสุรี จุติกุล เกี่ยวกับการให้บริการการศึกษาออกโรงเรียนทั่วประเทศนั้นสรุปได้ดังนี้ (Saisuree. 1985 : 97)

1. หลายโครงการไม่ได้สนองตอบต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง
2. การจัดการศึกษาออกโรงเรียนส่วนมากจัดทำตามความสามารถของหน่วยงาน ผู้จัดโดยมิได้คำนึงถึงกลุ่มเป้าหมาย
3. เนื้อหาสาระของ ความรู้ที่ให้แก่ประชาชนไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการอบรมเกี่ยวกับการเพิ่มพูนรายได้
4. การจัดการศึกษาออกโรงเรียนส่วนใหญ่จะสนองตอบผู้ที่อยู่ในเมือง
5. ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ดำเนินการให้การศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดการประสานงานในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

นอกจากปัญหาคงกล่าวแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้สรุปสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาออกโรงเรียนเป็น 2 ประเด็นหลักดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2526 : 132 - 134)

1. การให้บริการการศึกษาออกโรงเรียนยังไม่มีกำหนดพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนมาตรการที่จะให้ความสำคัญแก่พื้นที่และกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว ทำให้การดำเนินงานเป็นไปในลักษณะของการไปรยหว่าน ซึ่งไม่ใช่เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะกลุ่มหรือพื้นที่
2. มีการซ้ำซ้อนกันในการให้บริการ กล่าวคือ มีความซ้ำซ้อนในเรื่องการคัดเลือกบุคคลกลุ่มเดียวกันเข้ารับการอบรม แม้จะในเนื้อหาวิชาที่ต่างกันแต่ก็อาจจะทำให้เกิดการสูญเปล่า และเป็นการสกัดกั้นโอกาสของบุคคลอื่น นอกจากนี้ยังมีความซ้ำซ้อนในการฝึกทักษะ

และวิชาชีพ หน่วยงานส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาทักษะในระดับพื้นฐานและในแขนงวิชาที่คล้ายคลึงกัน ขาดการวางแผนที่จะรับช่วงจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาต่อในระดับ เข้มหรือ มีมาตรฐานสูงขึ้น หรือได้รับการอบรมในแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องเนื่องกันจนครบวงจร

จากผลการศึกษาลักษณะข้างต้นพอจะชี้ให้เห็นได้ว่า ปัจจุบันการให้การศึกษาออกโรงเรียน ยังไม่มีการกำหนดพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน อีกทั้งกิจกรรมที่จัดยังไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และยังไม่สอดคล้องกับจุดเน้นของการศึกษาออกโรงเรียน ซึ่งถ้าหากพิจารณาจากแผนพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) จะเน้นการจัดการศึกษาออกโรงเรียนให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน หลักใหญ่ของการจัดการศึกษาและพัฒนานั้น จะต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่น และด้วยเหตุที่หมู่บ้านชายแดนเป็นเป้าหมายหนึ่งที่รัฐบาลให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะนอกจากจะมีลักษณะคอยต่อการพัฒนาเช่นเดียวกับชนบทโดยทั่วไปแล้ว ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศด้วย การจัดการศึกษาในพื้นที่ชายแดนจึงควรมีลักษณะบางประการที่แตกต่างจากการพัฒนาชนบทโดยทั่วไป การที่จะจัดการศึกษาหรือดำเนินการให้เหมาะสมจึงควรมีการศึกษาถึงสภาพของชุมชน ปัญหา ความต้องการและความคิดเห็นของประชาชนอย่างถ่องแท้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาหาแนวทางการจัดการศึกษาออกโรงเรียนและแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น การกระทำดังกล่าวจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของงานวิจัยครั้งนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการทางด้านการศึกษาออกโรงเรียนของประชาชนในบริเวณชายแดน โดยศึกษาเฉพาะกรณีในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษาความต้องการ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดบริการการศึกษาออกโรงเรียนของประชาชนที่อยู่ในบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดปราจีนบุรี
3. เพื่อวิเคราะห์กิจกรรมและวิธีดำเนินงานการศึกษาออกโรงเรียนที่เหมาะสมในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดปราจีนบุรี

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการศึกษาค้นคว้าจะให้ประโยชน์ดังนี้

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพของชุมชนและกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งสามารถนำไปใช้ประกอบการวางแผนการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนและพัฒนาท้องถิ่นได้
2. ได้ข้อเสนอแนะด้านรูปแบบและแนวทางการให้บริการการศึกษานอกโรงเรียนที่เหมาะสมกับพื้นที่ในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดปราจีนบุรี

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง "การศึกษานอกโรงเรียนสำหรับประชาชนบริเวณชายแดน กรณีศึกษาในจังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสุรินทร์" ซึ่งเป็นการวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ 2528 แบ่งเป็น 2 โครงการย่อย คือ

1. การให้การศึกษานอกโรงเรียนแก่ประชาชนไทยบริเวณชายแดนจังหวัดสุรินทร์
ดำเนินการวิจัยโดย นายบัวเพ็ญ แสงดี
2. การให้การศึกษานอกโรงเรียนแก่ประชาชนไทยบริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี
ดำเนินการวิจัยโดย นายไพฑูรย์ วชิราโชติคุณ

สำหรับขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้มีดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ทำการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดปราจีนบุรี ตามประกาศของศูนย์อำนวยการร่วม กองอำนวยการทหารสูงสุด ในพื้นที่ 3 อำเภอ คือ อำเภอรัญประเทศ อำเภอกาพระยา และกิ่งอำเภอลองนาค

2. เนื้อหาทำการวิจัย เน้นการสำรวจ 2 เรื่อง คือ

2.1 สภาพ ปัญหา และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนปัจจัยที่เอื้อและที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนและการพัฒนาท้องถิ่น

เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพิจารณาวางแผนการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

2.2 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความต้องการในด้านการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ประชาชนในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน อำเภอภูพาน จังหวัดนครพนม และกิ่งอำเภอคลองหาด จังหวัดปราจีนบุรี รวม 57 หมู่บ้าน

2. กลุ่มตัวอย่าง จะงัดเก็บข้อมูลจากหมู่บ้านที่มีลักษณะดังนี้

2.1 เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในตำบลที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐกัมพูชา ประชาธิปไตย

2.2 มีความปลอดภัยต่อการเข้าไปเก็บข้อมูล ทั้งนี้เพราะบางหมู่บ้านไม่เหมาะสมที่จะเข้าไปในพื้นที่ เพราะเป็นการเสี่ยงอันตรายที่เกิดจากการสู้รบบริเวณชายแดน

2.3 เป็นหมู่บ้านที่ได้รับการยินยอมจากทางจังหวัดและกองทัพอากาศให้เข้าไปทำการวิจัยได้

2.4 เป็นหมู่บ้านที่มีขนาดไม่เล็กเกินไป คือ มีจำนวนครัวเรือนตั้งแต่ 50 ครัวเรือนขึ้นไป

การคัดเลือกหมู่บ้านเป้าหมายเพื่อทำการวิจัย ได้ปรึกษาและขอความเห็นชอบจากศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี (ศฝช.ปจ.) และให้ ศฝช.ปจ. เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดและประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล

การคัดเลือกหมู่บ้านเป้าหมายได้ดำเนินการดังนี้

1. ในแต่ละอำเภอที่ทำการศึกษาค้นเลือกตำบลที่อยู่ติดชายแดนมาเพื่อทำการศึกษาร้อยละ 2 ตำบล รวม 3 อำเภอ เป็น 6 ตำบล

2. ในแต่ละตำบลที่คัดเลือกมา ได้ทำการคัดเลือกหมู่บ้านเพื่อทำการศึกษาตำบลละ 1 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 6 หมู่บ้าน

3. ประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 6 หมู่บ้าน เป็นผู้ให้ข้อมูลโดยการให้การสัมภาษณ์

รายชื่อสถานที่และจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ให้การสัมภาษณ์แสดงในตาราง 1
ต่อไปนี้

ตาราง 1 หมู่บ้านเป้าหมายและจำนวนประชาชนที่ทำการสัมภาษณ์

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	จำนวนประชาชนที่ทำการสัมภาษณ์		
			ชาย	หญิง	รวม
1. อัญประเทศ	ผ่านศึก	หนองปรือ	13	13	26
	ห้วยพริก	ห้วยพริก	12	9	21
2. ทาพระยา	โคกสูง	อ่างศิลา	8	12	20
	ห้วยเสด็จ	โคกหนาร	6	17	23
3. กิ่งอำเภอคลองหาค	ไทยอุดม	คลองไก่อื่อน	3	11	14
	คลองหาค	เขาเลื่อม	6	2	8
รวม			48	64	112

จากตาราง 1 มีจำนวนประชาชนที่ทำการสัมภาษณ์ 112 คน แบ่งเป็นชาย 48 คน
หญิง 64 คน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้เลือกหมู่บ้านหรือกลุ่มตัวอย่างไว้ก่อน ในขั้นของการเขียนเค้าโครงวิจัย แต่ได้ไปทำการคัดเลือกเมื่อเข้าสู่พื้นที่แล้ว กล่าวคือ คัดเลือกหมู่บ้านที่จังหวัดและเลือกประชาชนเพื่อที่จะสัมภาษณ์ในขณะที่เก็บข้อมูลในหมู่บ้านนั้น ๆ

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้างนี้มี 4 วิธี คือ

1. การศึกษาจากเอกสาร เป็นการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะและสภาพทั่วไปของท้องถิ่น ตลอดจนโครงการและกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ดำเนินการอยู่ในท้องถิ่นระหว่างปี 2527 - 2528 ที่ได้จากเอกสารของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งที่เป็นของหน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานในท้องถิ่น
2. การสัมภาษณ์ ได้จากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษา เช่น เจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน จังหวัดปราจีนบุรี เจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร เจ้าหน้าที่ด้านการพัฒนาชุมชน และเจ้าหน้าที่ค่านอนนัย เกี่ยวกับลักษณะการจัดบริการการศึกษานอกโรงเรียนที่หน่วยงานต่าง ๆ รับผิดชอบ ได้แก่ ความมุ่งหมาย กิจกรรม หลักการและแนวทางดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน
3. แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ เป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ประกอบการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบ ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการศึกษา ค่านอาชีพ ค่านข่าวสารข้อมูล ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน ข้อมูลด้านสาธารณสุข ข้อมูลด้านปัญหาของหมู่บ้าน และความต้องการส่วนตัว ข้อมูลด้านความต้องการที่จะให้บ้านเมืองให้ความช่วยเหลือและข้อมูลที่แสดงความต้องการจะมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เนื่องจากต้องการจะให้คำตอบเปิดกว้างมากที่สุด คำถาม - คำตอบ ในแต่ละประเด็นในแบบสอบถามจึงไม่ตายตัว (แบบสอบถามได้นำเสนอในภาคผนวก)
4. การสังเกตและจดบันทึก ได้แก่ การสังเกตสภาพการณ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้านตามที่คณะผู้วิจัยได้พบเห็น เช่น ลักษณะการประกอบอาชีพ สภาพความเป็นอยู่และข้อสังเกตต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีคณะอันประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.บุญ นิคมานนท์ เป็นหัวหน้าคณะ พร้อมด้วยความช่วยเหลือของนิสิตปริญญาโท วิชาเอก การศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร จำนวน 7 คน ร่วมกัน เก็บข้อมูลในเดือนสิงหาคม 2529 ก่อนที่จะไปทำการเก็บข้อมูลได้ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ ให้คณะได้ทราบถึงจุดประสงค์ และวิธีดำเนินการเพื่อให้ปฏิบัติไปในแนวเดียวกัน ในการเข้าไปกับข้อมูล ได้รับความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี เมื่อเข้าไปถึงหมู่บ้านได้ไปพบเพื่อแจ้งความ ประสงค์และขอความร่วมมือจากผู้ใหญ่บ้าน เมื่อผู้ใหญ่บ้านแจ้งให้ประชาชนทราบแล้ว คณะผู้วิจัยก็แยกย้ายกันออกไปสัมภาษณ์ประชาชนในแต่ละครัวเรือน ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ไม่ได้ สุ่มกลุ่มตัวอย่าง เพราะไม่สามารถทำอย่างนั้นได้เนื่องจากเป็นเวลาที่ราษฎรออกไปประกอบ อาชีพ จึงทำการสัมภาษณ์เฉพาะผู้ที่สามารถพบตัวได้ในช่วงนั้น การสัมภาษณ์ทั้ง 6 หมู่บ้าน ใช้วิธีการเช่นเดียวกัน รวมประชาชนผู้ให้การสัมภาษณ์ทั้งสิ้น จำนวน 112 คน

การจักกระทำข้อมูลและสถิติที่ใช้

ข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลจากวิธีการหลายวิธี มีลักษณะ เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นส่วนใหญ่ การวิเคราะห์และการจักกระทำข้อมูลได้ดำเนินการดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ซึ่งได้จากการศึกษาจากเอกสาร และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ได้นำมาแยกแยะออกเป็นหมวดหมู่ตามเนื้อหา แล้วสรุปแต่ละประเด็นนำเสนอในรูปของการบรรยาย และเสนอสถิติพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ ความถี่ และค่าร้อยละ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพส่วนตัว ความคิดเห็นในค่านต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนความต้องการทางด้านการศึกษานอกโรงเรียน นำเสนอในลักษณะของการแจกแจง จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสรุป บรรยายโดยแยกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามเนื้อหา

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนและการพัฒนาชนบทรายแค้น

ในการศึกษาปัญหาและความต้องการของประชาชนในบริเวณชายแค้นจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียนและการพัฒนาชนบท เพราะพื้นที่บริเวณชายแค้นเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ชนบท หากแต่มีลักษณะและปัญหามางประการที่แตกต่างจากพื้นที่ชนบททั่วไป แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนและการพัฒนาชนบทที่น่าสนใจในขณะนี้ แยกเป็น 5 หัวข้อ คือ

1. แนวคิดและวิธีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน
2. การพัฒนาชนบท หลักการ และแนวนโยบายการพัฒนาชนบทแนวใหม่
3. การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแค้น
4. การจัดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพัฒนาชนบท
5. ผลการวิจัยในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแค้น (ปชค.)

แนวคิดและวิธีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน

การศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ เพราะการศึกษาคือสิ่งที่ช่วยพัฒนาให้มนุษย์เกิดความรู้ ความสามารถที่จะปรับตนเองให้อยู่ในสังคมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้ แต่การศึกษาที่จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะแต่ในระบบโรงเรียนนั้น ยังไม่เป็นการเพียงพอที่จะเตรียมบุคคลให้เผชิญกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยีได้ เมื่อการศึกษาในระบบโรงเรียนมีข้อจำกัด จึงเริ่มมีการนำเอาหลักการและกระบวนการทางการศึกษานอกโรงเรียนมาใช้ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ทางด้านพื้นฐานในการแสวงหาข้อมูลในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม มีทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ และส่งเสริมให้ประชาชนชนบทมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตของเขาเอง (สุนทร สุนันท์ชัย.

2523 : 42)

โกวิท วรพิพัฒน์ (ม.ป.ป. : 2 - 4) ให้แนวความคิดว่า การศึกษานอกโรงเรียนจะเป็นตัวช่วยให้นักเรียนปรับตัวเข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี โดยกล่าวว่าคนเราจะมีความสุขที่สุด เมื่อบุคคลและ

สังคมสิ่งแวดล้อมประสมกลมกลืนกันอย่างราบรื่นทั้งทางกายภาพ ร่างกายและจิตใจ และการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะสามารถดำเนินการเพื่อให้ตัวเองและสังคมสิ่งแวดล้อมประสมกลมกลืนกันเพื่อตนเอง จะมีความสุขนั้น บุคคลนั้นจะต้องเป็นคนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น เพื่อจะได้ปรับตัวให้ทันต่อสภาพการณ์ของบ้านเมืองและสิ่งแวดล้อมของสังคม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และการที่จะเป็นเช่นนั้นได้เราจะต้องได้รับความรู้ ขาวสาร ข้อมูลต่าง ๆ อย่างเพียงพอและทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้น การจัดการศึกษาให้กับประชาชนจึงต้องจัดให้กับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย และต่อเนื่องกันไปจนตลอดชีวิต

เกียรติวรณ ฆาตยกุล (2526 : 17 - 18) ได้กล่าวถึงแนวทางการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักปรัชญาชีวิตว่า การศึกษานอกโรงเรียนควรเน้นการพัฒนาความเป็นมนุษย์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ศูนย์กลางอยู่ที่ผู้เรียน ให้เสรีภาพและความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนที่จะกำหนดทางเลือก ความสนใจ และแนววิถีของตนเอง และมีข้อเสนอแนะที่เป็นเพียงผู้คอยช่วยเหลือ แนะนำ ให้ทางเลือกต่าง ๆ และปลูกเร้าให้ผู้เรียนพึ่งตนเอง กระทั่งถึงความสามารถ ความสำคัญ และศักยภาพของตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนนำสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เรียนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันให้ได้มากที่สุด

จากแนวคิดดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาให้กับสมาชิกในสังคมใดสังคมหนึ่งเพื่อให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และสังคมเจริญรุ่งเรืองไปได้นั้น การจัดการศึกษาจะต้องเป็นกระบวนการตลอดชีวิต เพราะสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สมาชิกจึงต้องได้รับความรู้ ข้อมูล และข่าวสารต่าง ๆ อย่างพอเพียงและต่อเนื่องจึงจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพของการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ได้ วิธีการจัดก็จะต้องให้ผู้เรียนมีอิสระและเสรีภาพในการที่จะเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตด้วยตัวของเราเอง สนับสนุนให้บุคคลพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เต็มที่ นำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้เต็มที่ ด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้กับสมาชิกในสังคม จึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะตอบสนองแนวความคิดต่าง ๆ ดังกล่าวในบรรทัด

กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนมีหลายแบบหลายวิธี ขึ้นอยู่กับพฤติกรรม ภูมิประเทศที่จะก่อให้เกิดกับผู้เรียน โนลส์ (Knowles. 1971 : 294) มีความเห็นว่าการจัดการศึกษานอกโรงเรียนควรมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทัศนคติ

1. ด้านความรู้ กิจกรรมที่ควรใช้ เช่น การอ่าน การบรรยาย การอภิปรายเนื้อหาจากตำรา การใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา
2. ด้านความเข้าใจ กิจกรรมที่ควรใช้ เช่น การอภิปรายแก้ปัญหาระหว่างผู้เรียน การยกตัวอย่างเฉพาะกรณี การทดลองให้ฝึกทักษะ
3. ด้านทักษะ กิจกรรมที่ควรใช้ เช่น การสาธิตขั้นตอนหรือวิธีการการฝึกซ้อม การทำแบบฝึกหัด การแสดงบทบาทสมมติ
4. ด้านทัศนคติ กิจกรรมที่ควรใช้ เช่น การให้อภิปรายอย่างอิสระ การให้คำปรึกษา การเล่นเกมต่าง ๆ
5. ด้านค่านิยม กิจกรรมที่ควรใช้ เช่น การสัมมนา การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ การฟังธรรม
6. ด้านความสนใจ กิจกรรมที่ควรใช้ เช่น รายการทางโทรทัศน์ รายการทางวิทยุ การทัศนศึกษา การจัดนิทรรศการ การจัดฉายภาพยนตร์

รูปแบบหรือลักษณะของโครงการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนให้ประชาชน

3 ลักษณะ ตามความคิดของ โกวิท วรพิพัฒน์ (2523 : 59 - 61) คือ

1. ลักษณะที่จัดให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต ซึ่งหมายถึงการศึกษาที่ช่วยให้บุคคลสามารถคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักตนเอง รู้จักสังคมสิ่งแวดล้อม และมีเครื่องมือในการประกอบอาชีพ กิจกรรมที่ใช้ เช่น การศึกษานานาชาติสามัญ การศึกษานานาชาติแบบเบ็ดเสร็จ
2. ลักษณะที่จัดเพื่อรักษานิสัยความเป็นคนคิดเป็นในคงอยู่ และมีประสิทธิภาพ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารในการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยเน้นการส่งเสริมความรู้ และป้องกันการฉ้อโกงสื่อ กิจกรรมที่ใช้ เช่น จัดรายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ หอสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และหน่วยโสตทัศนศึกษา
3. ลักษณะที่จัดเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานและการดำรงชีวิต หมายถึง การจัดการศึกษาที่จะช่วยให้อาจารย์สามารถพัฒนาอาชีพ และความเป็นอยู่ตามความต้องการ กิจกรรมที่ใช้ เช่น จัดฝึกอบรมวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ตามความสนใจของประชาชน เป็นต้น

นอกจากนี้ ไบหมัก อัมคูลกาเกร์ (ม.ป.ป. : 35 - 39) ได้กล่าวถึงกิจกรรมของการศึกษานอกโรงเรียนในด้านการเทคนิคและอุปกรณ์อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการของการจัดกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ประชาชน มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้คือ

1. วิธีการ หมายถึง ความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นระหว่างผู้เรียนและสถาบันหรือตัวเด่น เพื่อให้งานกิจกรรมการศึกษาสัมฤทธิ์ผล แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ รูปแบบรายบุคคล รูปแบบกลุ่ม และรูปแบบมวลชน

2. เทคนิค หมายถึง ความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นระหว่างผู้เรียนกับการเรียนรู้ ซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละเนื้อหาวิชา เช่น การบรรยาย การสาธิต การสัมมนา การอภิปราย การฝึกปฏิบัติ เป็นต้น

3. อุปกรณ์ หมายถึง เครื่องมือที่ช่วยให้วิธีการและ/หรือเทคนิคบรรลุผลยิ่งขึ้น เช่น การใสรูปภาพ แผนภูมิ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ ประกอบการอธิบายหรือให้ข่าวสารข้อมูล เป็นต้น

ปัจจุบันประเทศไทยมีหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชนจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกโรงเรียน บริการให้แก่ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ จัดกิจกรรมสำหรับประชาชนทั่วไป คือ โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ และสายอาชีพ การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ การศึกษาทางสัณฐาน การจัดกลุ่มสนใจ ที่อ่านหนังสือ ประจำหมู่บ้าน หอสมุดประชาชน หอพักจำลอง พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ นิทรรศการเคลื่อนที่ เป็นต้น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2524 : 6 - 11)

2. กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับประชาชนในชนบท เพื่อพัฒนาให้ประชาชนในชนบทมีความขยันหมั่นเพียรในตนเอง ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครอง มีกิจกรรม เช่น การพัฒนาเด็ก การพัฒนาสตรี การส่งเสริมความรู้สำหรับประชาชนทั่วไป การจัดอาสาสมัครพัฒนาชุมชน การพัฒนาจิตใจ เป็นต้น (สุนทร โคตรบรรเทา. 2526 : 72 - 77)

3. กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข จัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เพื่อให้ประชาชนมีความรู้และทักษะในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาลเบื้องต้น การฟื้นฟูสภาพของตนเองหลังจากเจ็บป่วย ตลอดจนการเลี้ยงดูบุตรหลานในถูกสุขลักษณะ และมีสุขภาพอนามัยดี กิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ โครงการศูนย์อนามัยแม่และเด็ก โครงการสาธารณสุขมูลฐาน โครงการศูนย์โภชนาการเด็ก โครงการป้องกันและบำบัดยาเสพติด โครงการบริการวางแผนครอบครัวชุมชนหมู่บ้าน โครงการบริการวางแผนครอบครัวชุมชนสถาบัน (อุณา นพคุณ. 2523 : 128 - 138)

4. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม จัดการศึกษาออกโรงเรียนโดยเปิดอบรมให้แก่คนงานในธุรกิจอุตสาหกรรม และประชาชนทั่วไปในกิจกรรมอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรมในครอบครัว อุตสาหกรรมสิ่งทอ หัตถกรรมไทยและแผนพรงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่ใหม่ และที่น่าสนใจแก่ประชาชน (ปฐม นิพนานนท์. 2528 : 196)

5. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนที่ส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตร โดยเน้นบุคคลที่เป็นเกษตรกรเพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องการเพิ่มผลผลิต โดยอาศัยกรรมวิธีทางการเกษตรแบบใหม่ ในรู้จักโรคพืชยาการหมักปุ๋ยให้เกิดประโยชน์ ทบแผนสูงสุดโดยลงทุนแค่น้อย สนับสนุนให้เกษตรกรดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรในครัวเรือน เพื่อที่จะสามารถพึ่งตนเองได้ กิจกรรมที่สำคัญ เช่น โครงการอบรมเกษตรกรผู้นำ โครงการจัดตั้งกลุ่มแบบแผนเกษตรกร โครงการจัดตั้งกลุ่มยุวเกษตรกร และโครงการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น (พุทธชาติ ราชปรีชา. 2523 : 125 - 129)

นอกจากหน่วยงานต่าง ๆ ดัง 5 หน่วยงานที่กล่าวมา ยังมีหน่วยงานราชการอีกหลายแห่งที่ให้บริการการศึกษาออกโรงเรียนแก่ประชาชน บริการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นมีทั้งในเมืองและในชนบทโดยทั่วไป

ในภาคเอกชนที่จัดกิจกรรมทางการศึกษาออกโรงเรียนบริการให้กับประชาชนมีหลายองค์กร เช่น มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนให้กับประชาชนในชนบท เพื่อช่วยเหลือให้สามารถปรับปรุงฐานะ และสภาพความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น เพื่อจัดความยากจน ความไม่รู้ และโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งเป็นเหตุอันเนื่องมาความเจริญก้าวหน้า และก่อความทุกข์ยากให้กับประชาชน และเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทรู้จักช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำมาหากิน การศึกษา และอนามัย มีกิจกรรม เช่น การทำนาแบบใหม่ การจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กเล็ก จัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ จัดฝึกอบรมวิชาชีพ ทักษะฝีมือ การวางแผนครอบครัว จัดทำหนังสือประจำหมู่บ้าน (ทวีป อภิสิทธิ์. 2523 : 215 - 217)

สภาสตรีแห่งชาติ ได้จัดกิจกรรมทางการศึกษาออกโรงเรียนโดยเน้นเพื่อพัฒนาสตรีในด้านคุณภาพ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และพลานามัย มีกิจกรรมที่สำคัญ คือ จัดอบรมเสริมความรู้ในวิชาต่าง ๆ ตามความต้องการและความสนใจของประชาชนในกรุงเทพมหานคร จัดตั้งศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในวิชาที่มีการฝึกอบรม จัดการสัมมนาในเรื่องวัฒนธรรมประเพณี จัดรายการทางวิทยุ

เพื่อเสริมความรู้กันต่าง ๆ จักพิมพ์หนังสือเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในแต่ละวิชาที่ได้ทำการฝึกอบรมไปแล้ว (สมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย 2525 : 29 - 32)

โดยสรุปแล้วงานการศึกษาของโรงเรียนนั้น ส่วนหนึ่งเป็นงานซ่อมเสริมโอกาสทางการศึกษา พื้นฐานแก่ผู้ที่ไม่เคยได้เข้าระบบโรงเรียน และเก็บตกผู้หลุดจากระบบโรงเรียนตามเส้นทางของการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยจัดให้มีรูปแบบที่หลากหลายที่กลุ่มเป้าหมายประชาชนเหล่านี้สามารถเลือกได้ตามความเหมาะสม กับสภาพความจำเป็นของแต่ละบุคคล และจัดการศึกษาต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้ทัดเทียมกับสภาพทั่วไปของสังคมโลกทั่วไป และโลกตัวอยู่เสมอ นอกจากนั้นยังจัดให้มีการฝึกทักษะอาชีพหลักสูตรสั้น ๆ เป็นระยะสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาอาชีพให้คนมีรายได้ขึ้นหยกหยกที่จะดำรงระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของตนเองและสภาพทั่วไป

แนวคิดในการพัฒนาชนบท

1. ความหมายของการพัฒนาชนบท

การพัฒนาชนบทเป็นแนวคิดที่ได้รับการเห็นพ้องต้องกันว่า มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทให้ดีขึ้นทุก ๆ ด้าน เพียงแต่มีความแตกต่างกันในขอบเขตของการพัฒนาเท่านั้น สำหรับความหมายของการพัฒนาชนบทมีผู้ให้คำอธิบายไว้อย่างต่าง ๆ กันดังนี้

1. เลเล (Lele. 1976 : 20) ให้ความหมายของการพัฒนาชนบทไว้ว่า เป็นการปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนผู้มีรายได้น้อยที่อาศัยอยู่ในชนบท และเป็นการทำให้กระบวนการพัฒนานั้นเป็นกระบวนการที่สามารถดำเนินการต่อไปได้ด้วยตนเอง

2. ธนาคารโลกได้ให้ความหมายของการพัฒนาชนบทว่า เป็นยุทธวิธีที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อที่จะปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของกลุ่มคนที่ยากจนในชนบท (กิเรก ฤกษ์หาญ. 2522 : 1)

3. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ม.ป.ป.ช. : 8) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชนบทว่า เป็นกระบวนการของความพยายามที่จะปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชนในชนบทให้ดีขึ้น และสามารถช่วยเหลือตนเองได้

จากความหมายของการพัฒนาบทดังกล่าว สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนาบทคือ การชักจูงความยากจน โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน คือคนยากจนในชนบท ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาบทเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนและสังคมให้สูงขึ้น โดยมุ่งให้มีการพัฒนาสภาพแวดล้อม ทั้งทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อให้สภาพแวดล้อมเหล่านี้เอื้อต่อการยังชีพของประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายสุดท้ายคือ การที่ประชาชนสามารถคิดริเริ่ม คัดเลือก และดำเนินการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนได้เองอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการจะเป็นไปได้นั้นที่หวังไว้จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพของประชาชนในชนบทอย่างจริงจัง

2. หลักการพัฒนารวม

การพัฒนารวมนั้นยังไม่มีสูตรสำเร็จรูปหรือหลักการสากลที่ได้ผลอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะชุมชนหรือประเทศต่าง ๆ มีสภาพปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองแตกต่างกัน

หลักการสำคัญในการพัฒนารวมที่รอนดีเนลี (Rondinelli) และรัคเคิล (Ruddle) ให้ไว้มีดังนี้ (ณรงค์ ตรีสวัสดิ์, 2529 : 154 - 156)

1. การให้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่
2. ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่การพัฒนาในมากที่สุด
3. ทำแผนและกระบวนการพัฒนารวมให้ยึดหยุ่นพอสมควร เพื่อจะสอดคล้องกับกิจกรรมที่จำเป็นได้
4. ให้ประชากรในชนบทมีส่วนร่วมกับการพัฒนารวม

3. แนวนโยบายการพัฒนารวมแนวใหม่

การพัฒนารวมแนวใหม่ได้ถูกกำหนดขึ้นในแผนพัฒนาชนบทยากจน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) มุ่งเน้นให้ความสำคัญแก่ประชาชนยากจนเป็นหลัก เป็นการแก้ไขปัญหาค้นหาและจะเกี่ยวข้องกับชีวิตหลักเพื่อให้ประชาชนในชนบทสามารถช่วยเหลือตนเองและชุมชนได้อย่างแท้จริงในที่สุด โดยวางแนวนโยบายการพัฒนารวมหลักที่สำคัญ คือ การยึดมั่นที่ยากจนหนาแน่นเป็นหลักในการพัฒนาเพื่อให้ประชาชนพออยู่พอกิน ให้ช่วยเหลือตนเองได้ แก้ไขปัญหาที่ประชาชนเผชิญอยู่ให้ทั่วถึง เน้นเทคนิคที่ประชาชนทำได้เองและ

ทุนค่า และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเองให้มากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2524 : 342)

จะเห็นว่า การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมพัฒนา มีความสำคัญมากที่สุด ในแนวความคิดของการพัฒนาชนบทในปัจจุบัน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาที่สามารถที่จะกระทำโดยผ่านองค์กรที่มีอยู่ในชนบทนั่นเอง

ในการพัฒนาชนบทจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของคน เพราะเมื่อคุณภาพของคนในหมู่บ้านก็ การพัฒนาบ้านอื่น ๆ ก็จะตามมาด้วย ดังนั้นเพื่อให้บรรลุผลตามหลักการนี้ การพัฒนาชนบทตามแนวทาง ใหม่ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 จึงได้กำหนดเจตนารมณ์ที่สำคัญไว้เป็นแนวทาง ปฏิบัติ คือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถและความมั่นใจ ในตนเอง และเพื่อแก้ไขปัญหามูลฐานของชน เจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมมือกันดำเนินการพัฒนาชนบทให้ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยให้สักระหวางหลักคือ กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงมหาดไทย ทำงานร่วมกัน อย่างใกล้ชิด เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อนอุปสรรคในการปฏิบัติงานของรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ม.ป.ป.ช : 9 - 19)

แผนพัฒนาชนบทฉบับเป็นแผนงานสำคัญที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ซึ่งปรากฏผลว่าการทุ่มเทเอาใจใส่อย่างจริงจังของรัฐบาล ทำให้ปัญหา ความยากจนในชนบทคลี่คลายลงไปอย่างมาก แต่ยังไม่หมดสิ้นเสียทีเดียว ดังนั้นจึงยังมีความจำเป็น ที่จะต้องดำเนินการการพัฒนาชนบทอย่างเข้มแข็งต่อไปอีก เพื่อให้ประชาชนในชนบทมีรายได้สูงขึ้น ได้รับการบริการทางสังคม และการปรับปรุงคุณภาพชีวิตอย่างกว้างขวาง ควบคู่กันนี้ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 จึงได้กำหนดแนวนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาชนบทที่ สำคัญ ๆ ดังนี้ (กองประสานการพัฒนาชนบท. 2530 : 17 - 18)

1. ดำเนินการพัฒนาโดยยึดปัญหาในแต่ละพื้นที่เป็นหลัก โดยมุ่งแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงให้สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงและความต้องการของประชาชน โดยกระจาย อำนาจให้จังหวัดกำหนดพื้นที่ เป้าหมายของตนเอง

2. มุ่งยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในทุกพื้นที่ คือพื้นที่ลุ่มน้ำในการพัฒนา พื้นที่พัฒนา ในระดับปานกลาง และพื้นที่มีความก้าวหน้าในการพัฒนาให้ขยับขึ้นสู่ระดับดีขึ้น โดยรัฐจะทุ่มเท

ทรัพยากรในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำและปานกลางเป็นหลัก ขณะเดียวกันจะสนับสนุนภาคเอกชนให้มาลงทุนในเขตทิวเขาใหม่มากขึ้น

3. เน้นการพัฒนากำลังระหว่างหน่วยงานของรัฐและระหว่างรัฐกับเอกชน และประชาชน เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาพื้นฐานของชุมชนในชนบทควบคู่ไปกับการสนับสนุนทางด้านเกษตร การเพิ่มรายได้และการมีงานทำโดยเน้นการใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

4. สนับสนุนบทบาทขององค์กรประชาชนและประชาชน ในการตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองและชุมชน เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น

5. หางานเป้าหมายของการพัฒนาชนบทนั้น ได้แยกออกเป็นเป้าหมายด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจะแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบทเนื่องจากที่ดำเนินการไว้แล้วในแผนฯ 5 โดยเฉพาะการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตด้านเกษตรในเขตลุ่มน้ำ ให้อาหารเพียงพอแก่การบริโภค มีรายได้เพิ่มขึ้น

6. สำหรับเป้าหมายทางด้านสังคม จะให้ประชาชนในชนบทเข้าถึงบริการสังคมขั้นพื้นฐาน ที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งให้ความสามารถทั้งตนเองได้มากที่สุด และมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่ และกำหนดวิถีชีวิตของตนเองตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของประชาชนในชาติ

การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน

พื้นที่ทำการศึกษานี้ เป็นหมู่บ้านชายแดนที่อยู่ในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน (ปชด.) และเป็นหมู่บ้านที่มีการพัฒนาและระบบการดำเนินงานต่างจากหมู่บ้านอื่น ๆ ทั่วไป ในการจัดตั้งหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ก็คือจัดให้มีการพัฒนาทั้งด้านอาหาร การเมือง การเศรษฐกิจ และทางสังคม ในการพัฒนานั้นได้ระบุว่า "เป็นการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ของ 5 กระทรวงหลัก คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นงบประมาณพัฒนาดำเนินการในรูปการพัฒนาในระบบคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ" (กองทัพนาคที่ 2 และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 2. 2529 : 3)

สาระสำคัญของโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน มีดังนี้

ความเป็นมา

นับตั้งแต่ปี 2508 เป็นต้นมา ประชาชนไทยในชนบทได้ถูกแทรกแซงและบ่อนทำลายโดยผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และนับวันยิ่งเพิ่มความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ จนกลายเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของประเทศ จนถึงปี 2518 คอมมิวนิสต์ได้เข้าครอบงำประเทศต่าง ๆ ในอินโดจีน ทำให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างแท้จริงเนื่องจากระบบการเมืองและการปกครองซึ่งต่างกัน ประเทศไทยอยู่ในฐานะเป็นประเทศคานหนา โดยเฉพาะชายแดนไทย-กัมพูชา นั้น ราษฎรได้รับผลกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงจากการสู้รบในกัมพูชา ซึ่งมีผู้อพยพจำนวนนับแสนหลั่งไหลเข้ามาในเขตประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2520 - 2521 หน่วยงานราษฎรไทยที่อยู่บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ในพื้นที่ 7 จังหวัด ได้ถูกทหารเขมรแดงและผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์โจมตีและกวาดต้อนเข้าไปในเขตกัมพูชา จึงมีสื่อในราษฎรไทยต้องอพยพจากถิ่นฐานเดิม มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมได้รับผลกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นหลายครั้งในหมู่บ้านชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับกัมพูชา ซึ่งมีระยะทางยาวประมาณ 824 กิโลเมตร ทั้งแต่จังหวัดอุบลราชธานี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปจนถึงจังหวัดตราดในภาคตะวันออก

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐบาลไทยได้ดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-กัมพูชา ขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2521 เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากการสู้รบบริเวณชายแดน จากการกระทำของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์และกองกำลังจากภายนอกประเทศ โดยในช่วงแรกปี 2521 - 2526 ได้มีการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนรวม 70 หมู่บ้าน ในพื้นที่ 7 จังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา

หลังจากนั้นได้มีการจัดตั้งหมู่บ้านชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศอื่น ได้แก่ ลาว พม่า และมาเลเซีย เพิ่มขึ้น ในปัจจุบันได้มีการประกาศจัดตั้งหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน รวมทั้งสิ้น 570 หมู่บ้าน แยกได้ดังนี้

1. หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-กัมพูชา 162 หมู่บ้าน
2. หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-ลาว 242 หมู่บ้าน
3. หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-พม่า 94 หมู่บ้าน
4. หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-มาเลเซีย 72 หมู่บ้าน

นโยบายของรัฐบาล

ในการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน รัฐบาลได้กำหนดนโยบาย ดังนี้

1. ให้เน้นหนักการให้ความช่วยเหลือราษฎรที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของบุคคลภายนอกมิวนิสต์และกองกำลังจากภายนอกประเทศ
2. ให้ความช่วยเหลือแก่หมู่บ้านในเขตเมือง และชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ที่บริเวณชายแดนไทย
3. ดำเนินการเสริมสร้างคานทาง ๆ ที่จะไม่ใหราษฎรละทิ้งหมู่บ้าน และละทิ้งพื้นที่บริเวณชายแดน ใหอาศัยอยู่ในหมู่บ้านใกล้ชายแดนเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อป้องกันฝ่ายตรงข้ามจะเข้ามาใช้พื้นที่บริเวณชายแดนที่ไม่มีราษฎรอยู่อาศัยได้สะดวกยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน

การจัดตั้งหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (กองทัพบกที่ 2 และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 2. 2529 : 7)

1. ปรับปรุงพื้นที่และจัดสรรที่ดินให้ราษฎรสร้างบ้านเรือนและใช้เป็นที่ทำกิน โดยรวบรวมราษฎรไทยที่อาศัยอยู่กระจัดกระจายตามแนวชายแดนให้มาอยู่รวมกันในพื้นที่ที่จัดสรรไว้ หรือปรับปรุงโครงสร้างของหมู่บ้านเดิม ให้เป็นระบบหมู่บ้านที่มีความสะดวกในการป้องกันหมู่บ้าน
2. จัดตั้งมาตรการให้ความคุ้มครองป้องกันและรักษาความปลอดภัยแก่ราษฎร เพื่อให้สามารถดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างปกติ
3. ส่งเสริมให้ราษฎรมีความสามารถในการช่วยเหลือ และมีส่วนร่วมในการรักษาความมั่นคงของประเทศเพิ่มขึ้น
4. ส่งเสริมการพัฒนาในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ให้แก่ราษฎรเพื่อให้สามารถประกอบกิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ตนเอง
5. จัดให้มีบริการด้านสังคมต่าง ๆ เช่น การสาธารณสุข การศึกษา การสังคมสงเคราะห์ ชุมชน ทุนเงินไปทีเด็กและครอบครัว
6. ส่งเสริมให้ประชาชนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยวิธีช่วยเหลือตนเองทุกขั้นตอนของการพัฒนา โดยที่รัฐบาลจะสนับสนุนในด้านวิชาการ วัสดุก่อสร้าง เครื่องมือเครื่องใช้ และวัสดุอุปกรณ์เพื่อความสามารถของราษฎร

7. พัฒนากิจกรรมที่ทำให้เกิดรายได้และอาชีพให้แก่กลุ่มเกษตรกร เพื่อพัฒนาเป็นระบบสหกรณ์ต่อไป
8. จัดให้ราษฎรมีโอกาสที่จะพัฒนาสถาบันต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เพื่อให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น

โครงสร้างการบริหารโครงการ

เมื่อปี 2521 รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาราษฎรไทยอพยพขึ้น ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ และได้จัดตั้งสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการที่ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด เพื่อประสานงานกับส่วนราชการต่าง ๆ และองค์กรระหว่างประเทศ

ต่อมาเมื่อ 28 กรกฎาคม 2524 คณะรัฐมนตรี ได้อนุมัติการแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาราษฎรอพยพขึ้นเนื่องจากการกระทำของบุคคลภายนอกมิวินด์ และกองกำลังจากภายนอกประเทศ พร้อมทั้งตั้งคณะอนุกรรมการประสานงานและติดตามผลงานขึ้น เพื่อดำเนินการช่วยเหลือราษฎรไทยบริเวณชายแดน และเพื่อยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ และความปลอดภัยให้กับหมู่บ้านตามแนวชายแดนทั้งทางไกล

นอกจากคณะกรรมการระดับชาติแล้ว ยังมีหน่วยปฏิบัติงานอยู่ในระดับต่าง ๆ อีกดังนี้

1. คณะกรรมการระดับกองทัพนาค มีแม่ทัพภาคและผู้อำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นประธานคณะกรรมการ
2. คณะกรรมการระดับจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน คณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนกองทัพนาค และกองอำนาจการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนั้น ๆ
3. คณะกรรมการระดับอำเภอ มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้ง ซึ่งมีนายอำเภอเป็นประธาน กรรมการประกอบด้วยผู้แทนกองทัพนาค และกองอำนาจการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ภาค และหัวหน้าส่วนราชการในอำเภอนั้น ๆ
4. คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ประกอบด้วยราษฎรในหมู่บ้านนั้น ๆ

นอกจากคณะกรรมการในระดับต่าง ๆ แล้ว ยังมีองค์กรอีก 2 องค์กร คือ

1. หน่วยเฉพาะกิจโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน เป็นศูนย์ประสานงานการปฏิบัติทางด้านการพัฒนาและรักษาความปลอดภัย ตลอดจนการฝึกอบรมและดำเนินกิจการต่าง ๆ ในเขตรับผิดชอบ
2. ชุดพลเรือน ตำรวจ ทหาร พัฒนา เป็นการจับเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจตระเวนชายแดน ชุดละ 50 นาย ทำหน้าที่ฝึกหัดประสานงานกับเจ้าหน้าที่พลเรือนที่ปฏิบัติงานพัฒนาในหมู่บ้านและราษฎรในหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ชุดนี้จะรับผิดชอบในการจัดระบบรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน รวบรวมข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ รายงานต่อหน่วยเฉพาะกิจ ซึ่งเป็นหน่วยบังคับบัญชา ในขณะเดียวกันแจ้งให้อำเภอที่รับผิดชอบได้รับทราบด้วย

การจัดตั้งหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน

ระบบการจัดตั้งหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน มี 3 ระบบ ดังนี้

1. ระบบประชากร หมายถึง การรวบรวมราษฎรที่อาศัยอยู่กระจัดกระจายในพื้นที่ลุ่มแอ่งหรืออันตรายนบริเวณชายแดน มาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ใกล้กับหมู่บ้านที่อาศัยอยู่เดิม หรืออาศัยในหมู่บ้านที่มีอยู่แล้ว
2. ระบบป้องกัน ได้แก่ การจัดให้ราษฎรในหมู่บ้านสามารถป้องกันตนเองและหมู่บ้าน จากภัยของฝ่ายตรงข้ามได้ในขั้นต้น
3. ระบบพัฒนา ได้แก่ การช่วยเหลือราษฎรให้ที่อยู่อาศัยและที่ทำกินเป็นของตนเอง เพื่อขบวนการความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น จะได้รักถิ่นที่อยู่อาศัย หลักการคือ ไม่พยายามให้ราษฎรละทิ้งหมู่บ้านและทิ้งรายแดน ให้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านใกล้ชายแดนเป็นหลัก

ลักษณะของหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน

หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน แบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

1. หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ยังไม่ถูกกองความพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่

พ.ศ. 2457

2. หมู่บ้านเก่าแต่ยังไม่ประกาศเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อพป.)
3. หมู่บ้านเก่าและได้ประกาศเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อพป.) แล้ว

แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน

การพัฒนาหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน แยกได้เป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านความมั่นคงปลอดภัย มุ่งการจัดองค์กรเพื่อรับการฝึกอบรมด้านการต่อสู้ป้องกันตนเอง การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการซื้อข้าว การลาดตระเวน และการจัดตั้งเป็นกองกำลังประจำหมู่บ้าน ที่มีการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับกองกำลังระดับจังหวัด อำเภอ ทั้งของฝ่ายปกครองและฝ่ายทหาร

2. การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมระดับหมู่บ้าน เป็นการเร่งรัดพัฒนาหมู่บ้านเป้าหมายให้สามารถช่วยเหลือตนเองด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยวางระบบการพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชนบทของประเทศ และเป็นการเสริมโครงการด้านความมั่นคงตามแผนการป้องกันประเทศแบบตึกเก้าอี้

ในการจัดทำโครงการสำหรับแนวทางการพัฒนา ทำเนียบการดังนี้

1. จังหวัด จัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามปกติ และให้รวมหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนทุกหมู่บ้านไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดด้วย โดยถือเป็นความสำคัญลำดับ 1

2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จะรวบรวมโครงการที่จังหวัดเสนอ แล้วจัดทำแผนพัฒนาเพิ่มเติมจากแผนงานปกติ โดยให้ส่วนราชการต่าง ๆ บรรจุไว้ในงบประมาณประจำปี

3. จัดทำโครงการพัฒนาเพิ่มเติม โดยใช้เงินช่วยเหลือจากทางประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ ตลอดจนองค์การภาคเอกชนอื่น ๆ

แนวทางการช่วยเหลือ

แนวทางการช่วยเหลือราษฎรตามโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน มุ่งให้ความช่วยเหลือ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ รัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และการรักษาพยาบาล โดยผ่านหน่วยทหารในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และกรมประชาสงเคราะห์

2. การจัดระบบหมู่บ้านใหม่ ดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้านตามแนวชายแดน เป็นหมู่บ้านป้องกันตนเองโดยในราษฎรที่อยู่กระจัดกระจายได้เข้ามาอยู่รวมกัน แล้วจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นขั้นพื้นฐานให้

3. การพัฒนา เป็นการให้ความช่วยเหลือ มุ่งปรับปรุงความเป็นอยู่ของราษฎร โดยผ่านโครงการพัฒนาของส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

โครงการต่าง ๆ ของแผนการช่วยเหลือใน 3 ลักษณะดังกล่าวนี้นี้

1. การเตรียมพื้นที่ ได้แก่ การปรับปรุงและจัดระบบหมู่บ้านที่มีอยู่เดิม หรือปรับปรุงพื้นที่เพื่อสร้างหมู่บ้านใหม่ การวางผังหมู่บ้าน การสร้างแบบภายในหมู่บ้าน และการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก

2. การเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ การปรับปรุงพื้นที่การเกษตร การจัดพื้นที่ทำกิน การอบรมวิชาการเกษตร การช่วยเหลือวัสดุเครื่องมือการเกษตร เมล็ดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ การเลี้ยงสัตว์ การปศุสัตว์ และการสหกรณ์

3. การจัดหาแหล่งน้ำ ได้แก่ การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อใช้ด้านการเกษตร และใช้ในครัวเรือน

4. ด้านการศึกษา ได้แก่ การจัดอุปกรณ์การศึกษา การฝึกอาชีพ การศึกษาในระบบโรงเรียน และระบบนอกโรงเรียน

5. การพัฒนาชุมชน ได้แก่ การพัฒนาทั่วไปเพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีความเป็นอยู่ดีขึ้น

6. การสาธารณสุข ได้แก่ การป้องกันและรักษาโรคภัยไข้เจ็บ มุ่งให้ประชาชนมีโภชนาการที่ดี การสุขาภิบาล การทำน้ำสะอาด การวางแผนครอบครัว การเลี้ยงดูมารดาและเด็ก

7. การก่อสร้าง ได้แก่ การช่วยเหลือวัสดุก่อสร้างมาต่ออยู่อาศัย โดยราษฎรในหมู่บ้านสร้างเอง รวมทั้งการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกของรัฐ เช่น โรงเรียน สถานีอนามัย ศาลาประชาชน และการก่อสร้างระบบป้องกันภัยในหมู่บ้าน

8. การขนส่งและคมนาคม ได้แก่ การปรับปรุงหรือสร้างถนนระหว่างหมู่บ้าน และถนนที่ทอดกับเส้นทางหลัก

9. การช่วยเหลือฉุกเฉิน ได้แก่ การแก้ปัญหาเหตุการณ์เฉพาะหน้า

10. เครื่องมือก่อสร้าง ได้แก่ การจัดหาเครื่องมือหนักสำหรับก่อสร้าง เช่น รถขุดโคเชอร์ และรถแทรกเตอร์ รวมทั้งเครื่องมือทางการเกษตร เพื่อสนับสนุนโครงการต่าง ๆ

งบประมาณ

งบประมาณสำหรับโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ได้รับจากงบประมาณประจำปีของรัฐบาลไทย ประเทศผู้บริจาค องค์การระหว่างประเทศ และองค์การเอกชนทั้งในและภายนอกประเทศ ได้จากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เยอรมัน แคนาดา ตลอดจนองค์การอาหารโลก ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณมาโดยตลอด

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพัฒนาชนบท

เมื่อพิจารณาถึงเป้าหมายในการพัฒนาชนบทแนวใหม่ ที่ยึดหลักการจะต้องยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้นถึงขั้นพออยู่พริ้ว โดยจะต้องจัดให้มีปัจจัยขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการครองชีพให้ทั่วถึง ยกย่องความสามารถให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ รู้จักนำเทคโนโลยีง่าย ๆ และต้นทุนที่ต่ำมาใช้ ตลอดจนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง ครอบครัว และชุมชนแล้ว การศึกษานอกโรงเรียนที่จัดให้แก่ประชาชนในชนบทจึงต้องจัดและส่งเสริมในอันที่จะพัฒนาคนให้เป็นปัจจัยพื้นฐาน เช่น ขจัดความไม่รู้ เพื่อให้ทุกคนได้อ่านออกเขียนได้ และจะต้องให้ทราบและเข้าใจกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะปฏิบัติและตอบสนองต่อการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาอื่น ๆ ของรัฐที่จัดลงไป พร้อมทั้งช่วยเพิ่มพูนความรู้และทักษะเพิ่มเติมในการประกอบอาชีพเพื่อยกระดับรายได้ และความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งภารกิจของระบบการศึกษานอกโรงเรียนนี้ ได้กำหนดในแผนพัฒนาชนบท ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ด้วย

ในการพัฒนาชนบทนั้นจะใช้องค์กระบวนการทางการศึกษาเพียงอย่างเดียวย่อมเกิดผลในการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ไม่ได้ จำเป็นจะต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาในลักษณะอื่น ความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ของประสานควบคู่กันไปด้วย เช่น ด้านเศรษฐกิจ การอนามัยและสาธารณสุข การเมือง การปกครอง การศาสนา ศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดพลังในการปฏิบัติงานร่วมกัน ประกอบกับต้องพยายามระดมสรรพกำลังทั้งหมดทั้งของรัฐบาลและเอกชนเข้ามาร่วมกันพัฒนาอย่างจริงจัง ทั้งนี้

กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาออกโรงเรียนโดยตรงนั้น แต่จริงแล้วได้ดำเนินงานในค่านี้นายหลังหน่วยงานอื่น ซึ่งได้ใกล้ชิดกับประชาชนในชนบทมากกว่า ประกอบกับการศึกษาไม่มีงบประมาณและผู้ใช้วิชาญมากพอที่จะไปช่วยประชาชนในชนบทได้ในทุกด้าน จึงไม่ควรดำเนินการพัฒนาชนบทอย่างเป็นเอกเทศ ซึ่ง กอ สวัสดิ์พาณิชย์ (2524 : 19) ก็เห็นด้วยกับแนวความคิดนี้ โดยกล่าวว่า "อย่างเก่งที่สุดการศึกษาออกโรงเรียน คงจะทำหน้าที่เป็น "ทัพหนุน" ได้ กล่าวคือ เมื่อมีหน่วยงานเขาไปบุกเบิกแล้ว ประชาชนในชนบทนั้นยังขาดความรู้ความสามารถชนิดไหน ต้องการเทคโนโลยีอย่างไร การศึกษาออกโรงเรียนก็เข้าไปเสริมไปฝึกให้" และ สุเมธ สุนันทชัย (2523 : 25) มีความเห็นว่า การศึกษาควรจะมีส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนาชนบท มิใช่จัดการศึกษาโดยโดดเดี่ยวแยกจากการพัฒนาส่วนอื่น ๆ แต่ควรเป็นกระบวนการที่รวมอยู่ในการพัฒนาเลยทีเดียว

สำหรับบทบาทของการศึกษาออกโรงเรียนที่มีต่อการพัฒนาชนบทนั้น สุเมธ สุนันทชัย (2524 : 30 - 31) ได้เสนอแนะไว้ 4 ประการ คือ (1) สร้างให้ประชาชนมีความตระหนักและมีอุดมการณ์ในการพัฒนา (2) สร้างทักษะด้านการจัดการให้แก่ชุมชน (3) สร้างให้ประชาชนมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนา และ (4) ถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่พื้นที่ชนบท

ผลการวิจัยในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน (ปชค.)

ในปี พ.ศ. 2528 สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ได้ทำการวิจัยเพื่อประเมินผลโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-กัมพูชา โดยการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ของโครงการจากจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา 3 จังหวัด คือ ปราจีนบุรี บุรีรัมย์ และอุบลราชธานี สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. 2528 . 160 - 173)

1. ฐานะความเป็นอยู่และความคิดเห็นทั่วไป

1. รายได้เฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนในหมู่บ้าน ปชค. เท่ากับ 15,429 บาท ซึ่งต่ำกว่าหมู่บ้านข้างเคียง ประชาชนที่มีเงินออมจะมีเงินออมเฉลี่ย 7,028 บาทต่อปี ซึ่งต่ำกว่าหมู่บ้านข้างเคียง และประชาชนที่มีหนี้สิน มีหนี้สินเฉลี่ยประมาณ 9,902 บาทต่อปี ซึ่งสูงกว่าหนี้สินเฉลี่ยมากกว่าประชาชนในหมู่บ้านข้างเคียง

2. ด้านความคาดหวังในการศึกษาของบุตร พบว่า ประชาชนที่ได้รับการศึกษาสูง มีฐานะความเป็นอยู่ดีและมีบุตรจำนวนน้อย จะมีความคาดหวังในการศึกษาของบุตรสูงด้วย
3. เกี่ยวกับหนี้จำนองเงินและการย้ายถิ่น พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน ปชค. เป็นผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเหล่านั้นไม่ถึง 6 ปี เกี่ยวกับความต้องการย้ายไปหือนพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ต้องการย้ายไปอยู่ไหน แต่มีผู้น้อยที่ต้องการย้ายกลับถิ่นเดิม
4. การทราบข่าวสารข้อมูล พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่รับทราบข่าวสารข้อมูลจาก ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำหมู่บ้าน รองลงมาคือ จากวิทยุ และประชาชนมีความเชื่อในข่าวสารที่ได้รับจาก แหล่งข่าวสารดังกล่าวเป็นอันดับหนึ่งและอันดับสองตามลำดับ
5. ด้านความปลอดภัย พบว่า ทุกหมู่บ้านได้รับผลกระทบจากการสู้รบในถิ่นทุรกันดาร และเคยถูกรุกรานจากทหารเขมรแดง โดยถูกลอบทำร้ายและโจมตีมากที่สุด รองลงมาคือ ปล้นสดมภ์ ปล้นและเผา หมู่บ้าน ซึ่งทำให้ประชาชนในหมู่บ้านดังกล่าวรู้สึกเสียขวัญและกำลังใจ สูญเสียทรัพย์สิน และชีวิต มีความรู้สึกโกรธแค้น เกิดความหวาดกลัว และอยากมีส่วนร่วมในการต่อสู้ป้องกันหมู่บ้าน และพบว่าประชาชนทุกหมู่บ้านมีการเตรียมพร้อมในการต่อสู้ป้องกันหมู่บ้าน

2. ความคิดเห็นของประชาชนต่อการปกครอง

6. ประชาชนยังนิยมและชอบการปกครองระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่เห็นความจำเป็นที่จะต้องมี ส.ส. และไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกทุกครั้ง
7. ไม่มีประชาชนในหมู่บ้านใดตอบว่า ชอบระบอบการปกครองที่เขมรแดงใช้อยู่ และบางคนไม่ระบุว่าชอบหรือไม่ชอบ เพราะไม่ทราบว่าเขมรแดงปกครองกันอย่างไร

3. ความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือของรัฐ

8. บริการของรัฐที่มีในช่วงดำเนินการโครงการ ปชค. ได้แก่ การสร้างถนนภายในหมู่บ้าน สถานีอนามัย ปรับปรุงหรือจัดหาแหล่งน้ำ สร้างถนนไปสู่ถนนใหญ่และถนนระหว่างหมู่บ้าน จัดสรรที่ดิน สร้างที่อาบน้ำร้อนประจำหมู่บ้าน โรงเรียน และจัดตั้งสหกรณ์
9. ความต้องการของกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน ได้แก่ ต้องการมีการสร้างหรือปรับปรุงถนนภายในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นมาเป็นอันดับหนึ่ง อันดับสองคือ ต้องการมีการสร้าง

10. ประชาชนมีความเห็นว่ามีรัฐให้การช่วยเหลือด้านต่าง ๆ แก่หมู่บ้าน ปชค. มากกว่าหมู่บ้านข้างเคียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยเหลือด้านการเกษตร ซึ่งประชาชนต้องการให้รัฐบาลช่วยเหลือ ได้แก่ ด้านแหล่งน้ำ เครื่องปลูกโภคบริโภค และเครื่องนุ่งห่ม

11. ประชาชนและกรรมการหมู่บ้านเห็นว่า มีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มาเยี่ยมหมู่บ้านของตนบ่อย เจ้าหน้าที่ของทางราชการเข้ามาปฏิบัติงานและให้ความช่วยเหลือในหมู่บ้านบ่อย แม้ว่า การช่วยเหลือบางอย่างตรงกับความต้องการและบางอย่างไม่ตรงกับความต้องการแต่ประชาชนส่วนใหญ่ รู้สึกพอใจ ทำให้ขวัญและกำลังใจดีขึ้น

12. เกี่ยวกับความสะดวกที่ได้รับเมื่อไปขอรับบริการจากหน่วยงานของทางราชการ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ที่ เป็นชาวนาและกรรมการหมู่บ้านได้รับความสะดวกทุกครั้งไปรับบริการจากหน่วยงานของทางราชการ

4. เกี่ยวกับการปฏิบัติภารกิจพิเศษ

13. การรับทราบเกี่ยวกับความช่วยเหลือของโครงการ ปชค. พบว่า กรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่ทราบว่าหมู่บ้านของตนได้รับความช่วยเหลือจากโครงการ ปชค. ส่วนประชาชนที่เป็นชาวนา นั้นมีบางส่วนที่ทราบว่า หมู่บ้านของตนได้รับความช่วยเหลือจากโครงการ ปชค. มีบางส่วนเข้าใจผิด คิดว่า หมู่บ้านของตนได้รับความช่วยเหลือจากโครงการ อปฟ. และชาวนาจำนวนไม่น้อยที่ไม่ทราบว่า หมู่บ้านของตนได้รับความช่วยเหลือจากโครงการใด นอกจากนี้เมื่อให้ชาวนาและกรรมการหมู่บ้าน เปรียบเทียบความช่วยเหลือระหว่างโครงการ ปชค. และโครงการ อปฟ. พบว่า ชาวนาและ กรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า โครงการทั้งสองให้ความช่วยเหลือก็พอ ๆ กัน

14. ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกดีภายหลังจากที่รับโครงการ ปชค. แล้ว ฐานะความเป็นอยู่ของเขาดีขึ้นกว่าเดิม และดีกว่าหมู่บ้านข้างเคียง รวมทั้งดีกว่าความเป็นอยู่ของชาวเขมรแดง และไม่ต้องการที่จะย้ายไปอยู่กับเขมรแดง

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้ทำการวิจัยได้ขอเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง การดำเนินงานโครงการหมู่บ้าน ปชค. ดังนี้

1. การดำเนินงานโครงการหมู่บ้าน ปชค. ควรกระทำอย่างต่อเนื่อง

2. การให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ควรมีการประชุมปรึกษาหารือและประสานงานกันระหว่างชาวบ้าน กรรมการหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้การช่วยเหลือตรงกับความต้องการของประชาชน เพื่อเป็นไปอย่างทั่วถึง และประชาชนได้มีส่วนร่วมด้วย

3. การไปเยี่ยมเยียนของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ หรือการส่งเจ้าหน้าที่ไปให้ความช่วยเหลือควรให้ประชาชนได้ทราบโดยทั่วถึง มีอะไรตามเฉพาะกรรมการหมู่บ้านเท่านั้น เพราะการเยี่ยมเยียนของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ หรือการส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสร้างขวัญและกำลังใจและควรจะทำอย่างทอเนื่อง

4. ควรมีการประชุมสัมพันธเกี่ยวกับการดำเนินการโครงการ ปชค. ให้ประชาชนได้ทราบหลักการ เหตุผล และเป้าหมายของการดำเนินงานอย่างเด่นชัด เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนและทางราชการโดยผ่านทางผู้นำหมู่บ้านหรือผู้นำชุมชน

5. เนื่องจากประชาชนในหมู่บ้าน ปชค. ยังมีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อกันต่ำมาก และน้อยกว่าประชาชนในหมู่บ้านข้างเคียง ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือควรมีวัตถุประสงค์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อเป็นการสร้างหรือพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ และเศรษฐกิจของประชาชนให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพรองที่นอกเหนือจากการเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้ของครัวเรือนให้สูงขึ้น

6. ถ้าเป็นไปได้ควรขยายพื้นที่เป้าหมายของโครงการ ปชค. ไปยังหมู่บ้านข้างเคียงเพื่อไม่ให้ประชาชนในหมู่บ้านข้างเคียงเกิดความรู้สึกถูกละเลยทอดทิ้ง ไม่ให้ความช่วยเหลือ และไม่สนใจหมู่บ้านที่ตนอยู่เท่าที่ควร

สภาพและปัญหาของหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี

สภาพทั่วไปของจังหวัดปราจีนบุรี

จังหวัดปราจีนบุรีอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางรถไฟ 122 กิโลเมตร ตามเส้นทางรถยนต์ผ่านจังหวัดนครนายก 130 กิโลเมตร หรือเส้นทางรถยนต์ผ่านจังหวัดฉะเชิงเทรา 138 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 11,765 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 32.4 ของเนื้อที่ภาคตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดหรือประเทศใกล้เคียงคือ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมาและบุรีรัมย์ ทิศตะวันออกติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย ซึ่งมีพรมแดนยาวถึง 170 กิโลเมตร ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา และจันทบุรี ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทราและนครนายก

สภาพทางภูมิศาสตร์แตกต่างกันเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรกได้แก่ บริเวณที่เป็นที่ราบลุ่มแก่ خاکความสมบูรณ์ และขาดแคลนระบบชลประทาน ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอประจันตคาม อำเภอบ้านสร้าง อำเภอศรีมหาโพธิ์ และอำเภอโคกมะปราง อีกลักษณะหนึ่งมีสภาพภูมิศาสตร์คล้ายคลึงกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอสระแก้ว อำเภอวัฒนานคร อำเภอนาดี อำเภอวังน้ำเย็น อำเภออรัญประเทศ อำเภอตาพระยา และกิ่งอำเภอคลองหาด ซึ่งมีลักษณะเป็นที่ราบสูง เนื้อดินไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก ส่วนบริเวณที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตยนั้น เป็นบริเวณป่าหิม มีเหือกเขามรตสลับซับซ้อนอันเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านการรักษาความปลอดภัยของจังหวัดและของชาติ นอกจากนี้พื้นที่บริเวณอำเภอวัฒนานครยังเป็นสันปันน้ำโดยทางตะวันตกลาดลงสู่อำเภอสระแก้ว อำเภอกบินทร์บุรี ทางทิศตะวันออกลาดลงสู่อำเภออรัญประเทศ ในฤดูฝนจึงทำให้น้ำไหลบ่าลงสู่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมในบางพื้นที่ บริเวณส่วนนี้จึงไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี. 2528 ก : 2)

จำนวนประชากรของจังหวัดปราจีนบุรีถึง เกือบกันยายน 2529 มีทั้งสิ้น 805,790 คน (กรมการปกครอง. ม.ป.ป. : 19) สภาพทางสังคมของจังหวัดปราจีนบุรีเป็นสังคมที่มี ลักษณะสังคมชนบทถึงสังคมเมือง ประชาชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชนบทและมีการรักษาขนบ ธรรมเนียมประเพณีที่สืบเนื่องมาแต่โบราณ อยู่ร่วมกันแบบครอบครัว เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกัน และกัน ประชาชนมีภาษาพูดตามเชื้อสายและถิ่นที่อยู่หลายภาษา เช่น ภาษาไทยแบบภาคพื้น อีสาน ภาษาเขมร และภาษาลาวพวน ถึงแม้ว่าแต่ละท้องถิ่นประชาชนจะมีภาษาพูด หลายภาษาไม่เหมือนกัน แต่ประชาชนทุกท้องถิ่นที่พูดภาษากลางได้จึงไม่มีปัญหาในด้านการ คุยกันอย่างใด (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี. 2528ข : 53)

จังหวัดปราจีนบุรีมีเนื้อที่ถือครองที่ใช้ทำการ เกษตรประมาณ 2,083,254 ไร่ โดยแบ่งเป็นเนื้อที่ถือครองที่ปลูกพืชประเภทเดียว 1,243,250 ไร่ เนื้อที่ถือครองที่ปลูกพืช มากกว่าหนึ่งประเภทประมาณ 741,004 ไร่ เนื้อที่ที่ได้รับการชลประทานรวมทั้งสิ้น 128,234 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.15 ของพื้นที่การเกษตร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ม.ป.ป. : 21) ลักษณะพื้นที่ตอนกลางของจังหวัดบริเวณอำเภอรังษานนคร เป็นที่ราบสูง ลาดลงไปทางทิศตะวันออกจรดเขตประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย เนื้อดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ตอนเหนือของจังหวัดเป็นเนินเขาสลับซับซ้อนเนื้อดินเป็นดินปนทราย นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่ที่เป็นดินเปรี้ยวถึง 425,625 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.43 ของเนื้อที่เพาะปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพและยังดำเนินการผลิตในแบบดั้งเดิม มีการยอมรับวิชาการเกษตรแผนใหม่น้อยมาก กล่าวคือ จากการสำมะโนการเกษตร พบว่า มีการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตการเกษตรในพื้นที่การเกษตรเพียง 741,298 ไร่ หรือ ร้อยละ 35.58 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ม.ป.ป. : 73) สำหรับการเพาะปลูกที่สำคัญในจังหวัด ได้แก่ ข้าว มีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา เป็นพืชไร่ ซึ่งได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าวโพด ถั่วลิสง ถั่วเขียว และมีการทำสวนผลไม้บ้าง ประชากรของจังหวัดปราจีนบุรีส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่มีฐานะยากจน กระจาย ถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในชนบททั่วไป มีการดำรงชีวิตความเป็นอยู่อย่าง ง่าย ๆ

ทางด้านการศึกษาของประชาชน จังหวัดปราจีนบุรีมีประชากรที่ไม่รู้หนังสือถึง 12,078 คน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2530 : 85) จึงทำให้การให้ความร่วมมือกับทางราชการและการพัฒนาบ้านเมืองไม่เป็นไปโดยรวดเร็วเท่าที่ควร นอกจากนี้ประชากรตามแนวชายแดนยังได้รับความกระทบกระเทือนจากการสู้รบในประเทศกัมพูชา ทำให้ต้องคอยหลบหนีภัย จึงไม่ค่อยมีเวลาศึกษาหาความรู้หรือประกอบอาชีพได้อย่างเต็มที่

จังหวัดปราจีนบุรีแบ่งการปกครองออกเป็น 12 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ อำเภอที่มีอาณาเขตติดต่อกับชายแดนประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตยมี 3 อำเภอ คือ อำเภออรัญประเทศ อำเภอตาพระยา และกิ่งอำเภอคลองหาด ซึ่งทั้ง 3 อำเภอนี้ เป็นอำเภอเป้าหมายในการศึกษาในครั้งนี้

อำเภอเป้าหมาย

อำเภออรัญประเทศ

อำเภออรัญประเทศมีพื้นที่ 821,265 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น 11 ตำบล 81 หมู่บ้าน มีประชากร 66,033 คน (กรมการปกครอง. ม.ป.ป. : 19) ระยะทางห่างจากตัวจังหวัดปราจีนบุรี 150 กิโลเมตร การเดินทางติดต่อกับจังหวัดโดยทางรถยนต์และรถไฟใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง 30 นาที ครึ่งหนึ่งของอาณาเขตอำเภออรัญประเทศคือ ยาวประมาณ 80 กิโลเมตร อยู่ติดกับประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย ทางด้านทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดกับอำเภอตาพระยา ด้านทิศตะวันตกติดกับอำเภอวัฒนานครและกิ่งอำเภอคลองหาด

สภาพพื้นที่ส่วนมากถึงร้อยละ 95 เป็นที่ราบ มีลักษณะลาดเอียงไปทางทิศตะวันออก เมื่อน้ำมากจะไหลเข้าสู่ประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย และเนื่องจากพื้นที่กักเก็บน้ำไว้ไม่อยู่อำเภออรัญประเทศจึงมีสภาพค่อนข้างแห้งแล้งและขาดน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของอำเภออรัญประเทศก็คือสาเหตุอื่นเนื่องจากไม่มีภูเขาหรือแม่น้ำลำคลอง เป็นเส้นแบ่งกันเขตแดนที่แน่ชัดจะมีอยู่บ้างคือคลองลึก ดังนั้นเมื่อเกิดการสู้รบที่รุนแรงจึงไม่สามารถกำหนดหรือชี้แนวได้แน่ชัด จึงก่อให้เกิดความสับสนหรือยากลำบาก

ในการดูแลพื้นที่ การเผ่าทรวไม่สามารถจะกระทำได้อย่างเต็มที่ การลักลอบเข้าเมือง หรือลักลอบมาวางกับระเบิดจึงมีอยู่บ่อย ๆ

อำเภอตาพระยา

อำเภอตาพระยามีพื้นที่ประมาณ 1,082,052 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น 6 ตำบล 63 หมู่บ้าน มีประชากร 50,384 คน (กรมการปกครอง. ม.ป.ป. : 19) ระยะทาง ห่างจากตัวจังหวัดปราจีนบุรี 200 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางโดยรถยนต์ประมาณ 3 - 4 ชั่วโมง มีอาณาเขตติดต่อทั้งนี้ คือ ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ และอำเภอกระบุรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอรัฐประศาสน์ ทิศตะวันออก ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย และทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอวัฒนานคร

ลักษณะพื้นที่ของอำเภอตาพระยาเป็นรูปสามเหลี่ยม สภาพพื้นที่เป็นที่ราบระหว่างหุบเขา ลาดเทไปทางทิศตะวันออกไปสู่ประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย มีภูเขาที่สำคัญคือ เขอกเขาบรรทัด เขาสะแกกอง เขาพรานนุช เขอกเขาคันหา เขาอีต้าง เขาโล้น เขาตาพรหม เขาพนมประ และเขาพนมฉัตร

อำเภอตาพระยาอยู่ห่างจากจังหวัด 200 กิโลเมตรจึงเป็นปัญหาในการปกครอง และเนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์มีภูเขาและป่าไม้ไม่มากนักจึงมีสภาพแห้งแล้ง ฝนไม่ค่อยตก พื้นดินเป็นดินทรายไม่เหมาะแก่การทำการเกษตร นอกจากนี้ยังเป็นอำเภอที่มีชายแดนติดกับประเทศกัมพูชามากที่สุด

สภาพทางสังคมยังมีลักษณะ เป็นสังคมชนบท ประชาชนยังมีการติดต่อเชื้อเพื่อเผ่าเผ่าช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ ส่วนใหญ่ชาวอำเภอตาพระยาเป็นผู้มีเชื้อสายมาจากเขมรและชาวอีสาน ดังนั้นขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ จึงยังมีการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีเขมรและอีสานอยู่มาก

ประชากรในอำเภอตาพระยามีอาชีพในการทำนาเป็นอาชีพหลัก แต่เนื่องจากพื้นที่เป็นดินทรายและการทำนาต้องอาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียว จึงทำให้การทำนาไม่ค่อยได้ผลอย่างเต็มที่ ราษฎรส่วนใหญ่จึงมีฐานะยากจน

กิ่งอำเภอลองหาค

กิ่งอำเภอลองหาค แยกออกมาจากอำเภอวนนครเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2528 มีพื้นที่ 417.082 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น 4 ตำบล 41 หมู่บ้าน มีประชากร 28,379 คน (กรมการปกครอง. ม.ป.ป. : 19) อยู่ห่างจากตัวจังหวัดปราจีนบุรี ประมาณ 165 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียงดังนี้ คือ ทิศเหนือจากตำบลท่าเกวียน อำเภอวนนคร ทิศใต้จากอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ทิศตะวันออกจากตำบลคลองน้ำใส อำเภออุ้มผาง ประเทศ และประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย และทิศตะวันตกจากอำเภอวนน้ำเย็น

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบ ป่าโปร่ง สลับภูเขาเล็ก ๆ อยู่กระจัดกระจาย มีภูเขาใหญ่ ๆ ที่สำคัญทางด้านยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นแนวสกัดกั้นการรุกรานของกำลังภายนอกประเทศ เช่น เขาตางอก เขากกม่วง เขาเลื่อม เขาช่องแคบ เป็นต้น สภาพพื้นที่ลาดต่ำจากทิศเหนือไปทางทิศใต้

ราษฎรส่วนใหญ่ของกิ่งอำเภอลองหาคมีฐานะค่อนข้างยากจนและอพยพมาจากภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก ส่วนใหญ่จะทำไร่ข้าวโพดประมาณร้อยละ 90 และทำนาบ้างเล็กน้อย

สรุปสภาพและปัญหาของอำเภอเป้าหมาย

อำเภอทั้ง 3 เป็นอำเภอชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย โดยทั่วไปแล้วมีสภาพความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ค่อนข้างยากจนและล้าหลัง รวมทั้งมีปัญหายับยุดความจากผู้ก่อการร้าย ปัญหาโจรกรรมและอาชญากรรม อันเป็นปัญหาทั่วไปในค่านความมั่นคงภายใน ปัจจุบันปัญหาดังกล่าวได้ถูกซ้ำเติมด้วยปัญหาความมั่นคงภายนอก ทั้งในกรณีผู้อพยพและการสู้รบตามแนวชายแดน จนทำให้ประชาชนต้องละทิ้งถิ่นฐาน ละทิ้งอาชีพ และมีความหวาดระแวงต่อการดำรงชีพในเขตชายแดนอยู่ตลอดเวลา

สภาพของหมู่บ้านเป้าหมาย

หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนจังหวัดปราจีนบุรีที่ทำการศึกษาในครั้งนี้มี 6 หมู่บ้าน อยู่ในท้องที่อำเภอชายแดน 3 อำเภอ ดังกล่าวข้างต้น หมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 6 แห่ง มีดังนี้

1. บ้านหนองปรือ หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านสีก อำเภออรัญประเทศ
 2. บ้านทับพริก หมู่ที่ 2 ตำบลทับพริก อำเภออรัญประเทศ
 3. บ้านอ่างศิลา หมู่ที่ 10 ตำบลโคกสูง อำเภอตาพระยา
 4. บ้านโคกทหาร หมู่ที่ 5 ตำบลทัพเสด็จ อำเภอตาพระยา
 5. บ้านคลองไก่อี้น หมู่ที่ 5 ตำบลไทยอุดม ถึงอำเภอคลองหาด
 6. บ้านเขาเลื่อม หมู่ที่ 4 ตำบลคลองหาด ถึงอำเภอคลองหาด
- ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านเป้าหมาย แสดงในตาราง 2 ต่อไปนี้

ตาราง 2 ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านเป้าหมายในจังหวัดปราจีนบุรี

ข้อมูล	หนอง ปรือ	ทับ พริก	อ่าง ศิลา	โคก ทหาร	คลอง ไก่อี้น	เขา เลื่อม	รวม/ เฉลี่ย
1. ข้อมูลด้านประชากร							
จำนวนครัวเรือน	118	203	213	174	894	137	1,739
จำนวนประชากร	693	1,276	765	950	2,213	585	6,482
ชาย	349	718	417	473	1,163	336	3,465
	(50.4)	(56.3)	(54.5)	(49.8)	(52.6)	(57.4)	(53.3)
หญิง	344	558	348	477	1,050	249	3,026
	(49.6)	(43.7)	(45.5)	(50.2)	(47.4)	(42.6)	(46.7)
เฉลี่ยจำนวนสมาชิก ต่อครอบครัว	5.9	6.3	3.6	5.5	2.5	4.3	3.7

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูล	หนอง ปรือ	ห้วย พริก	อ่าง ศิลา	โคก ทหาร	คลอง ไก่เถื่อน	เขา เลื่อม	รวม/ เฉลี่ย
2. ที่ดินและกรรมสิทธิ์ในที่ดิน							
พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	7,200	1,817	21,000	2,592	20,350	4,693	57,652
กรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน							
ครัวเรือนที่มีที่ดินของ ตนเอง	95	163	180	164	747	55	1,404
	(80.5)	(80.3)	(84.5)	(94.3)	(83.5)	(40.1)	(80.7)
มีของตนเองและเช่าเพิ่ม	10	10	8	3	65	57	153
	(8.5)	(4.9)	(3.8)	(1.7)	(7.3)	(41.6)	(8.7)
มีเพียงเช่าทั้งหมด	13	30	25	7	82	25	182
	(11.0)	(14.8)	(11.7)	(4.0)	(9.2)	(18.3)	(10.6)
3. การคมนาคม ไฟฟ้า							
แหล่งเชื้อเพลิง							
ความยาวถนนถึงอำเภอ (กม.)	29	38	41	9	11	5	
มีรถรับจ้างวิ่งประจำ หรือไม่	-	✓	-	✓	✓	✓	4
มีไฟฟ้าใช้หรือไม่	✓	✓	✓	✓	✓		6
ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้	70	172	74	72	150	35	573
	(59.3)	(84.7)	(34.7)	(41.4)	(16.8)	(25.5)	(32.9)
เชื้อเพลิงที่ใช้หุงต้ม	← ถ่านและฟืน →						6
การได้มา	← ทำใช้เอง →						6
แหล่งของเชื้อเพลิง	← จากป่าสงวนแห่งชาติ →						6

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูล	หนอง ปรือ	ทับ พริก	อ่าง ศิลา	โคก ทหาร	คลอง ไก่เถื่อน	เขา เลื่อม	รวม/ เฉลี่ย
4. <u>ที่อยู่อาศัยและร้านค้า</u> ลักษณะบ้าน							
มุงกระเบื้อง-คอนกรีต	2 (1.7)	- (-)	1 (0.5)	- (-)	2 (0.2)	- (-)	5 (0.3)
มุงสังกะสี	80 (67.8)	186 (91.6)	205 (96.2)	160 (92.0)	800 (89.5)	137 (100)	1,568 (90.2)
มุงจาก/หญ้าคา	36 (30.5)	17 (8.4)	7 (3.3)	14 (8.0)	92 (10.3)	- (-)	166 (9.5)
จำนวนร้านค้า(ของชำ/ อาหาร ฯลฯ)	5	7	5	7	24	4	52
5. <u>การประกอบอาชีพ</u>							
จำนวนครัวเรือนที่พำนัก ร้อยละของครัวเรือน	104	32	200	174	-	-	510
ทั้งหมด	(88.1)	(15.8)	(93.9)	(100)	(-)	(-)	(29.3)
ผลิตภัณฑ์พืชนานา (ก.ก./ไร่)	250	300	280	200	-	-	257.5
พืชไร่ระยะสั้นที่ปลูก	← ข้าวโพด →		ถั่วเขียว ถั่วลิสง	-	← ข้าวโพด →		
พืชไร่ระยะยาวที่ปลูก	← มันสำปะหลัง →		-	-		-	

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูล	หนอง ปรือ	ห้วย พริก	อ่าง ศิลา	โคก ทหาร	คลอง ไก่เถื่อน	เขา เลื่อม	รวม/ เฉลี่ย
ครัวเรือนที่มีอาชีพรับจ้าง ร้อยละของครัวเรือน ทั้งหมด	15 (12.7)	13 (6.4)	5 (2.3)	- (-)	82 (9.2)	7 (5.1)	122 (7.0)
อัตราค่าจ้างในหมู่บ้าน (บาท/วัน)	35	35	30	30	30	40	33.30
6. <u>ด้านสาธารณสุขและ</u> <u>การอนามัย</u>							
บริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน							
กองทันยาและเวชภัณฑ์	✓	✓	-	✓	-	✓	4
ศูนย์พัฒนาเด็ก/ ศูนย์โภชนา	✓	✓	-	-	✓	✓	4
บริการสาธารณสุขใน ตำบล							
สถานีอนามัย/ โรงพยาบาล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
เด็กแรกเกิดใน 1 ปี ที่ผ่านมา							
จำนวนเด็กแรกเกิด ถึง 1 ขวบ	20	34	19	18	27	14	132
เด็กแรกเกิดถึง 1 ขวบตาย	-	-	1	-	-	-	1

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูล	หนอง ปรือ	ห้วย พริก	อ่าง ศิลา	โคก ทหาร	คลอง ไก่เดือน	เขา เลื่อม	รวม/ เฉลี่ย
โรคที่พบในเด็กแรกเกิด ถึง 14 ปี ในรอบ 2 ปี ที่ผ่านมา							
โรคหัดและช่องปาก ป่วย	230	-	5	9	423	110	786
โรคหนองตา ป่วย	220	-	3	-	546	10	779
พิการ ปัญญาอ่อน ป่วย	2	-	-	-	18	1	21
โรคที่พบในผู้ใหญ่ (14 ปีขึ้นไป)							
พิการปัญญาอ่อน							
โรคจิต ป่วย	4	-	2	-	34	2	42
นิ่ว ป่วย	2	-	2	-	6	1	11
วัณโรค ทาย	-	-	-	-	3	-	3
อุบัติเหตุ ทาย	-	-	-	-	8	-	8
ฆาตกรรม ทาย	-	-	-	-	12	-	12
อื่น ๆ ทาย	-	-	-	-	-	1	1
บริการด้านสุขภาพใน รอบ 1 ปี							
กลุ่มที่มีอายุ 15-44 ปี							
รับบริการคุมกำเนิด							
ร้อยละ	90	80	33	67	72	71	68.8

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูล	หนอง บัว	ห้วย พริก	อ่าง ศิลา	โคก พนาร	คลอง ไก่เหื่อน	เขา เลื่อม	รวม/ เฉลี่ย
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนครบตาม กำหนดร้อยละ	70	80	95	100	75	70	81.7
เด็กประถมศึกษาได้รับ วัคซีนครบตามกำหนด ร้อยละ	90	100	100	100	90	70	91.7
เมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อย ชาวบ้านส่วนมากรักษา โดย							
ซื้อยาจาก อสม. หรือ							
กอง พุนยา	✓	-	-	-	-	-	1
รับบริการจากสถาน							
บริการสาธารณสุข	-	✓	✓	✓	-	✓	4
ซื้อยาของ, ยารุท							
กินเอง	-	-	-	-	-	✓	1
เมื่อเจ็บป่วยรุนแรงชาวบ้าน สามารถไปรับการรักษา พยาบาลจากโรงพยาบาล ของรัฐ โดยใช้เวลา เดินทาง							
ภายในครึ่งชั่วโมง	-	-	-	✓	-	-	1

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูล	หนอง บัว	ทับ พริก	อ่าง ศิลา	โคก ทหาร	คลอง โก่เดือน	เขา เจ็อม	รวม/ เฉลี่ย
ภายใน 1 ชั่วโมง	-	✓	✓	-	-	✓	3
ภายใน 2 ชั่วโมง	✓	-	-	-	✓	-	2
การมีส่วนร่วมใช้							
ครัวเรือนที่มีส่วนร่วม	90	116	82	69	424	8	789
	(76.3)	(57.1)	(38.5)	(39.7)	(47.4)	(5.8)	(45.4)
ครัวเรือนที่มีส่วนหลวม	-	67	-	-	470	129	666
	(-)	(33.0)	(-)	(-)	(52.6)	(94.2)	(38.3)
ครัวเรือนที่ไม่มีส่วนร่วม	28	20	131	105	-	-	284
	(23.7)	(9.9)	(61.5)	(60.3)	(-)	(-)	(16.3)
7. ด้านการศึกษา							
ระดับการศึกษาของ							
ประชาชน							
จบประถมศึกษาและ							
ไม่ได้เรียนต่อ	450	270	396	732	1,318	310	3,476
	(64.9)	(21.1)	(51.7)	(77.0)	(59.5)	(53.0)	(53.6)
กำลังศึกษา ป. 1-ป. 6	120	214	133	197	371	-	1,035
	(17.3)	(16.7)	(17.3)	(20.7)	(16.7)	(-)	(16.0)
กำลังศึกษาระดับ							
มัธยมศึกษา	6	17	10	1	16	-	50
	(0.86)	(1.33)	(1.30)	(0.10)	(0.72)	-	(0.8)

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูล	หนอง ปรือ	ห้วย พริก	อ่าง ศิลา	โคก ทหาร	คลอง ไก่เถื่อน	เขา เลื่อม	รวม/ เฉลี่ย
กำลังศึกษาสูงกว่าระดับ มัธยมศึกษา	- (-)	2 (0.15)	8 (1.04)	- (-)	1 (0.04)	- (-)	11 (0.2)
สถานที่ให้ความรู้ใน หมู่บ้าน โรงเรียนระดับประถม ศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	-	5
โรงเรียนระดับมัธยม (ในตำบล)	✓	-	✓	-	-	-	2
ศูนย์พัฒนาเด็ก ที่อ่านหนังสือประจำ หมู่บ้าน	✓	✓	-	-	✓	✓	4
หอกระจายข่าว	✓	✓	✓	✓	✓	-	5
การฝึกอบรมและกิจกรรม ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา (จำนวนครั้ง)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
การฝึกอบรมด้านอาชีพ (เช่น เกษตร อุตสาหกรรม ฯลฯ)	3	1	2	2	3	-	11

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูล	หนอง ปรือ	ทับ พริก	อ่าง ศิลา	โคก ทหาร	คลอง โก่เดือน	เขา เลื่อม	รวม/ เฉลี่ย
การฝึกอบรมด้านการ ศึกษา (เช่น กลุ่ม สนใจ การศึกษา แบบเบ็ดเสร็จ)	1	1	1	1	2	4	10
การฝึกอบรมด้านความ มั่นคงของชาติ (เช่น อพ. ทสปช. กนช.)	5	2	1	1	3	2	14
การฝึกอบรมด้านสุขภาพ อนามัย (เช่น โภชนาการ อนามัย แม่และเด็ก)	-	2	-	1	1	1	5
8. ศึกษาค้นกฎหมาย							
ศึกษาค้นกฎหมายและคดี ต่าง ๆ ในระยะ 2 ปี (จำนวนครั้ง)							
เกี่ยวกับที่ดิน	-	1	-	4	11	-	16
เกี่ยวกับมรดก	-	-	-	1	-	-	1
บัณฑิตวิทยาลัย ฉอโง	2	-	5	-	4	-	11
เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย	3	-	1	-	-	-	4

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูล	หนอง ปรือ	ทับ พริก	อ่าง ศิลา	โคก ทหาร	คลอง ไก่อี้น	เขา เลื่อม	รวม/ เฉลี่ย
เกี่ยวกับเสรีภาพ							
ชื่อเสียง	-	-	-	-	1	-	1
เกี่ยวกับอาชญากรรม	2	-	-	-	14	-	16
เกี่ยวกับการพนัน	1	-	-	-	-	-	1
9. <u>การประเมินปัญหาและ</u> <u>ระดับการพัฒนา</u> <u>ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน</u> การตั้งถิ่นฐาน (เอกสาร สิทธิ์)	1	3	3	3	3	3	2.7
การมีไฟฟ้าใช้	1	1	2	2	2	2	1.7
การคมนาคม	1	1	3	1	1	1	1.3
การมีโรงสีหรือร้านค้า	1	1	1	1	1	1	1.0
บ้านเรือน-ที่พักอาศัย	2	1	1	1	1	1	1.2
แหล่งน้ำกินและน้ำใช้	2	3	3	3	3	3	2.8
น้ำเพื่อการเกษตร	3	1	3	2	1	3	2.2
แหล่งไม้ใช้สอยและ เชื้อเพลิง	3	1	3	3	3	3	2.7
การประกอบอาชีพ -							
การมีงานทำ	1	1	1	3	3	3	2.0
สัปดาห์ใช้งาน	1	2	2	2	2	1	1.7

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูล	หนอง ปรือ	ห้วย พริก	อ่าง ศิลา	โคก พนาร	คลอง โก่เกื่อน	เขา เลื่อม	รวม/ เฉลี่ย
อัตราค่าจ้าง	1	1	1	1	1	1	1.0
เนื้อที่ที่ดินทำกิน	2	2	1	1	2	3	1.8
<u>ปัญหาการประกอบอาชีพ</u>							
<u>ผลผลิตและรายได้</u>							
ผลผลิตจากการทำนา	3	1	3	3	1	1	2.0
ผลผลิตจากการทำไร่	3	3	1	1	1	2	1.8
การประกอบอาชีพอื่น ๆ	1	2	1	1	1	1	1.2
อัตราการตายของสัตว์ปีก	1	2	1	1	1	1	1.2
การอพยพหางานทำ	3	1	3	3	1	2	2.2
การรวมตัวของเกษตรกร	3	3	2	3	3	3	2.8
แหล่งสินเชื่อทางการเกษตร	3	1	3	1	1	1	1.7
การทำเกษตรถูกแสง	3	1	3	3	3	3	2.7
<u>ปัญหาค้นหาแรงงานและ</u>							
<u>อนามัย</u>							
บริการสาธารณสุขใน หมู่บ้าน	1	2	3	2	3	3	2.3
บริการสาธารณสุขใน ตำบล	1	1	1	1	1	1	1.0
สุขลักษณะในบ้าน	1	2	2	2	2	3	2.0
สุขภาพและอนามัย	1	1	1	1	1	1	1.0

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูล	หนอง ปรือ	ทับ พริก	อ่าง ศิลา	โคก ทหาร	คลอง ไก่เถื่อน	เขา เสื่อม	รวม/ เฉลี่ย
การรักษาพยาบาล	1	2	2	2	3	2	2.0
เด็กแรกเกิดถึง 1 ปี	3	1	3	1	1	1	1.7
เด็กอายุ 1 - 5 ปี	2	3	3	3	2	3	2.7
บริการฉีควัคซีน	2	2	1	1	2	2	1.7
การวางแผนครอบครัว	1	1	3	2	1	1	1.5
ความรู้ในการใช้ยา	1	2	2	2	3	2	2.0
<u>ปัญหาคำนวณความรู้และ</u> <u>การศึกษา</u>							
ระดับการศึกษาของ							
ประชาชน	1	1	3	1	1	3	1.7
การให้บริการความรู้							
ของรัฐ	2	3	3	3	2	2	2.5
ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม	3	2	2	3	3	3	2.7
สถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้าน	1	1	1	1	1	1	1.0

หมายเหตุ

1. ระดับปัญหาจากการประเมินของคณะกรรมการหมู่บ้าน คือ 1 = ไม่มีปัญหา/
มีปัญหาน้อย 2 = มีปัญหาปานกลาง และ 3 = มีปัญหารุนแรง
2. สำหรับค่าเฉลี่ย 1.0 - 1.6 หมายถึง ไม่มีปัญหาหรือมีปัญหาน้อย
1.7 - 2.2 หมายถึง มีปัญหาปานกลาง และ 2.3 - 3.0 หมายถึง มีปัญหาในระดับรุนแรง

ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนเป้าหมาย 6 แห่ง ในจังหวัดปราจีนบุรี
ตามที่น่าเสนอในตาราง 2 สรุปได้ดังนี้

1. บ้านหนองปรือ หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านศึก อำเภอรัญประเทศ

บ้านหนองปรือ อยู่ห่างจากตัวอำเภอรัญประเทศ 29 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้าน
ชายแดนติดต่อกับอาณาเขตของประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประเทศไทย มีพื้นที่ของหมู่บ้าน
ทั้งหมดประมาณ 7,200 ไร่ มีจำนวนครัวเรือน 118 ครัวเรือน มีประชากรซึ่งสำรวจในปี
พ.ศ. 2530 จำนวน 693 คน เป็นชาย 349 คน หญิง 344 คน จำนวนสมาชิกโดยเฉลี่ย
ต่อครัวเรือนประมาณ 6 คน

อาชีพหลักของราษฎร คือ การทำนา และทำไร่ ร้อยละ 88 ของครัวเรือน
ทั้งหมดประกอบอาชีพทำนา ผลผลิตโดยเฉลี่ยในปี 2529 ประมาณไร่ละ 250 กิโลกรัม
สำหรับพืชไร่ที่ปลูกเป็นหลักได้แก่ ข้าวโพดสำหรับเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลัง นอกจากนี้
ร้อยละ 13 ของครัวเรือนทั้งหมดมีอาชีพรับจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่รับจ้างทำนาเกษตรในนา-ไร่
อัตราค่าจ้างโดยเฉลี่ยในหมู่บ้าน 35 บาทต่อวัน

ในค่านที่ดินสำหรับทำกินนั้น ครัวเรือนร้อยละ 80.5 มีที่ทำกินของตนเอง
ร้อยละ 8.5 มีที่ทำกินของตนเองแต่ไม่เพียงพอ และที่เหลืออีกร้อยละ 11 ต้องเช่าที่ทำกิน
ทั้งหมด

หมู่บ้านหนองปรือมีถนนลาดยางเชื่อมต่อกับอำเภอเป็นระยะทาง 29 กิโลเมตร
ในหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้แล้ว ซึ่งร้อยละ 60 ของครัวเรือนทั้งหมดมีไฟฟ้าใช้ เชื้อเพลิงที่ใช้ใน
การหุงต้มประจำวันได้แก่ ถ่านและฟืน ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ทำใช้เองโดยใช้ไม้จากป่าสงวน
แห่งชาติซึ่งอยู่บริเวณใกล้ ๆ

สภาพบ้านเรือนทั่วไป มีครัวเรือนร้อยละ 67.8 ที่มีบ้านมุงสังกะสี ร้อยละ
30.5 หลังคามุงจากหรือหญ้าคา และมีเพียง 2 หลังหรือร้อยละ 1.7 ที่เป็นบ้านคอนกรีต
ในหมู่บ้านมีร้านค้าของชำ อาหาร 5 ร้าน ส่วนสถานที่จำหน่ายพันธุ์พืชและวัสดุการเกษตร
โดยตรงกับแหล่งรวมผลผลิตเพื่อจำหน่ายโดยตรงไม่มี

บริการด้านสาธารณสุขในหมู่บ้านไค้เก้ กองทุนยาและเวชภัณฑ์ ศูนย์พัฒนา
เด็กเล็ก และมีสถานีอนามัยตำบลซึ่งอยู่ไม่ห่างไกลจากหมู่บ้านมากนัก ถ้าเจ็บป่วยอย่าง
รุนแรงสามารถไปใช้บริการที่โรงพยาบาลของรัฐได้โดยใช้เวลาเดินทางภายใน 2 ชั่วโมง

สถิติด้านสาธารณสุขในปี 2529 มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ขวบ จำนวน 20 คน
เด็กที่ตายจากการคลอดไม่มี ด้านการคุมกำเนิด มีคู่สมรสอายุระหว่าง 15 - 44 ปี
ร้อยละ 90 ใช้บริการคุมกำเนิด ร้อยละ 70 ของเด็กอายุต่ำกว่า 1 ขวบ และร้อยละ 90
ของเด็กประถมศึกษาได้รับวัคซีนครบตามกำหนด การมีสามีใช้พบว่า ครัวเรือนร้อยละ 76
มีสามีใช้ ที่เหลืออีกร้อยละ 24 ไม่มี

ด้านการศึกษา ประชาชนประมาณร้อยละ 80 ที่จบชั้นประถมศึกษาแล้วไม่ได้
เรียนต่อ สำหรับเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านที่กำลังเรียนในระดับประถมศึกษา มี 120 คน
และกำลังเรียนในระดับมัธยมศึกษา มีเพียง 6 คน ไม่มีคนในหมู่บ้านที่กำลังเรียนในระดับสูงกว่า
มัธยมศึกษาในช่วงที่ทำการเก็บข้อมูล

สถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้านไค้เก้ โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง โรงเรียน
มัธยมศึกษาในตำบลอีก 1 แห่ง นอกจากนี้มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน
และหอกระจายข่าว

การฝึกอบรมนอกโรงเรียนให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา
ได้แก่ การฝึกอบรมด้านอาชีพ 3 ครั้ง การจัดกลุ่มสนใจ 1 ครั้ง และการฝึกอบรมด้านความ
มั่นคงของชาติ 5 ครั้ง

ในรอบ 2 ปี มีปัญหาด้านกฎหมายและคดีต่าง ๆ ในหมู่บ้าน 8 ราย มีคดี
เกี่ยวกับทำร้ายร่างกาย 3 ครั้ง ปล้นทรัพย์ ลักทรัพย์ 2 ครั้ง เกี่ยวกับอาชญากรรม 2 ครั้ง
และเกี่ยวกับการพนัน 1 ครั้ง

ปัญหาที่จกัว่ารุนแรงซึ่งสรุปจากทัศนะของคณะกรรมการหมู่บ้าน ไค้เก้

1. ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
2. ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งไม้ใช้สอยและทำเชื้อเพลิง
3. ปัญหาลดผลผลิตจากการทำนาซึ่งอยู่ในระดับต่ำ

4. ปัญหาผลิตผลจากการทำไร่
5. ปัญหาเรื่องการอพยพของชาวบ้านเพื่อหางานทำ
6. ปัญหาเรื่องชาคการรวมตัวของ เกษตรกร
7. ปัญหาการทำการ เกษตรฤดูแล้ง
8. ปัญหาความสุขภาพของ เด็กแรกเกิดถึง 1 ปี
9. ปัญหาแหล่งบริการและกิจกรรมด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

2. บ้านห้วยพริก หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยพริก อำเภออรัญประเทศ

บ้านห้วยพริก เป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดชายแดนบ้านประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย อยู่ห่างจากอำเภออรัญประเทศ 38 กิโลเมตร มีรถโดยสารประจำทางวิ่งติดต่อกับอำเภอเป็นประจำ มีพื้นที่ของหมู่บ้านทั้งหมด 7,200 ไร่ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบมีป่าและภูเขาบริเวณแนวเขตแดน

บ้านห้วยพริกมีครัวเรือนทั้งหมด 203 หลัง มีประชากร 1,276 คน เป็นชาย 718 คน หญิง 558 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 และ 43.7 ตามลำดับ มีสมาชิกโดยเฉลี่ยครอบครัวละ 6.3 คน

ค่านกรรมการสิทธิในที่กินทำกิน ร้อยละ 80.5 ของครัวเรือนทั้งหมดมีที่ทำกินของตนเอง ร้อยละ 11.0 ต้องเช่าที่ทำกินทั้งหมด และที่เหลือร้อยละ 8.5 มีที่ดินเป็นของตนเองและมีบางส่วนที่ต้องเช่าเพิ่ม

บ้านที่อยู่อาศัย ร้อยละ 91.6 ของครัวเรือนทั้งหมดเป็นบ้านมุงด้วยสังกะสีที่เหลือร้อยละ 8.4 เป็นบ้านหลังคามุงจากหรือหญ้าคา ไม่มีบ้านที่เป็นคอนกรีตในหมู่บ้านนี้ ในหมู่บ้านมีไฟฟ้าเข้าถึง และร้อยละ 84.7 ของครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้ สำหรับเชื้อเพลิงที่ใช้ในการหุงต้ม ได้แก่ ถ่านและฟืน ซึ่งชาวบ้านทำใช้เอง โดยซื้อไม้จากป่าสงวนแห่งชาติซึ่งอยู่ในละแวกใกล้เคียงกับหมู่บ้าน ในหมู่บ้านมีร้านค้าขายอาหารและของชำรวม 7 แห่ง แต่ไม่มีร้านจำหน่ายพืชพันธุ์และวัสดุการเกษตร และไม่มีแหล่งรวมผลิตผลเพื่อจำหน่าย ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้าน

ค่านการประกอบอาชีพ ร้อยละ 15.8 ของครัวเรือนมีอาชีพทำนา ผลิตผลเฉลี่ยในรอบปีที่ผ่านมาได้ประมาณ 300 กิโลกรัมต่อไร่ อาชีพหลักของชาวบ้านคือทำไร่

พืชไร่ระยะสั้นได้แก่ ข้าวโพดสำหรับเลี้ยงสัตว์ และพืชไร่ระยะยาวได้แก่ มันสำปะหลัง สำหรับครัวเรือนที่มีอาชีพรับจ้างอย่างเคียวมีร้อยละ 6.4 ของครัวเรือนทั้งหมด อัตราค่าจ้างในหมู่บ้านวันละ 35 บาท ซึ่งส่วนมากเป็นการรับจ้างทำไร่

บริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพอนามัยที่มีได้แก่ กองทุนยา และเวชภัณฑ์หมู่บ้าน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสถานอนามัยตำบล เมื่อชาวบ้านเจ็บป่วยรุนแรงจะใช้บริการรักษาจากโรงพยาบาลของรัฐซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านใช้เวลาในการเดินทางเพียง 1 ชั่วโมง และหากเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อยจะใช้บริการจากสถานบริการสาธารณสุขในหมู่บ้านหรือตำบล เด็กแรกเกิดถึง 1 ขวบ ในหมู่บ้านมี 34 คน และไม่มีเด็กแรกเกิดตายเนื่องจากการคลอดตามธรรมชาติอายุระหว่าง 15 - 44 ปี ใช้บริการคุมกำเนิดร้อยละ 80 จำนวนร้อยละ 80 ของเด็กอายุต่ำกว่า 1 ขวบ และร้อยละ 100 ของเด็กวัยประถมศึกษาได้รับการฉีดวัคซีนครบตามกำหนด ร้อยละ 57.1 ของครัวเรือนทั้งหมด มีส่วนดื่มใช้ ร้อยละ 33.0 มีส่วนหมूम และที่เหลืร้อยละ 9.9 ไม่มีส่วนใช้

ด้านการศึกษา ในหมู่บ้านมีผู้ที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาแต่ไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 270 คน และที่กำลังเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 214 คน กำลังเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 17 คน และที่เรียนสูงกว่าระดับมัศึกษามีเพียง 2 คน

สถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้านได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน

กิจกรรมการฝึกอบรมนอกโรงเรียนในหมู่บ้านในรอบ 2 ปี มีดังนี้ คือ การฝึกอบรมด้านอาชีพ 1 ครั้ง การจัดกลุ่มสนใจ 1 ครั้ง การฝึกอบรมด้านความมั่นคงของชาติ 2 ครั้ง และฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย 2 ครั้ง

ปัญหาค่านกฎหมายและคดีต่าง ๆ ในรอบ 2 ปี มีเพียงรายเดียวคือคดีเกี่ยวกับปัญหาเรื่องที่ดิน

สรุปปัญหาที่จัดว่ารุนแรงในทัศนะของกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่

1. ปัญหาการตั้งถิ่นฐาน ได้แก่ การมีเอกสารสิทธิ์ถือครองที่ดิน
2. ปัญหาเรื่องผลผลิตจากการทำไร่
3. ปัญหาเรื่องการขาดการรวมตัวของเกษตรกร

4. ปัญหาแหล่งน้ำดื่มและน้ำใช้ซึ่งขาดแคลน
5. ปัญหาเรื่องสุขภาพของเด็กอายุระหว่าง 1 - 5 ปี
6. ปัญหาด้านการขาดบริการความรู้จากหน่วยงานของรัฐ

3. บ้านอ่างศิลา หมู่ที่ 10 ตำบลโคกสูง อำเภอตาพระยา

บ้านอ่างศิลา ตั้งอยู่ติดชายแดนประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย อยู่ห่างจากตัวอำเภอตาพระยาเป็นระยะทาง 41 กิโลเมตร พื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้านมีประมาณ 21,000 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 5,965 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 28 ของพื้นที่ทั้งหมด นอกนั้นเป็นพื้นที่ป่าและเขา

บ้านอ่างศิลามี 213 ครัวเรือน มีประชากร 765 คน เป็นชาย 417 คน หญิง 348 คน อัตราเฉลี่ยของสมาชิกครอบครัวละ 3.6 คน

ค่านิยมสิทธิในที่ดินทำกิน มีครัวเรือนร้อยละ 84.5 ที่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง ร้อยละ 8.5 มีที่ดินเป็นของตนเองแต่ต้องเช่าเพิ่มเป็นบางส่วนที่เหลือร้อยละ 11.7 ต้องเช่าที่ดินทำกินทั้งหมด เอกสารสิทธิในที่ดินของราษฎรส่วนมากได้แก่ เอกสารแสดงการได้รับสิทธิในที่ทำกิน (สทก.)

ลักษณะที่อยู่อาศัย ร้อยละ 96.2 ของครัวเรือนทั้งหมดเป็นบ้านมุงค้ายสังกะสี ร้อยละ 3.3 เป็นบ้านมุงค้ายจากหรือหญ้าคา และมีบ้านคอนกรีตเพียง 1 หลัง ในหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้แล้ว ครัวเรือนร้อยละ 35 ใช้ไฟฟ้า สำหรับเชื้อเพลิงที่ใช้ในการหุงต้มประจำวันได้แก่ ถ่านและฟืน ซึ่งชาวบ้านจัดทำใช้เองโดยอาศัยไม้จากป่าสงวนแห่งชาติ ในหมู่บ้านมีร้านค้าอาหารและของชำ 5 แห่ง มีโรงสี 2 แห่ง ขนาด 8 และ 12 แรงม้า แต่ไม่มีร้านจำหน่ายพืชพันธุ์และวัสดุการเกษตร และไม่มีแหล่งรวมผลผลิตทางเกษตรในหมู่บ้าน

ด้านการประกอบอาชีพ มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทางทำนาอยู่ถึงร้อยละ 94 ของครัวเรือนทั้งหมด ผลผลิตจากการทำนาในปีที่ผ่านมาโดยเฉลี่ยไร่ละ 280 กิโลกรัม พืชไร่ที่ปลูกเป็นพืชไร่ระยะสั้นได้แก่ ถั่วเขียวและถั่วลิสง ร้อยละ 2.3 ของครัวเรือนทั้งหมดมีอาชีพรับจ้างอย่างเดียว อัตราค่าจ้างวันละ 30 บาท เป็นการรับจ้างแรงงานในไร่นา นอกจากการประกอบอาชีพดังกล่าวแล้วยังมีบางครัวเรือนที่ปลูกผักสวนครัวเพื่อบริโภคและมีบางส่วนที่เหลือสำหรับขาย แหล่งเงินเชื่อทางการเกษตรในหมู่บ้านได้แก่พ่อค้าและนายทุนเอกชน

ค่านสาธารณสุข บริการสาธารณสุขที่มีในหมู่บ้านไม่มีนอกจากสถานีอนามัยซึ่งอยู่ที่ตำบล ซึ่งถ้าหากประชาชนเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อยจะมารับบริการจากสถานี่แห่งนี้ แต่ ถ้าเจ็บป่วยมากจะสามารถไปรับการรักษาจากโรงพยาบาลของรัฐ ซึ่งใช้เวลาเดินทางภายในเวลา 1 ชั่วโมง

จำนวนเด็กแรกเกิดถึง 1 ขวบ ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา มี 19 คน ตาย 1 คน เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ที่ขาดสารอาหารระดับ 1 มี 22 คน ขาดสารอาหารระดับ 2 มี 6 คน แต่ไม่มีเด็กที่ขาดสารอาหารในระดับ 3

กลุ่มอายุ 15 - 44 ปี ที่ใช้บริการคุมกำเนิดมีร้อยละ 33 และหญิงมีครรภ์ร้อยละ 50 ได้รับวัคซีนป้องกันโรคมาลาเรียครบตามกำหนด ร้อยละ 95 ของ เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี และร้อยละ 100 ของ เด็กวัยประถมศึกษาได้รับการฉีดวัคซีนครบตามกำหนด สำหรับการให้ส้วมนั้นมีเพียงร้อยละ 38.5 ที่มีส้วมใช้ ที่เหลืออีกร้อยละ 61.5 ไม่ใช้ส้วม

ด้านการศึกษา ความสถิติของหมู่บ้านมีผู้จบชั้นประถมศึกษา 396 คน ไม่มีผู้จบชั้นมัธยมศึกษา และมีผู้จบสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษา 1 คน กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษา จำนวน 133 คน กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 10 คน และกำลังศึกษาอยู่สูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 8 คน

สถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้านได้แก่ โรงเรียนระดับประถมศึกษาที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านและหอกระจายข่าว และโรงเรียนมัธยมศึกษาในตำบล 1 แห่ง

กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการฝึกอบรมที่จัดในหมู่บ้านในช่วง 2 ปี ได้แก่ การฝึกอบรมด้านอาชีพ 2 ครั้ง การจัดกลุ่มสนใจและฝึกอบรมด้านความมั่นคงของชาติ อย่างละ 1 ครั้ง

ในช่วงปี 2529 มีประชาชนในหมู่บ้านอพยพไปทำงานต่างถิ่น 44 คน ส่วนใหญ่ไปทำงานประเภทเกษตรกรรม ซึ่งไปรับจ้างทำงานจังหวัดอื่นในภาคเดียวกันไปทำงานนานกว่า 3 เดือน ผู้ไปทำงานมีทั้งชายและหญิงในจำนวนใกล้เคียงกัน ช่วงอายุของผู้ไปทำงานต่างถิ่นอยู่ระหว่าง 22 - 25 ปี

ปัญหาด้านกฎหมายและคดีต่าง ๆ ในรอบ 2 ปี มีคดีเกิดขึ้น 6 ราย ได้แก่ คดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน 5 ราย และคดีเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย 1 ราย

สรุปปัญหาที่จัดว่ารุนแรงในทัศนะของกรรมการหมู่บ้าน มีดังนี้

1. ปัญหาบ้านเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ได้รับเพียงสิทธิ์ในที่ทำกิน (สทก.) ตามที่ทางราชการจัดสรรให้เท่านั้น ยังไม่มีสิทธิ์ในการครอบครองโดยสมบูรณ์

2. ปัญหาบ้านการคมนาคมติดต่อกับอำเภอและจังหวัด
 3. ปัญหาบ้านแหล่งน้ำกินและน้ำใช้ซึ่งไม่เพียงพอ
 4. ปัญหาขาดแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร
 5. ปัญหาบ้านแหล่งไม้ใช้สอยและเชื้อเพลิง
 6. ปัญหาผลผลิตจากการทำนา
 7. ปัญหาการอพยพหางานทำของราษฎร
 8. ปัญหาเรื่องแหล่งสินเชื่อกทางการเกษตร
 9. ปัญหาการทำเกษตรในฤดูแล้ง
 10. ปัญหาบ้านบริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน
 11. ปัญหาบ้านสุขภาพอนามัยของเด็กแรกเกิดถึง 1 ขวบ
 12. ปัญหาบ้านสุขภาพอนามัยของเด็กอายุระหว่าง 1 - 5 ปี
 13. ปัญหาบ้านการวางแผนครอบครัว
 14. ปัญหาเกี่ยวกับระดับการศึกษาของประชาชน
 15. ปัญหาการขาดแคลนการให้บริการความรู้ของรัฐ
4. บ้านโคกหนาร หมู่ที่ 5 ตำบลทัพเสด็จ อำเภอบางบาล

บ้านโคกหนารตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2457 ชาวบ้านอพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศสาธารณรัฐกัมพูชา ซึ่งสมัยก่อนมีการติดต่อกันได้สะดวก โดยติดตามมากับเจ้าเมืองพระตะบอง ชื่อเจ้าพระยาศุภพาพร เริ่มมาตั้งหลักแหล่งครั้งแรกประมาณ 4 - 5 หลังคาเรือน และเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ จนมีเป็นจำนวนมาก สามารถจัดตั้งเป็นหมู่บ้านเป็นทางการโดยใช้ชื่อว่า บ้านโคกหนาร ได้เมื่อ พ.ศ. 2460

บ้านโคกทหารอยู่ห่างจากตัวอำเภอตาพระยาเพียง 9 กิโลเมตร ตั้งอยู่ติดชายแดนประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย ถนนติดต่อกับอำเภอเป็นถนนลูกรัง อยู่ในสภาพใช้การได้ตลอดปี

มีครัวเรือนทั้งหมด 174 ครัวเรือน ประชากร 950 คน เป็นชาย 473 คน หญิง 477 คน มีสมาชิกโดยเฉลี่ยครอบครัวละ 5.5 คน

บ้านโคกทหารมีพื้นที่ทั้งหมด 2,592 ไร่ ร้อยละ 84.5 หรือ 2,292 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร นอกนั้นเป็นป่าเขา เอกสารสิทธิ์ในการครอบครองที่ดินของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพียงใบจองเท่านั้น ร้อยละ 94.3 ของครัวเรือนทั้งหมดมีที่ทำกินเป็นของตนเอง ร้อยละ 1.7 มีที่ทำกินเป็นของตนเองและต้องเช่าที่คนอื่นทำกินด้วย และร้อยละ 4.0 ต้องเช่าที่ทำกินทั้งหมด

ลักษณะของบ้านเรือน ร้อยละ 12.0 เป็นบ้านหลังคามุงสังกะสี ที่เหลืออีกร้อยละ 8.0 เป็นบ้านมุงจากหรือหญ้าคา ในหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้แล้ว และมีครัวเรือนร้อยละ 41.4 ที่ใช้ไฟฟ้า เชื้อเพลิงที่ใช้หุงต้มได้แก่ ถ่านและฟืน ซึ่งชาวบ้านทำใช้เองโดยอาศัยไม้จากป่าสงวนแห่งชาติ มีร้านค้าในหมู่บ้าน 7 แห่ง มีโรงสีในหมู่บ้าน 1 แห่ง ขนาด 12 แรงม้า

ด้านการประกอบอาชีพ ครัวเรือนร้อยละ 100 มีอาชีพทำนา ผลผลิตในปีที่ผ่านมาได้ขายเปลือกโดยเฉลี่ยไร่ละ 200 กิโลกรัม พืชไรที่เป็นพืชเศรษฐกิจในหมู่บ้านไม่มี อัตราค่าจ้างแรงงานในหมู่บ้านวันละ 30 บาท แหล่งสินเชื่อทางการเกษตรในหมู่บ้านได้แก่ สหกรณ์ในหมู่บ้าน และพ่อค้านายทุนเอกชน

ด้านสาธารณสุข บริการที่มีในหมู่บ้านได้แก่ กองทุนยาและเวชภัณฑ์หมู่บ้าน และมีสถานอนามัยประจำตำบลอยู่นอกหมู่บ้าน เมื่อมีการเจ็บป่วยเล็กน้อยประชาชนจะขอรับบริการจากสถานอนามัย แต่ถ้ามีอาการมากจะใช้บริการในโรงพยาบาลของรัฐ ซึ่งใช้เวลาเดินทางจากหมู่บ้านเพียงครึ่งชั่วโมง ครัวเรือนร้อยละ 40 มีส้วมใช้ แต่อีกร้อยละ 60 ยังไม่ใช้ส้วม

ด้านการศึกษา จากสถิติของหมู่บ้านมีผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา แต่ไม่ได้เรียนต่อจำนวน 732 คน จบชั้นมัธยมศึกษาเพียง 1 คน มีผู้ที่กำลังศึกษาในระดับชั้น

ประถมศึกษาในปีการศึกษา 2530 จำนวน 197 คน และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา
จำนวน 1 คน

สถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้าน ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา ที่อ่านหนังสือ
ประจำหมู่บ้านและหอกระจายข่าว

กิจกรรมการฝึกอบรมนอกโรงเรียนในช่วง 2 ปี ได้แก่ การฝึกอบรมด้านอาชีพ
2 ครั้ง กลุ่มสนใจ 1 ครั้ง ด้านความมั่นคงของชาติ 1 ครั้ง และด้านสุขภาพอนามัย 1 ครั้ง

ในปี 2529 มีการอพยพแรงงานไปทำงานต่างถิ่น จำนวน 122 คน ส่วนใหญ่
ไปเป็นแรงงานและช่างฝีมือ โดยไปรับจ้างทำงานที่กรุงเทพมหานครในช่วงที่ว่างจากการทำนา
ผู้ที่อพยพไปมีทั้งชายและหญิงในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 17 - 45 ปี

ด้านกฎหมายและคดีต่าง ๆ ในรอบ 2 ปี ที่ผ่านมา มี 5 ครั้ง เป็นเรื่อง
เกี่ยวกับที่ดิน 4 ครั้ง และเกี่ยวกับมรดก 1 ครั้ง

ปัญหาที่มีระดับรุนแรงจากผลการประเมินของคณะกรรมการหมู่บ้าน
ได้แก่

1. ปัญหาด้านกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีเอกสารสิทธิ์
ประเภทใบจอง เท่านั้น

2. ปัญหาด้านแหล่งน้ำกินและน้ำใช้

3. ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งไม้ใช้สอยและแหล่งเชื้อเพลิง

4. ปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการมีงานทำ

5. ปัญหาด้านผลผลิตจากการทำนา

6. ปัญหาด้านการอพยพเพื่อหางานทำ

7. ปัญหาด้านการรวมตัวของเกษตรกร

8. ปัญหาการทำการเกษตรในฤดูแล้ง

9. ปัญหาด้านสุขภาพของเด็กอายุระหว่าง 1 - 5 ปี

10. ปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนการให้บริการความรู้ของรัฐ

11. ปัญหาแหล่งบริการและกิจกรรมด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

5. บ้านคลองไก่เถื่อน หมู่ที่ 5 ตำบลไทยอุดม จังหวัดอุตรดิตถ์

บ้านคลองไก่เถื่อนตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2503 อยู่ห่างจากตัวอำเภอเป็นระยะทาง 11 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 20,350 ไร่ มีจำนวนครัวเรือน 894 ครัวเรือน ประชากร 2,213 คน เป็นชาย 1,163 คน หญิง 1,050 คน อัตราเฉลี่ยของสมาชิกครอบครัวละ 2.5 คน

ค่านิยมหลักในที่ดินทำกิน ครัวเรือนร้อยละ 83.5 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ร้อยละ 7.3 ต้องเช่าที่ดินเพิ่มเติม และร้อยละ 9.2 ต้องเช่าที่ดินทำกินทั้งหมด

ลักษณะที่อยู่อาศัย ครัวเรือนร้อยละ 89.5 เป็นบ้านหลังคามุงด้วยสังกะสี ร้อยละ 10.3 หลังคามุงด้วยจากหรือหญ้าคา มีเพียง 2 ครัวเรือนหรือร้อยละ 0.2 เป็นบ้านคอนกรีต ในหมู่บ้านนี้มีไฟฟ้าใช้แล้ว จำนวนครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้าคิดเป็นร้อยละ 16.8 ของครัวเรือนทั้งหมด เชื้อเพลิงที่ใช้ในการหุงต้มได้แก่ ถ่านและฟืน ซึ่งชาวบ้านทำใช้เอง โดยซื้อไม้จากป่าสงวนแห่งชาติ มีจำนวนร้านค้าในหมู่บ้านจำนวน 24 แห่ง

อาชีพหลักของประชาชนคือ การทำไร่ข้าวโพด ร้อยละ 9.2 ของครัวเรือนทั้งหมดมีอาชีพรับจ้าง อัตราค่าจ้างในหมู่บ้านวันละ 30 บาท

ด้านสาธารณสุขในหมู่บ้านมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สำหรับบริการสาธารณสุขในตำบลได้แก่ สถานีอนามัย ถ้าเจ็บป่วยอย่างรุนแรงสามารถไปโรงพยาบาลของรัฐได้ภายในเวลา 2 ชั่วโมง

จำนวนเด็กแรกเกิดถึง 1 ขวบ ในรอบปีที่ผ่านมา มี 27 คน ไม่มีเด็กที่เสียชีวิตเนื่องจากการคลอด มีกลุ่มรสอายุระหว่าง 15 - 44 ปี ที่ไปใช้บริการคุมกำเนิด ร้อยละ 72 เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนครบตามกำหนดร้อยละ 75 และเด็กวัยประถมศึกษาได้รับวัคซีนครบตามกำหนดร้อยละ 90 ครัวเรือนร้อยละ 47.4 มีส่วนร่วมใช้ส้วมที่เหลืร้อยละ 52.6 ไร่ส้วมหลุม ในหมู่บ้านนี้ไม่มีครอบครัวใดที่ไม่มีส้วมเลย

ด้านการศึกษา มีผู้จบชั้นประถมศึกษาไม่ได้เรียนต่อจำนวน 1,318 คน ผู้ที่กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาจำนวน 371 คน กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 16 คน และกำลังเรียนสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาจำนวน 1 คน

สถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้าน ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน

กิจกรรมการฝึกอบรมการศึกษานอกโรงเรียนแก่ประชาชนในหมู่บ้านในรอบ
2 ปีที่ผ่านมา ได้แก่ การฝึกค่านาชีพ 3 ครั้ง กลุ่มสนใจหรือค่านการศึกษา 2 ครั้ง ค่าน
ความมั่นคงของชาติ 3 ครั้ง และค่านสุขภาพอนามัย 1 ครั้ง

ปัญหาค่านกฎหมายและคดีต่าง ๆ ในรอบ 2 ปี มีถึง 30 ครั้ง สูงสุดได้แก่
คดีเกี่ยวกับอาวุธปืนมีถึง 14 ครั้ง รองลงไปเป็นคดีเกี่ยวกับที่ดิน 11 ครั้ง เกี่ยวกับทรัพย์สิน
4 ครั้ง และเกี่ยวกับเสรีภาพ ชื่อเสียง 1 ครั้ง

ปัญหาในหมู่บ้านที่จัดว่ารุนแรงจากการประเมินของกรรมการหมู่บ้าน
ได้แก่

1. ปัญหาเกี่ยวกับเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน
2. ปัญหาแหล่งน้ำกินและน้ำใช้
3. ปัญหาแหล่งไม้ใช้สอยและเชื้อเพลิง
4. ปัญหาค่านการประกอบอาชีพและการมีงานทำ
5. ปัญหาการรวมตัวของ เกษตรกร
6. ปัญหาเกี่ยวกับการทำการเกษตรในฤดูแล้ง
7. ปัญหาบริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน
8. ปัญหาเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล
9. ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ในการใช้ยา
10. ปัญหาเกี่ยวกับศาสนา ศิลปและวัฒนธรรม

6. บ้านเขาเลื่อม หมู่ที่ 4 ตำบลคลองหาด กิ่งอำเภอคลองหาด

บ้านเขาเลื่อมอยู่ทิศชายแดนประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย ห่างจาก
หัวกิ่งอำเภอคลองหาดเพียง 5 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 4,693 ไร่ มีครัวเรือน 137
ครัวเรือน และมีประชากรจำนวน 585 คน เป็นชาย 336 คน หญิง 249 คน โดยเฉลี่ยแล้ว
มีสมาชิกครัวเรือนละ 4.3 คน

ค่านกรรณสิทธิ์ในที่ดิน ครว้ เรือนร้อยละ 40.1 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ร้อยละ 41.6 ต้องเช่าที่ดินเพิ่มเป็นบางส่วน และร้อยละ 18.3 ต้องเช่าที่ดินทำกินทั้งหมด

ลักษณะที่อยู่อาศัย ทุกครัวเรือนหรือร้อยละ 100 เป็นบ้านมุงด้วยสังกะสี ในหมู่บ้านนี้มีไฟฟ้าใช้แล้ว แต่มีครัวเรือนเพียงร้อยละ 25.5 ที่ใช้ไฟฟ้าเชื้อเพลิงที่ใช้ในการหุงต้มได้จากถ่านและฟืน ซึ่งประชาชนทำขึ้นใช้เองโดยอาศัยไม้ในป่าสงวนแห่งชาติ มีร้านค้าอยู่ในหมู่บ้าน 4 ร้าน

อาชีพหลักของประชาชนได้แก่ การทำไร่ พืชที่ปลูกคือข้าวโพดสำหรับเลี้ยงสัตว์ ซึ่งปลูกแทบทุกหลังคาเรือน ครอบครัวยังมีอาชีพรับจ้างมีร้อยละ 5.1 ของครัวเรือนทั้งหมด อัตราค่าจ้างแรงงานในหมู่บ้านวันละ 40 บาท

ด้านสาธารณสุข มีกองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนนอกหมู่บ้านมีสถานีอนามัยตำบล เมื่อเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อยประชาชนจะเข้ารับบริการจากสถานีอนามัย แต่ถ้าเจ็บป่วยมากจะไปโรงพยาบาลของรัฐ ซึ่งใช้เวลาเดินทางจากหมู่บ้าน ภายในเวลา 1 ชั่วโมง

จำนวนเด็กแรกเกิดถึง 1 ขวบ ใน 1 ปีที่ผ่านมา มี 14 คน และไม่มีเด็กที่เสียชีวิตก่อนอายุ 1 ขวบ สำหรับบริการด้านสาธารณสุขในรอบ 1 ปี มีคู่สมรสอายุระหว่าง 15 - 44 ปี ใช้บริการคุมกำเนิดร้อยละ 70 เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนครบตามกำหนดร้อยละ 70 และเด็กวัยประถมศึกษาได้รับวัคซีนครบตามกำหนดร้อยละ 70 ครัวเรือนในหมู่บ้านนี้ใช้ส้วมทุกครัวเรือน โดยนิยมใช้ส้วมซึมร้อยละ 5.8 และใช้ส้วมหลุมร้อยละ 94.2

ด้านการศึกษา ประชาชน 310 คน จบการศึกษาระดับประถมศึกษาแล้ว แต่ไม่ได้เรียนต่อ นอกนั้นไม่มีข้อมูล ในหมู่บ้านนี้ไม่มีโรงเรียนประถมศึกษาตั้งอยู่ สถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้าน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หอกระจายข่าว

กิจกรรมการฝึกอบรมด้านการศึกษานอกโรงเรียนในรอบ 2 ปี ที่ผ่านมาได้แก่ การฝึกอบรมด้านการศึกษา 4 ครั้ง ด้านความมั่นคงของชาติ 2 ครั้ง และด้านสุขภาพอนามัย 1 ครั้ง

ปัญหาที่มีระดับรุนแรงในทัศนะของกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่

1. ปัญหาเกี่ยวกับเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน
2. ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งน้ำกินและน้ำใช้

3. ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
4. ปัญหาแหล่งไม้ใช้สอยและเชื้อเพลิง
5. ปัญหาค่าการประกอบอาชีพและการมีงานทำ
6. ปัญหาจำนวนเนื้อที่กินทำกินไม่เพียงพอ
7. ปัญหาค่าการรวมตัวของเกษตรกร
8. ปัญหาการทำการเกษตรในฤดูแล้ง
9. ปัญหาบริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน
10. ปัญหาเกี่ยวกับสุขลักษณะในบ้าน
11. ปัญหาค่าสุขภาพของเด็กอายุ 1 - 5 ปี
12. ปัญหาเกี่ยวกับระดับการศึกษาของประชาชน
13. ปัญหาค่านศาสนา ศิลปและวัฒนธรรม

สรุปสภาพและปัญหาของหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 6 แห่ง

สภาพและปัญหาโดยสรุปของหมู่บ้านเป้าหมาย 6 แห่ง มีดังนี้

1. ในหมู่บ้านทั้ง 6 แห่ง มีครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 1,739 ครัวเรือน มีประชากร 6,482 คน แยกเป็นชาย 3,465 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 หญิง 3,026 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 เฉลี่ยจำนวนสมาชิกต่อครัวเรือนเท่ากับ 3.7 คน
2. คำนที่กินทำกิน มีครัวเรือนร้อยละ 80.7 มีที่ดินทำกินของตนเองร้อยละ 8.7 ต้องเช่าที่ดินเพิ่มเติมบางส่วน และร้อยละ 10.6 ต้องเช่าที่ดินทั้งหมด หมู่บ้านทั้ง 6 แห่ง อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ส่วนใหญ่ยังไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยสมบูรณ์
3. คำนการมีไฟฟ้าใช้ทั้ง 6 หมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้แล้ว และครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้ามีจำนวนร้อยละ 32.9 สำหรับเชื้อเพลิงที่ใช้ในการหุงต้มได้แก่ ถ่านและฟืน ซึ่งชาวบ้านทำใช้เองโดยอาศัยไม้จากป่าสงวนแห่งชาติ
4. คำนที่อยู่อาศัย ครัวเรือนร้อยละ 90.2 เป็นบ้านมุงค้ายสังกะสี ร้อยละ 9.5 เป็นบ้านหลังคามุงจากหรือหญ้าคา และมีเพียง 5 หลัง หรือร้อยละ 0.3 เป็นบ้านมุงค้ายกระเบื้อง

5. การประกอบอาชีพ ร้อยละ 29.3 ของครัวเรือนทั้งหมดมีอาชีพทำนาพืชไร่ระยะสั้นที่ปลูกได้แก่ ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ กล้วย และถั่วลิสง พืชไร่ระยะยาวที่ปลูกได้แก่ มันสำปะหลัง ซึ่งปลูกใน 2 หมู่บ้าน

ครัวเรือนที่มีอาชีพรับจ้างมีร้อยละ 7.0 ส่วนใหญ่เป็นการรับจ้างแรงงานการเกษตร อัตราค่าจ้างต่อวันอยู่ระหว่าง 30 - 40 บาท โดยเฉลี่ยทุกหมู่บ้านเท่ากับ 33.30 บาท

6. ด้านสาธารณสุข

บริการด้านสาธารณสุขในหมู่บ้าน ได้แก่ กองทุนยาและเวชภัณฑ์ ซึ่งดำเนินการโดยกระทรวงสาธารณสุข มี 4 หมู่บ้าน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งดำเนินการโดยกรมการพัฒนาชุมชนมี 4 หมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีสถานอนามัยตำบลซึ่งประชาชนสามารถไปรับบริการได้

จำนวนเด็กเกิดใหม่ในรอบ 1 ปี มีจำนวน 132 คน มีตายเพียง 1 คน

บริการสาธารณสุขในรอบ 1 ปี ร้อยละ 68.8 ของกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 15 - 44 ปี ใช้บริการคุมกำเนิด ร้อยละ 81.7 ของเด็กอายุต่ำกว่า 1 ขวบ และร้อยละ 91.7 ของเด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนครบตามกำหนด

7. ด้านการศึกษา เมื่อวิเคราะห์เฉพาะสถิติที่มีในแบบสำรวจหมู่บ้าน พบว่า ร้อยละ 53.6 ของประชากรจบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 16.0 กำลังเรียนชั้นประถมศึกษา ร้อยละเพียง 0.8 และ 0.2 กำลังเรียนในระดับมัธยมศึกษาและสูงกว่ามัธยมศึกษาตามลำดับ

สถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้าน พบว่า ใน 5 หมู่บ้านมีโรงเรียนประถมศึกษาตั้งอยู่ และมีโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบล 2 แห่ง ใน 4 หมู่บ้านมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5 หมู่บ้านมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และ 6 หมู่บ้านมีหอกระจายข่าว

กิจกรรมการฝึกอบรมนอกโรงเรียนในหมู่บ้านทั้ง 6 แห่ง โดยเฉลี่ยในรอบ 2 ปี มีการฝึกอบรมด้านความมั่นคงของชาติ ด้านอาชีพ และด้านการศึกษา โดยเฉลี่ยตำบลละ 2 ครั้ง และด้านสุขภาพและอนามัย 1 ครั้ง

8. ปัญหาและคดีต่าง ๆ ในรอบ 2 ปี รวมทั้งสิ้นใน 6 หมู่บ้าน มี 50 ครั้ง คดีที่มีความถี่สูง ได้แก่ คดีเกี่ยวกับที่ดิน เกี่ยวกับอาชญากรรม และเกี่ยวกับการลักทรัพย์

9. ประเมินปัญหาในหมู่บ้าน ปัญหาที่อยู่ในระดับรุนแรงจากการประเมินของคณะกรรมการหมู่บ้าน เมื่อพิจารณาผลเฉลี่ยโดยส่วนรวมจากทั้ง 6 หมู่บ้าน มีดังนี้

- 9.1 ปัญหาเกี่ยวกับเอกสิทธิ์ในที่ดิน
- 9.2 ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งน้ำกินและน้ำใช้
- 9.3 ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งไม้ใช้สอยและเชื้อเพลิง
- 9.4 ปัญหาเกี่ยวกับการรวมตัวของเกษตรกร
- 9.5 ปัญหาเกี่ยวกับการทำการเกษตรในฤดูแล้ง
- 9.6 ปัญหาเกี่ยวกับบริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน
- 9.7 ปัญหาด้านสุขภาพของเด็กอายุ 1 - 5 ปี
- 9.8 ปัญหาขาดการให้บริการความรู้จากหน่วยงานของรัฐ
- 9.9 ปัญหาเกี่ยวกับบริการด้านศาสนา ศิลป และวัฒนธรรม

ข้อมูลและความคิดเห็นของประชาชน

ข้อมูลที่น่าสนใจในบทนี้ได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 6 หมู่บ้าน ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ต้องการทราบข้อมูลและความคิดเห็นของประชาชนในลักษณะรวม ๆ เพื่อทราบลักษณะปัญหาและความต้องการในแต่ละด้าน เพื่อจะนำไปสู่การพิจารณาถึงรูปแบบ และเนื้อหา ในการจัดบริการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับประชาชนในบริเวณชายแดน ต่อไป

แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ เป็นเพียงแนวคำถามประกอบการ สัมภาษณ์ เท่านั้น ผู้วิจัยไม่ได้ถือเคร่งครัดว่าจะต้องสอบถามให้ครบทุกประเด็นคำถาม บางข้อผู้วิจัยจำเป็นต้องขยายคำถามเพิ่มเติม และบางข้อก็ต้องข้ามคำถามนั้นไป แล้วแต่ ความเหมาะสมกับสภาพของผู้ตอบแต่ละคน

ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละของคำถาม ซึ่งในการคำนวณค่าร้อยละนี้จะถือตามจำนวนคำตอบใน แต่ละข้อเป็นเกณฑ์ ไม่ได้ถือจำนวนเต็มของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้เพราะคำถามบางข้อมีผู้ตอบ ไม่ครบ และบางข้อผู้ตอบอาจตอบได้หลายคำตอบ ดังนั้น จำนวนเต็มของคำตอบในแต่ละข้อ จึงไม่เท่ากัน การคำนวณค่าร้อยละจึงถือคำตอบของแต่ละข้อเป็นเกณฑ์

ต่อไปนี้เป็นข้อมูลและความคิดเห็นของประชาชนที่ได้จากการสัมภาษณ์

ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการสัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์เป็นประชาชนจากหมู่บ้านเป้าหมาย 6 หมู่บ้าน ใน 3 อำเภอ มีจำนวน 112 คน ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างแสดงในตาราง 3 ต่อไปนี้

ตาราง 3 ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างแยกตามอำเภอ

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน				
	อรัญประเทศ	ตาพระยา	คลองหาด	รวม	ร้อยละ
จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น	47	43	22	112	100
1. <u>เพศ</u>					
ชาย	25	14	9	48	42.9
หญิง	22	29	13	64	57.1
2. <u>อายุ</u>					
ต่ำกว่า 20 ปี	6	6	2	14	12.5
21 - 30 ปี	19	15	11	45	40.2
31 - 40 ปี	9	10	5	24	21.4
41 - 50 ปี	9	10	3	22	19.6
51 ปีขึ้นไป	4	2	1	7	6.3
3. <u>สถานภาพสมรส</u>					
โสด	8	6	-	14	12.5
แต่งงาน	39	37	22	98	87.5

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน				
	อรัญประเทศ	ตาพระยา	คลองหาด	รวม	ร้อยละ
4. <u>จำนวนบุตร</u>					
ไม่มี	9	7	-	16	14.3
1 - 2 คน	17	19	10	46	41.1
3 - 4 คน	13	7	9	29	25.9
5 - 6 คน	5	5	2	12	10.7
6 คนขึ้นไป	3	5	1	9	8.0
5. <u>ภูมิลำเนาเดิม</u>					
คนท้องถิ่น	29	28	2	59	52.7
อพยพมาจากที่อื่น	18	14	21	53	47.3
จากภาคกลาง	1	-	7	8	7.1
จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	3	7	11	21	18.8
จากภาคตะวันออก	14	7	2	23	20.5
จากภาคเหนือ	-	-	1	1	0.9
6. <u>พื้นฐานการศึกษา</u>					
ไม่เคยเรียน	7	3	2	12	10.7
เรียนแต่ไม่จบชั้น ป. 4	3	1	2	6	5.4
จบชั้น ป. 4	30	31	17	78	69.6

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน				
	อรัญประเทศ	ตาพระยา	คลองหาด	รวม	ร้อยละ
จบชั้น ป.6	4	8	1	13	11.6
จบชั้นมัธยมศึกษา	1	-	-	1	0.9
จบประกาศนียบัตรชั้นต้น	2	-	-	2	1.8
7. อาชีพหลัก					
ทำนา	14	42	-	56	50.0
ทำไร่	20	-	20	40	35.7
ค้าขาย	6	-	1	7	6.2
รับจ้าง	3	-	2	5	4.5
ทำสวน	2	-	-	2	1.8
รับราชการ	2	-	-	2	1.8

จากตาราง 3 สรุปลักษณะของกลุ่มตัวอย่างจากทั้ง 6 หมู่บ้านได้ดังนี้

1. เพศ เป็นชาย 48 คน คิดเป็นร้อยละ 42.9 เป็นหญิง 64 คน คิดเป็นร้อยละ 57.1
2. อายุ กลุ่มตัวอย่างมีช่วงอายุระหว่าง 14 - 64 ปี ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี และ 31 - 40 ปี คือมีจำนวน 45 คน หรือร้อยละ 40.2 และจำนวน 24 คน หรือร้อยละ 21.4 ตามลำดับ

3. สถานภาพสมรส ส่วนใหญ่แต่งงานแล้ว มีจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5 มีเพียง 14 คน หรือร้อยละ 12.5 ที่ยังเป็นโสด

4. จำนวนบุตร กลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรระหว่าง 1 - 2 คน มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 41.1 รองลงไปคือ 3 - 4 คน มีจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 ของกลุ่มตัวอย่าง

5. ภูมิลำเนาเดิม กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคคลในท้องถิ่นและผู้ที่อยู่พหุมาจากที่อื่นในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ เป็นคนในท้องถิ่นจำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 52.7 และอพยพมาจากที่อื่น 53 คน คิดเป็นร้อยละ 47.3 และจากจำนวนผู้อพยพมาจากที่อื่นนั้น มาจากจังหวัดอื่นในภาคตะวันออก จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 รองลงไปมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 ส่วนที่อพยพมาจากจังหวัดในภาคกลางมีเพียง 8 คน หรือร้อยละ 7.1 และมีเพียง 1 คน ที่อพยพมาจากภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 0.9 ของกลุ่มตัวอย่าง

6. พื้นฐานการศึกษา ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา 4 ซึ่งมีจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 69.6 รองลงไปจบชั้นประถมศึกษา 6 จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 11.6 และผู้ที่ไม่เคยเรียนเลยมีเพียง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 10.7 ของกลุ่มตัวอย่าง

7. อาชีพหลัก กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 50 มีอาชีพหลักในการทำนา และรองลงไปเป็นอาชีพทำไร่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 35.7 จำนวนที่เหลือมีอาชีพค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ และรับจ้าง และหากจะแยกเป็นแต่ละอำเภอจะเห็นว่า อำเภออรัญประเทศและกิ่งอำเภอคลองหาด ประชาชนมีอาชีพหลักในการทำไร่ รองลงไปเป็นการทำนาและค้าขาย ส่วนอาชีพหลักของประชาชนอำเภอตาพระยา ร้อยละ 100 มีอาชีพทำนา

ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการศึกษาจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 112 คน ปรากฏรายละเอียดดังตาราง 4 ต่อไปนี้

ตาราง 4 ข้อมูลและความคิดเห็นต่อการศึกษากลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. <u>ความสามารถด้านอ่านออกเขียนได้</u>		
อ่านเขียนได้ในระดับดี	33	29.5
พออ่านออกเขียนได้	60	53.6
อ่านออกแต่เขียนไม่ได้	3	2.7
อ่านและเขียนไม่ได้	16	14.2
2. <u>การมีโอกาสด้านอ่านเขียน</u>		
อ่านน้อย-เขียนน้อย	3	2.7
อ่านน้อย-เขียนน้อย	38	33.9
อ่านน้อย-เขียนมาก	1	0.9
ไม่ค่อยมีโอกาสด้านอ่านและเขียน	57	50.9
ไม่มีโอกาสเพราะอ่าน-เขียนไม่ได้	9	8.0
ไม่ตอบ	4	3.6
3. <u>การเห็นความจำเป็นของการอ่าน-เขียน</u>		
เห็นว่ามีความจำเป็น	96	85.7
เพราะ - ได้ทราบข่าวสารต่าง ๆ ด้วยตนเอง	38	33.9
- ได้ความรู้เพิ่มขึ้น ทำให้ฉลาด	38	33.9
- ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้	20	17.9
เห็นว่าไม่จำเป็น	10	8.9
เพราะ - ไม่นำไปใช้ประโยชน์	5	4.4
- อายุมากแล้ว	3	2.7
- ไม่ทราบ	2	1.8

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ตอบ/ไม่แน่ใจ	6	5.4
4. <u>อยากเรียนหรือไม่ถ้ามีโอกาส</u>		
อยากเรียน	65	58.0
เพราะ - จะได้มีความรู้	59	35.7
- จะได้ทำงานดีขึ้น	6	5.3
ไม่อยากเรียน	40	35.7
เพราะ - อายุมากแล้ว	18	16.0
- ไม่มีเวลา	14	12.6
- ไม่เห็นประโยชน์	8	7.1
ไม่แน่ใจ/ไม่ตอบ	7	6.3
5. <u>โอกาสที่พอจะเรียนหนังสือได้</u>		
เรียนด้วยตนเอง	11	9.8
เรียนการศึกษานอกโรงเรียนช่วงกลางคืน	8	7.2
เรียนหลังช่วงเก็บเกี่ยวแล้ว	2	1.8
ไม่มีโอกาสเรียนเพราะมีภาระและไม่มีเงิน	6	5.3
ไม่มีความเห็น/ไม่ตอบ	85	75.9
6. <u>ต้องการให้บุตรชายเรียนถึงระดับใด</u>		
ถึงระดับประถมศึกษา	22	25.0
ถึงระดับมัธยมศึกษา	10	11.4
ถึงระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง	4	4.6

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ถึงระดับปริญญา	50	56.8
อย่างไรก็ได้	1	1.1
ไม่อยากจะเรียน	1	1.1
7. <u>ต้องการให้บุตรสาวเรียนถึงระดับใด</u>		
ถึงระดับประถมศึกษา	27	39.7
ถึงระดับมัธยมศึกษา	13	19.1
ถึงระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง	9	13.2
ถึงระดับปริญญา	18	26.5

จากตาราง 4 สามารถสรุปข้อมูลและความคิดเห็นด้านการศึกษากลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

1. ความสามารถด้านอ่านออกเขียนได้ มีผู้ที่อ่านออกเขียนได้อยู่ในระดับที่ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 และมีผู้ที่อ่านออกเขียนได้จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 53.6 ในจำนวนกลุ่มตัวอย่างนี้ยังมีผู้ที่อ่านเขียนไม่ได้อยู่ถึง 16 คน คิดเป็นร้อยละ 14.2
2. การมีโอกาสอ่านเขียน ผู้ที่อ่านน้อยเขียนน้อยมีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7 ผู้ที่ได้อ่านเขียนบ้างมี 38 คน คิดเป็นร้อยละ 33.9 แต่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีโอกาสได้อ่านเขียน ซึ่งมีจำนวนถึงร้อยละ 50.9 และมีที่ไม่มีโอกาสได้อ่านเขียนเลย ได้แก่ผู้ที่ไม่ออกเขียนไม่ได้จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0

3. การเห็นความจำเป็นของการอ่าน-เขียน มีผู้ที่เห็นว่าการอ่านออกเขียนได้มีความจำเป็นมีจำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 85.7 โดยให้เหตุผลว่าทำให้ทราบข่าวสารต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทำให้เป็นคนฉลาด และใช้ในชีวิตประจำวันได้อีกส่วนหนึ่งเพียง 10 คน หรือร้อยละ 8.9 เห็นว่าการอ่าน-เขียนไม่มีความจำเป็นสำหรับตน เพราะไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์และตนเองอายุมากแล้ว

4. อยากเรียนหรือไม่ถ้ามีโอกาส มีผู้ตอบว่าอยากเรียนเพิ่มขึ้นจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 58.0 โดยให้เหตุผลว่าจะทำให้มีความรู้และได้งานที่ดีขึ้นกว่าเดิม ร้อยละ 35.7 ตอบว่าไม่อยากเรียน เหตุผลได้แก่อายุมากแล้ว ไม่มีเวลาและปรารถนาจะส่งเสียให้ลูกเรียนสูง ๆ มากกว่าที่ตนเองจะไปเรียนเอง

5. โอกาสที่จะเรียนหนังสือได้ จากคำถามที่ว่าถ้าหากมีบริการการเรียนการสอนขึ้นท่านจะมีโอกาสใดที่จะเรียนได้ ร้อยละ 9.8 ตอบว่าเรียนด้วยตนเองและอีกจำนวนร้อยละ 7.2 จะเรียนการศึกษานอกโรงเรียนในชนกลางคืน

6. ต้องการให้บุตรชายเรียนถึงระดับใด ส่วนใหญ่ร้อยละ 56.8 ตอบว่า จะส่งเสริมให้บุตรชายเรียนถึงระดับปริญญาซึ่งรวมทั้งการเรียนถึงระดับปริญญาทางค่านทหารและตำรวจด้วย มีเป็นจำนวนไม่น้อยที่จะให้บุตรชายเรียนเพียงการศึกษามัธยมศึกษาบังคับด้วยเหตุผลที่ว่า "ยากจนไม่มีเงินส่ง" คิดเป็นร้อยละ 25.0

7. ต้องการให้บุตรสาวเรียนถึงระดับใด ร้อยละ 26.5 มีความประสงค์จะส่งเสริมให้บุตรสาวเรียนถึงระดับปริญญาตรี และมีจำนวนถึงร้อยละ 39.7 ที่จะให้เรียนเพียงระดับการศึกษามัธยมศึกษาบังคับด้วยเหตุผล "ไม่มีเงินส่ง"

ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านอาชีวะ

การประกอบอาชีพของประชาชนนอกจากเพื่อการดำรงชีพของประชาชนแล้วยังส่งผลต่อเศรษฐกิจของหมู่บ้านและประเทศชาติด้วย ตาราง 5 ต่อไปนี้เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง 6 หมู่บ้าน

ตาราง 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับงานอาชีพ

ความคิดเห็น	อธิปไตย		คาพระยา		คองหค		รวม	
	จำนวน	รอยละ	จำนวน	รอยละ	จำนวน	รอยละ	จำนวน	รอยละ
1. <u>บญหและอุปสรรคคองการประกอบอาชีพ</u>								
<u>ขาคน้ำ/ภยขรรมชาติ</u>								
คคาคไม้	17	34.0	28	65.1	10	33.3	55	44.7
ไม่มีทุน	11	22.0	1	2.3	9	30.0	21	17.1
มีที่ดินจำกัด	6	12.0	4	9.3	6	20.0	16	13.0
ขาคความรู้	6	12.0	4	9.3	5	16.7	15	12.2
สุขภาพไม่ดี	-	-	3	7.0	-	-	3	2.4
อื่น ๆ/ไม่มีปัญหา	1	2.0	-	-	-	-	1	0.8
	9	18.0	3	7.0	-	-	12	9.8
2. <u>ความคองการความช่วยเหลือเกี่ยวกับอาชีพ</u>								
<u>ใหราคายอดยิตสูงชัน</u>	18	45.0	2	6.3	9	34.6	29	29.6
<u>ใหช่วยเหลืองานแหล่งน้ำ</u>	1	2.5	16	50.0	-	-	17	17.3
<u>การก้ำจักักฐฐพี</u>	2	5.0	3	9.3	7	26.9	12	12.2

ความพึงพอใจ	อัตราส่วน		ค่าเฉลี่ย		ความถี่		ร้อยละ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ความพึงพอใจ ด้าน การจัดทำ เอกสาร ให้ แก่ ผู้ รับ บริการ	2	5.0	2	6.3	4	15.4	8	8.2		
	4	10.0	2	6.3	-	-	6	6.1		
	2	5.0	1	3.1	3	11.5	6	6.1		
	1	2.5	3	9.3	-	-	4	4.1		
	3	7.5	-	-	-	-	3	3.1		
	2	5.0	-	-	-	-	2	2.0		
	1	2.5	-	-	1	3.9	2	2.0		
	4	10.0	3	9.4	2	7.7	9	9.3		
	18	27.7	15	35.7	3	16.6	36	28.8		
	14	21.6	6	14.2	7	38.9	27	21.6		
3. วิชาที่พึงต้องการเรียน	13	20.0	7	16.7	4	22.2	24	19.2		
	4	6.2	4	9.5	-	-	8	6.4		
	5	7.7	1	2.4	1	5.6	7	5.6		

ตาราง 5 (ต่อ)

ความพึงพอใจ	อธิบดีประเพณี		คาทระยา		คองหนค		รวม	
	จำนวน	รอยละ	จำนวน	รอยละ	จำนวน	รอยละ	จำนวน	รอยละ
การเสียงสัทว ชางวิหยุ ชางคัณม โกชนากการ อื่น ๆ/อะไรก็ได้/ไมทราบ	3	4.6	2	4.8	-	-	5	4.0
	1	1.5	3	7.1	-	-	4	3.2
	1	1.5	2	4.8	-	-	3	2.4
	-	-	-	-	2	11.1	2	1.6
	6	9.2	2	4.8	1	5.6	9	7.2

จากข้อมูลในตาราง 5 สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ ปัญหาที่หนักที่สุดในทัศนะของประชาชน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ภัยธรรมชาติ เช่น خاکแห้งแล้งน้ำ ศัตรูพืชรบกวน คิดเป็นร้อยละ 44.7 รองลงมาได้แก่ปัญหาค้นหาตลาด คิดเป็นร้อยละ 17.1 กล่าวคือ เมื่อผลิตผลออกมาแล้วไม่สามารถหาตลาดจำหน่ายได้ จะต้องถือค้กผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งถูกกดราคาอย่างไม่เป็นธรรม
2. ความต้องการความช่วยเหลือด้านอาชีพ ร้อยละ 29.6 ต้องการให้ผลิตมีราคาสูง รองลงไปเป็นความต้องการค้่านแหล่งน้ำและการกำจัดศัตรูพืช คิดเป็นร้อยละ 17.3 และ 12.2 ตามลำดับ
3. วิชาชีพที่ต้องการเรียน ในจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 112 คน มีบางคนที่ต้องการเรียนมากกว่า 1 วิชา ซึ่งวิชาที่มีผู้ประสงค์ต้องการเรียนมากที่สุดได้แก่ วิชาเกี่ยวกับการเกษตร มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 28.8 รองลงไปได้แก่วิชาตัดเย็บเสื้อผ้าจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 และอันดับที่ 3 ได้แก่ วิชาช่างเครื่องยนต์จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 19.2

การรับข่าวสารข้อมูลจากการอ่าน

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการรับข่าวสารข้อมูล ปรากฏรายละเอียดในตาราง 6 - 7 ต่อไปนี้

ตาราง 6 ความถี่เห็นค่านการหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากการอ่าน

ความถี่เห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. <u>อ่านหนังสือพิมพ์บ่อยเพียงใด</u>		
อ่านทุกวัน	34	30.3
นาน ๆ อ่านครั้ง	31	27.7
ไม่เคยได้อ่าน	29	25.9
อื่น ๆ / ไม่แน่นอน / ไม่ตอบ	18	16.1
2. <u>อ่านหนังสือพิมพ์จากที่ใด</u>		
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	29	46.0
ร้านค้าในหมู่บ้าน	19	30.1
บ้านตนเอง	11	17.5
บ้านเพื่อน	4	6.4
3. <u>เรื่องที่สนใจอ่านจากหนังสือพิมพ์</u>		
ข่าวทั่วไป	41	33.1
ข่าวการเมือง	26	21.0
นวนิยาย	12	9.7
การแนะนำอาชีพ	10	8.1
ข่าวกีฬา	7	5.7
การ์ตูน	5	4.0
ข่าวต่างประเทศ	4	3.2
ข่าวการพัฒนาชนบท	4	3.2
ข่าวการเกษตร	4	3.2

ตาราง 6 (ต่อ)

ความนึกเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ข่าวเหตุการณ์ชายแดน	3	2.4
ข่าวสังคม	3	2.4
บทความ	3	2.4
ความรู้	2	1.6
4. <u>เรื่องที่น่าสนใจอ่านจากหนังสือเล่ม/นิตยสาร</u>		
ข่าวในวงการบันเทิง	11	27.5
นวนิยาย	7	17.5
วิชาการด้านอาชีพ	7	17.5
เรื่องทั่ว ๆ ไป/ไม่เจาะจง	15	37.5
5. <u>ความนึกเห็นเกี่ยวกับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน</u>		
มีประโยชน์เป็นที่ให้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ	28	53.9
ควรมีหนังสือเกี่ยวกับการทำมาหากินมาก ๆ	5	9.6
ควรตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน	2	3.8
หนังสือหายบ่อยและไม่ส่งหนังสือพิมพ์เป็นประจำ	2	3.8
ไม่รู้จักที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	2	3.8
ไม่มีความเห็น/ไม่แน่ใจ	13	25.1

จากตาราง 6 สรุปความนึกเห็นด้านการหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากการอ่าน
ได้ดังนี้

1. อ่านหนังสือพิมพ์บ่อยเพียงใด ร้อยละ 30.3 บอกว่าอ่านทุกวัน ร้อยละ 27.7 บอกว่านาน ๆ อ่านครั้งหนึ่ง และมีจำนวนร้อยละ 25.9 บอกว่าไม่เคยได้อ่านเลย
2. อ่านหนังสือพิมพ์จากที่ไหน มีเป็นจำนวนถึงร้อยละ 46.0 ใช้บริการจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และอีกร้อยละ 30.1 อ่านจากร้านค้าทั่วไป ส่วนที่ตอบว่าอ่านที่บ้านของตนเองมีร้อยละ 17.5
3. เรื่องที่สนใจอ่านจากหนังสือพิมพ์ ชาวทั่วไปเป็นเรื่องที่ประชาชนสนใจอ่านมากถึงร้อยละ 33.1 รองลงไปได้แก่ข่าวการเมือง คิดเป็นร้อยละ 21.0 ต่อจากนั้นเป็นนวนิยาย การแนะนำอาชีพ และข่าวกีฬา ตามลำดับ
4. เรื่องที่สนใจอ่านจากหนังสือเล่ม/นิตยสาร ประชาชนมีโอกาสดูหนังสือเล่มน้อยมาก ส่วนใหญ่จะเป็นนิตยสารรายสัปดาห์หรือรายักษ์ที่เกี่ยวกับเรื่องราวในวงการบันเทิง และหนังสือธรรมะบ้าง ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าเรื่องที่ประชาชนสนใจอ่านมากที่สุดสำหรับหนังสือเล่มคือ ข่าวในวงการบันเทิง คิดเป็นร้อยละ 27.5
5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 53.9 มองเห็นประโยชน์ของที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านว่าเป็นแหล่งให้ข่าวสารข้อมูลอย่างที่ได้ทราบเหตุการณ์ต่าง ๆ และร้อยละ 9.6 เห็นว่าควรมีหนังสือเกี่ยวกับการทำมาหากินอยู่ในที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านด้วย

การรับข่าวสารข้อมูลจากวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์

ตาราง 7 ความคิดเห็นด้านการหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. <u>ฟังวิทยุบ่อยเพียงใด</u>		
ฟังทุกวันเป็นประจำ	63	56.3
นาน ๆ ฟังครั้ง	18	16.0
ไม่ได้ฟัง	21	18.0
อื่น ๆ / ไม่ตอบ	10	8.9
2. <u>รายการที่ชอบฟัง</u>		
ข่าวประจำวัน	53	47.3
รายการเพลง	11	36.6
นวนิยาย	10	8.9
อื่น ๆ / ไม่เฉพาะเจาะจง	8	7.2
3. <u>ดูโทรทัศน์บ่อยเพียงใด</u>		
ดูทุกวัน	41	36.6
นาน ๆ ดูครั้ง	39	34.8
ไม่เคยดู	16	14.3
อื่น ๆ / ไม่ตอบ	16	14.3
4. <u>รายการโทรทัศน์ที่ชอบ</u>		
ข่าวประจำวัน	46	50.0
ภาพยนตร์	16	17.4

ตาราง 7 (ต่อ)

ความนึกเห็น	จำนวน	ร้อยละ
รายการมวย	11	12.0
ละคร	10	10.9
กีฬา	5	5.4
อื่น ๆ/ไม่แน่นอน	4	4.3
5. <u>คุณภาพดนตรีบอยเพียงใด</u>		
ด้อย ๆ	8	7.1
นาน ๆ ดุครั้ง	35	49.1
ไม่ไ้ด้อยเลย	49	43.8
6. <u>ประเภทของภาพยนตร์ที่ให้ความรู้ที่ชอบ</u>		
เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย	31	34.4
เกี่ยวกับการเกษตร	29	32.2
บันเทิง	22	24.5
การพัฒนาชนบท	8	8.9
7. <u>สิ่งที่ต้องการทราบจากสื่อมวลชน</u>		
ข่าวทั่วไป	19	42.2
ข่าวการเกษตร	8	17.8
อื่น ๆ/ไม่ต้องการ/ไม่ทราบ	16	40.0

จากตาราง 7 สรุปลักษณะและความคิดเห็นด้านการหาความรู้และข่าวสารข้อมูล จากวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ ได้ดังนี้

1. ฟังวิทยุบ่อยเพียงใด เนื่องจากวิทยุมีอยู่เกือบทุกบ้าน ร้อยละ 56.3 จึงได้รับฟังวิทยุทุกวัน มีเพียงร้อยละ 18.8 ที่ไม่เคยฟังวิทยุ และร้อยละ 16.0 นอกเวลานาน ๆ ฟังครั้งหนึ่ง
2. รายการที่ชอบฟัง อันดับแรกได้แก่ ข่าวประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 47.3 รองลงไปเป็นรายการเพลงร้อยละ 36.6 แสดงว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจเกี่ยวกับข่าวสารบ้านเมืองและความบันเทิงมากในระดับที่ใกล้เคียงกัน
3. ดูโทรทัศน์บ่อยเพียงใด ร้อยละ 36.6 นอกว่าดูทุกวัน มีร้อยละ 34.8 ที่นาน ๆ ดูครั้งหนึ่ง และร้อยละ 14.3 ไม่เคยดูเลย
4. รายการโทรทัศน์ที่ชอบ รายการที่ประชาชนให้ความสนใจมาก ได้แก่ ข่าวประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงไปได้แก่ ภาพยนตร์ มวย และละคร ตามลำดับ
5. ดูภาพยนตร์บ่อยเพียงใด เนื่องจากเป็นหมู่บ้านชายแดน จึงต้องมีการเตรียมพร้อมอยู่ทุกขณะ ทางราชการจึงไม่ค่อยอนุญาตให้มีการฉายภาพยนตร์ในหมู่บ้าน ค่ายเกรงว่า เมื่อเกิดการต่อสู้กันขึ้นประชาชนจะไม่ทราบเรื่องและป้องกันไม่ทัน จากคำถามที่ว่าได้ดูภาพยนตร์บ่อยเพียงใดนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 49.1 ทอบว่านาน ๆ ครั้ง และร้อยละ 43.8 ทอบว่าไม่เคยดูเลย
6. ประเภทของภาพยนตร์ที่ให้ความรู้ที่ชอบ อันดับแรกได้แก่ เรื่องที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ 34.4 รองลงไปได้แก่ เรื่องการหามาหากินเกี่ยวกับการเกษตร ความบันเทิง และการพัฒนาชนบท คิดเป็นร้อยละ 32.2, 24.5 และ 8.9 ตามลำดับ
7. สิ่งที่ต้องการทราบจากสื่อมวลชน ร้อยละ 42.2 สนใจข่าวทั่วไป รองลงไปได้แก่ข่าวการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 17.8 และมีจำนวนถึงร้อยละ 40.0 ที่ไม่ต้องการและไม่ทราบความต้องการของตนเอง

กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่เคยเข้าร่วม

หน่วยงานต่าง ๆ ใ้บริการการศึกษานอกโรงเรียนไปสู่ประชาชนในหมู่บ้าน
ป้องกันตนเองขายแคนอยู่เสมอ และประชาชนได้มาใช้บริการเป็นจำนวนไม่น้อย ซึ่งปรากฏ
ตาราง 8 ต่อไปนี้

ตาราง 8 กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่เคยเข้าร่วม

ความคิดเห็น	วัตถุประสงค์		ค่าพระยา		คืองหค		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เคยเข้าร่วม	27	51.9	23	45.1	6	26.0	56	44.5
กิจกรรมคานอหฬ	18	34.6	8	15.6	4	17.4	30	23.8
คานความมั่นคงของชาติ	6	11.5	12	23.5	1	4.3	19	15.1
คานสุขภาพอนามัย	1	1.9	1	2.0	1	4.3	3	2.4
เกี่ยวกับการสหกรณ	2	3.9	1	2.0	-	-	3	2.4
อื่น ๆ/จำไมไ้	-	-	1	2.0	-	-	1	0.8
ไมเคยเข้าร่วม	25	48.1	28	54.9	17	74.0	70	55.5

จากตาราง 8 แสดงว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 44.5 เคยเข้าร่วมกิจกรรม การศึกษานอกโรงเรียนที่สำคัญคือ การศึกษาอาชีพ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 และการอบรมด้านความมั่นคงของชาติ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1 ส่วนอีก ร้อยละ 55.5 ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนเลย

การมีส่วนร่วมและข้อคิดเห็นในการพัฒนาหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 112 คน ในด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน ปรากฏรายละเอียดดังตาราง 9 ต่อไปนี้

ตาราง 9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. <u>สนใจการเป็นกรรมการหมู่บ้านหรือไม่</u>		
สนใจ	26	35.1
เพราะ - ต้องการพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญ	23	31.0
- เป็นงานในหน้าที่อย่างหนึ่ง	2	2.7
- ได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้าน	1	1.4
ไม่สนใจ	48	64.9
เพราะ - ไม่มีเวลาให้	24	32.5
- ไม่มีความรู้	11	14.9
- ไม่ชอบ	4	5.4
- คนที่เป็นอยู่แล้วหาตัวอย่างไม่ดี	3	4.0
- ไม่ทราบ	6	8.1

ตาราง 9 (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
2. <u>ต้องการให้มีกลุ่มอะไรในหมู่บ้าน</u>		
กลุ่มสหกรณ์-กลุ่มออมทรัพย์	14	21.2
กลุ่มสตรี	12	18.2
กลุ่มเยาวชน	8	12.1
กลุ่มเกษตรกร	2	3.0
กลุ่มหลาย ๆ อย่าง	7	10.6
ไม่ทราบจะให้มีกลุ่มอะไร	12	18.2
ไม่ต้องการ	11	16.7

จากตาราง 9 สรุปความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านได้ว่า มีจำนวนร้อยละ 35.1 ที่สนใจเป็นกรรมการหมู่บ้านด้วยเหตุผลที่ว่าอยากให้คนในหมู่บ้านมีความเป็นอยู่ที่ดี และมีจำนวนถึงร้อยละ 64.9 ที่ไม่อยากมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการหมู่บ้านด้วยเหตุผลไม่มีเวลาและไม่มีความรู้

ส่วนความต้องการในการมีกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านนั้น กลุ่มที่มีผู้สนใจต้องการให้มากที่สุดคือ กลุ่มสหกรณ์-กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มสตรี คิดเป็นร้อยละ 21.2 และ 18.2 ตามลำดับ ในขณะที่เดียวกันมีผู้ที่ไม่ทราบว่าจะให้มีกลุ่มอะไรอยู่ถึงร้อยละ 18.2

ข้อมูลด้านสุขภาพอนามัย

เรื่องสุขภาพอนามัยของประชาชนเป็นปัญหาที่พบมากที่สุดในหมู่บ้าน ทั้งนี้เนื่องจากการสาธารณสุขยังไม่ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลปรากฏรายละเอียดดังตาราง 10 ดังนี้

ตาราง 10 ความคิดเห็นต่อค่านิยมสุขภาพอนามัย

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. <u>ความเห็นต่อสุขภาพของเด็กส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน</u>		
แข็งแรงดี	31	27.7
ปานกลาง	69	61.6
ไม่แข็งแรง	12	10.7
2. <u>การได้รับบริการด้านสาธารณสุข</u>		
เคยได้รับ	65	58.0
ไม่เคยได้รับ	45	40.2
ไม่แน่ใจ	2	1.8
3. <u>ความต้องการความรู้ด้านสุขภาพอนามัย</u>		
ต้องการ	96	85.7
ไม่ต้องการ	4	3.6
ไม่แน่ใจ	12	10.7
4. <u>จำนวนบุตรที่คิดว่าเหมาะสมสำหรับประชาชนในหมู่บ้าน</u>		
1 - 2 คน	42	37.5
3 - 4 คน	61	54.4
5 - 6 คน	3	2.7
เท่าไรก็ได้	2	1.8
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	4	3.6

ตาราง 10 (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
5. <u>ถ้ามีบุตรครบตามต้องการแล้วจะทำอย่างไร</u>		
คุมกำเนิด	93	83.0
ปล่อยไปเรื่อย ๆ	4	3.6
ไม่ทราบ	15	13.4
6. <u>ใช้วิธีการคุมกำเนิดหรือไม่</u>		
ใช้การคุมกำเนิด	82	73.2
วิธีการ ฉีดยา	26	23.2
ทำมันหญิง	25	22.3
กินยา	20	17.9
ทำมันชาย	10	8.9
ใส่ห่วง	1	0.9
ไม่ใช้การคุมกำเนิด	30	26.8
เพราะ - ยังไม่แต่งงาน/เป็นหม้าย	8	7.1
- อายุมากแล้ว	7	6.3
- กลัวมีผลเสียต่อสุขภาพ	4	3.6
- ยังมีบุตรน้อย	3	2.7
- อื่น ๆ/ไม่ทราบ	8	7.1
7. <u>แหล่งความรู้ที่ได้รับในเรื่องการวางแผนครอบครัว</u>		
จากเจ้าหน้าที่อนามัยในท้องถิ่น	53	47.3
จากเพื่อนบ้าน	20	17.9

ตาราง 10 (ต่อ)

ความึกเห็น	จำนวน	ร้อยละ
จากโรงพยาบาล	14	12.5
จากการอบรม และศึกษาจากหนังสือ	5	4.5
ไม่ตอบ	20	17.8

จากตาราง 10 สรุปข้อมูลด้านสุขภาพอนามัยของกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

1. ความเห็นต่อสุขภาพของเด็กส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างจำนวนร้อยละ 27.7 มีความเห็นว่าสุขภาพของเด็กในหมู่บ้านแข็งแรงดี แต่ส่วนใหญ่ร้อยละ 61.6 เห็นว่าสุขภาพโดยทั่วไปของเด็กในหมู่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง
2. การได้รับการรักษาสาธารณสุข มีผู้ที่เคยได้รับการรักษาสาธารณสุขเป็นจำนวนร้อยละ 58.0 และอีกร้อยละ 40.2 ไม่เคยได้รับการเลย
3. ความถี่ของการตรวจสุขภาพอนามัย มีผู้ที่มีความถี่ของการร้อยละ 85.7 และตอบว่าไม่แน่ใจร้อยละ 10.7 มีเพียงร้อยละ 3.6 ที่ไม่ต้องการ
4. จำนวนบุตรที่คิดว่าเหมาะสมสำหรับประชาชนในหมู่บ้าน ร้อยละ 54.4 เห็นว่า จำนวนบุตร 3 - 4 คน เป็นจำนวนที่เหมาะสม และอีกร้อยละ 37.5 เห็นว่า จำนวนบุตร 1 - 2 คน เป็นจำนวนที่เหมาะสม
5. ถ้ามีบุตรตามความต้องการแล้วจะทำอย่างไร ร้อยละ 83.0 ให้ความเห็นว่า ควรคุมกำเนิด และร้อยละ 3.6 เห็นว่าควรปล่อยให้ไปเรื่อย ๆ
6. ใช้วิธีการคุมกำเนิดหรือไม่ จำนวนร้อยละ 73.2 ของกลุ่มตัวอย่างตอบว่าใช่ และวิธีที่นิยมใช้มากที่สุดคือ การฉีดยา มีจำนวน 26 คน หรือร้อยละ 23.2 รองลงไปได้แก่การทานหมันหญิง มีจำนวน 25 คน หรือร้อยละ 22.3 ผู้ไม่ใช้การคุมกำเนิดมีจำนวน

30 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 ของกลุ่มตัวอย่าง เหตุผลที่ไม่ใช่ได้แก่ ยังไม่แต่งงาน หรือ เป็นหม้าย มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.1 และอายุมากแล้ว มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 6.3

7. แหล่งความรู้ที่ได้รับในเรื่องการวางแผนครอบครัว ร้อยละ 47.3 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่อนามัยในท้องถิ่น และได้รับจากเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นลำดับรองลงไป คิดเป็นร้อยละ 17.9

ข้อมูลด้านปัญหาของหมู่บ้านและปัญหาความต้องการส่วนตัว

ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการทั้งในเรื่องส่วนตัวและปัญหาของหมู่บ้าน แสดงในตาราง 11 ดังต่อไปนี้

ตาราง 11 ความคิดเห็นต่อปัญหาในหมู่บ้าน ปัญหาและความต้องการส่วนตัว

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. <u>ปัญหาของคนในหมู่บ้าน</u>		
ยากจนหามาหาเงินไม่ได้	83	63.8
ความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน	21	16.2
ศัตรูพืชระบาด	10	7.7
โรคภัยไข้เจ็บ	5	3.8
ไม่ทราบว่าอะไรเป็นปัญหา	11	8.5
2. <u>ปัญหาในครอบครัว</u>		
เศรษฐกิจไม่ดี	72	64.3
สุขภาพไม่ดี	9	8.0

ตาราง 11 (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ชาคที่ท่ากิน	8	7.1
ชาคที่ขึ้นน้ำความรู้	4	3.6
มีศักรูพืช	4	3.6
อื่น ๆ/ไม่มีปัญหา	15	13.4
3. ถ้ามีเงินจำนวนมากพอจะใช้จ่ายอะไร		
พัฒนาอาชีพ	71	59.2
ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	18	15.0
สร้างที่อยู่อาศัย	9	7.5
เก็บออม	6	5.0
อื่น ๆ/ไม่ทราบ	16	13.3

จากตาราง 11 สรุปความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัญหาในหมู่บ้าน รวมทั้งปัญหาและความต้องการส่วนตัว ได้ดังนี้

1. ปัญหาของคนในหมู่บ้าน ร้อยละ 63.8 เห็นว่าปัญหาที่สำคัญในขณะนี้คือ ความยากจน ทำมาหากินไม่ไต่ผล และรองลงไปคือไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 16.2

2. ปัญหาในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างจำนวน 72 คน หรือร้อยละ 64.3 เห็นว่า ปัญหาในครอบครัวที่สำคัญคือ เศรษฐกิจไม่ดี นอกจากปัญหาค้นเศรษฐกิจแล้วปัญหาค้นอื่น ๆ ไม่สู้จะมีมากนัก เช่น ปัญหาค้นสุขภาพค้นชาคที่ท่ากิน มีจำนวนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 8.0 และ 7.1 ตามลำดับ

3. สิ่งที่อยากจะทำถ้ามีเงิน เมื่อตั้งปัญหาว่าถ้ามีเงินมากพอ คิดว่าจะใช้ทำอะไร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 59.2 กล่าวว่า จะนำไปพัฒนาอาชีพของตนเอง และอีกร้อยละ 15.0 จะนำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

ข้อมูลด้านความต้องการความช่วยเหลือจากทางราชการ

ในชีวิตประจำวันของประชาชนจำเป็นต้องมีการติดต่อหรือขอรับบริการจากทางราชการอยู่เสมอ และเป็นหน้าที่ที่ทางราชการจะต้องให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน สำหรับในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี ประชาชนมีความต้องการได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการดังตาราง 12 ดังนี้

ตาราง 12 ความต้องการความช่วยเหลือจากทางราชการ

ความนึกเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. <u>เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองช่วยเหลือโดยทั่วไป</u>		
ช่วยเหลือด้านทุนและปัจจัยในการทำมาหากิน	65	52.8
ควบคุมราคาสินค้า	18	14.6
ให้ความรู้ด้านอาชีพ	15	12.2
ให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพอนามัย	6	4.9
จัดสรรที่ดินให้เกษตรกร	5	4.1
ปราบศัตรูพืช	4	3.3
ให้ความปลอดภัย	2	1.6
อื่น ๆ/ไม่ทราบ	8	6.5

ตาราง 12 (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
2. <u>ต้องการให้พัฒนากรช่วยเหลือเรื่องอะไร</u>		
พัฒนาหมู่บ้าน	23	40.4
แนะนำอาชีพ	20	35.1
ช่วยเหลือด้านการรวมกลุ่ม	2	3.5
อื่น ๆ/ไม่ทราบ	12	21.0
3. <u>เรื่องที่ต้องการให้ครูช่วยเหลือ</u>		
สอนหนังสือและอาชีพ	42	49.4
ให้คำแนะนำการพัฒนาหมู่บ้าน	12	14.1
แนะนำความรู้ทั่วไป	9	10.6
ไม่ทราบ	22	25.9
4. <u>เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่เกษตรให้ความช่วยเหลือ</u>		
ช่วยด้านพันธุ์พืชและปุ๋ย	67	51.9
ให้ความรู้ด้านการเกษตร	44	34.1
ช่วยเหลือด้านแหล่งน้ำ	8	6.2
ประกันราคาพืชผล	6	4.7
ช่วยเหลือด้านเงินทุน	4	3.1
5. <u>เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงช่วยเหลือ</u>		
ให้ความคุ้มครองหมู่บ้าน	60	69.0
พัฒนาหมู่บ้านให้เจริญ	19	21.8
อื่น ๆ/ไม่ทราบ	8	9.2

ตาราง 12 (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
6. <u>เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่อำเภอช่วยเหลือ</u>		
เยี่ยมเยียนและอำนวยความสะดวกในการติดต่อราชการ	25	43.9
พัฒนาหมู่บ้าน	21	36.8
ให้ความรู้ด้านต่าง ๆ	7	12.3
ให้ความคุ้มครองหมู่บ้าน	4	7.0

จากตาราง 12 สรุปความต้องการของประชาชนทั้ง 6 หมู่บ้านเป้าหมายที่จะให้ทางราชการให้ความช่วยเหลือ ดังนี้

1. เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองช่วยเหลือโดยทั่วไป มีเรื่องใหญ่ ๆ อยู่ 3 เรื่องคือ การช่วยเหลือค้ำทุนและปัจจัยในการทำมาหากิน ความคุ้มครองราคาสินค้า และให้ความรู้ด้านอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 52.8, 14.6 และ 12.2 ตามลำดับ
2. เรื่องที่ต้องการให้พัฒนากรช่วยเหลือ มี 2 เรื่องใหญ่ ๆ คือ การพัฒนาหมู่บ้าน และแนะนำด้านอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 40.4 และ 35.1 ตามลำดับ
3. เรื่องที่ต้องการให้ครูช่วยเหลือ ร้อยละ 49.4 ต้องการให้ครูสอนหนังสือและวิชาด้านอาชีพ และร้อยละ 25.9 ไม่ทราบว่าจะให้ครูช่วยเหลือในเรื่องอะไร
4. เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่เกษตรช่วยเหลือ จำนวนร้อยละ 51.9 ต้องการให้เจ้าหน้าที่เกษตรให้ความช่วยเหลือด้านพันธุ์พืชและปุ๋ย และจำนวนร้อยละ 34.1 ต้องการให้ช่วยเหลือด้านความรู้ทางการเกษตร
5. เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงช่วยเหลือ ร้อยละ 69.0 ต้องการให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงให้ความคุ้มครองหมู่บ้าน ส่วนอีกร้อยละ 21.8 ต้องการให้พัฒนาหมู่บ้าน

6. เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่อำเภอช่วยเหลือ ส่วนมากร้อยละ 43.9 ต้องการให้เจ้าหน้าที่อำเภอออกเยี่ยมเยียนดูแลทุกข์สุขของประชาชนให้มากกว่านี้ และช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อราชการ รองลงมร้อยละ 36.8 ต้องการให้ช่วยพัฒนาหมู่บ้าน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี

ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี เป็นสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการฝึกทักษะอาชีพนอกโรงเรียนในบริเวณชายแดนโดยตรง การสอบถามความรู้ของประชาชนที่มีต่อศูนย์ฯ ปรากฏดังตาราง 13 ต่อไปนี้

ตาราง 13 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. <u>การรู้จักศูนย์ฯ</u>		
รู้จัก	70	62.5
เพราะ - เห็นบุคคลอื่นไปร่วมกิจกรรมของศูนย์	34	30.3
- ตนเองไปร่วมกิจกรรมของศูนย์	18	61.1
- การประชาสัมพันธ์ของศูนย์	18	16.1
ไม่รู้จัก	19	17.0
ไม่แน่ใจ/ไม่ตอบ	23	20.5
2. <u>วิชาชีพที่ต้องการให้ศูนย์ฯ เปิดสอน</u>		
ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า	35	22.9
ช่างเครื่องยนต์	25	16.4

ตาราง 13 (ต่อ)

ความนึกเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ช่างเทคนิค - เสริมสวย	17	11.1
ช่างเทคนิค	14	9.1
ช่างวิทยุ	14	9.1
เกษตรกรรม	14	9.1
ช่างไฟฟ้า	11	7.3
ไม่ทราบ	7	4.6
อื่น ๆ/ไม่ต้องการ	16	10.4

จากตาราง 13 สรุปข้อมูลได้ดังนี้

1. การรู้จักศูนย์ฯ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 70 คน หรือร้อยละ 62.5 ทอมว่ารู้จัก และอีกจำนวน 19 คน หรือร้อยละ 17.0 ทอมว่าไม่รู้จัก
2. วิชาชีพที่ต้องการให้ศูนย์ฯ เปิดสอน วิชาชีพที่กลุ่มตัวอย่างต้องการให้ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรีเปิดสอนมากที่สุด ได้แก่ ช่างเทคนิคเสื้อผ้า มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 22.9 และวิชารองลงมาคือ วิชาช่างเครื่องยนต์ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 16.4

ความต้องการที่จะมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ของประชาชน

จากคำถาม 20 คำถามที่สอบถามความต้องการของกลุ่มตัวอย่างที่จะต้องการได้รับความรู้มากน้อยเพียงไรนั้น ปรากฏรายละเอียดดังตาราง 14 ดังนี้

ตาราง 14 ความต้องการที่จะมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ของประชาชนทั้ง 3 อำเภอ

เรื่อง	อัตราประเทศ		ภาพระยะยา		คองหด		รวม	
	$\bar{x}$		$\bar{x}$		$\bar{x}$		$\bar{x}$	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
1. การวางแผนครอบครัว -คุมกำเนิด	1.88	2.18	2.00	2.20	2.38	2.29	2.00	2.22
2. การเก็บรักษาอาหารไว้ไม่นาน	2.32	2.36	2.36	2.28	2.38	2.50	2.34	2.35
3. การรักษาโรคภัยไข้เจ็บเบื้องต้น	2.60	2.81	2.50	2.59	2.75	2.57	2.60	2.66
4. การจัดการเรียนให้สะดวก	2.12	2.54	2.21	2.62	2.62	2.43	2.23	2.55
5. การเพาะปลูกพืชทั่ว ๆ ไป	2.60	2.63	2.43	2.59	2.88	2.71	2.60	2.63
6. การใช้ปุ๋ยเคมี	2.60	2.59	2.43	2.28	2.75	2.29	2.57	2.38
7. การทำปุ๋ยหมัก	2.48	2.50	2.36	2.38	2.63	2.36	2.47	2.42
8. การเลี้ยงสัตว์ใหญ่	2.52	2.43	2.36	2.41	2.00	2.00	2.38	2.29
9. การเลี้ยงเบ็ด - ไก่	2.32	2.27	2.29	2.62	2.25	2.50	2.30	2.48
10. การอ่านออก - เขียนได้	2.40	2.32	1.79	2.34	2.13	2.57	2.17	2.38
11. การเรียนในระดับที่สูงขึ้น	2.40	2.54	1.64	2.03	1.75	1.79	2.06	2.15
12. ความรู้เกี่ยวกับอาชีพแปลก ๆ ใหม่ ๆ	2.56	2.45	2.50	2.45	2.25	2.29	2.49	2.42
13. ความรู้และขอบเขตความรู้ทางศาสนา	2.20	2.36	2.14	2.31	2.00	1.79	2.15	2.22
14. ตัวอย่างการพัฒนาหมู่บ้านอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จ	2.40	2.18	2.21	2.24	2.50	1.71	2.36	2.11

ตาราง 14 (ต่อ)

เรื่อง	วัตถุประสงค์		การกระทำ		ผลกระทบ		รวม	
	$\bar{x}$		$\bar{x}$		$\bar{x}$		$\bar{x}$	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
15. ความรู้เรื่องการสหกรณ์	2.16	2.22	1.86	2.07	2.25	1.93	2.09	2.09
16. ความรู้เรื่องกฎหมายสำหรับชาวบ้าน	2.32	2.27	2.07	2.24	2.25	2.17	2.23	2.22
17. การเล่นกีฬาประเภทต่าง ๆ	1.68	1.86	1.64	1.66	1.50	1.29	1.64	1.65
18. การเล่นดนตรี	1.40	1.77	1.64	1.55	1.25	1.00	1.45	1.51
19. การใช้อาวุธเพื่อป้องกันประเทศ	2.16	2.23	2.50	1.79	2.13	1.50	2.26	1.88
20. ชาวเขื่อนไหวภายในประเทศโดยทั่วไป	2.52	2.50	2.43	1.97	2.38	2.21	2.47	2.20

หมายเหตุ	คำเฉลี่ย	1.00 - 1.66	หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับ "น้อย"
		1.67 - 2.33	หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับ "ปานกลาง"
		2.34 - 3.00	หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับ "มาก"

จากตาราง 14 แสดงว่าประชาชนต้องการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. อำเภออรัญประเทศ

1.1 เพศชาย ต้องการเรียนรู้เรื่องต่อไปนี้ในระดับมากเรียงตามลำดับคือ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บเบื้องต้น การเพาะปลูกพืชหัว ๆ ไร่ การใช้ปุ๋ยเคมี ความรู้เกี่ยวกับ อาชีพแปลก ๆ ใหม่ ๆ การเลี้ยงสัตว์ใหญ่ และข่าวความเคลื่อนไหวภายในประเทศโดยทั่วไป

1.2 เพศหญิง ต้องการเรียนรู้เรื่องต่อไปนี้ในระดับมากเรียงตามลำดับคือ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บเบื้องต้น การเพาะปลูกพืชหัว ๆ ไร่ การใช้ปุ๋ยเคมี การจับบ้านเรือน ให้สะอาด และการเรียนในระดับที่สูงขึ้น

2. อำเภอตาพระยา

2.1 เพศชาย ต้องการเรียนรู้เรื่องต่อไปนี้ในระดับมากเรียงตามลำดับคือ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บเบื้องต้น ความรู้เกี่ยวกับอาชีพแปลก ๆ ใหม่ ๆ การใช้อาวุธเพื่อ ป้องกันประเทศ การเพาะปลูกพืชหัว ๆ ไร่ การใช้ปุ๋ยเคมี และข่าวความเคลื่อนไหวภายใน ประเทศโดยทั่วไป

2.2 เพศหญิง ต้องการเรียนรู้เรื่องต่อไปนี้ในระดับมากเรียงตามลำดับคือ การจับบ้านเรือนให้สะอาด การเลี้ยงเบ็ด - ไก่ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บเบื้องต้น การเพาะปลูก พืชหัว ๆ ไร่ และความรู้เกี่ยวกับอาชีพแปลก ๆ ใหม่ ๆ

3. กิ่งอำเภอคลองหาค

3.1 เพศชาย ต้องการเรียนรู้เรื่องต่อไปนี้ในระดับมากเรียงตามลำดับคือ การเพาะปลูกพืชหัว ๆ ไร่ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บเบื้องต้น การใช้ปุ๋ยเคมี การทำปุ๋ยหมัก และการจับบ้านเรือนให้สะอาด

3.2 เพศหญิง ต้องการเรียนรู้เรื่องต่อไปนี้ในระดับมากเรียงตามลำดับคือ การเพาะปลูกพืชหัว ๆ ไร่ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บเบื้องต้น การอ่านออก - เขียนได้ การเก็บรักษาอาหารไว้ใช้นาน ๆ และการเลี้ยงเบ็ด - ไก่

4. รวมทั้ง 3 อำเภอ

4.1 เพศชาย ต้องการเรียนรู้เรื่องต่อไปนี้ในระดับมากเรียงตามลำดับคือ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บเบื้องต้น การเพาะปลูกพืชทั่ว ๆ ไป การใช้ปุ๋ยเคมี ความรู้เกี่ยวกับ อาชีพแปลก ๆ ใหม่ ๆ การทำปุ๋ยหมัก และข่าวความเคลื่อนไหวภายในประเทศโดยทั่วไป

4.2 เพศหญิง ต้องการเรียนรู้เรื่องต่อไปนี้ในระดับมากเรียงตามลำดับคือ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บเบื้องต้น การเพาะปลูกพืชทั่ว ๆ ไป การจับบ้านเรือนให้สะอาด การเลี้ยงเบ็ด - ไก่ การทำปุ๋ยหมัก และความรู้เกี่ยวกับอาชีพแปลก ๆ ใหม่ ๆ

สรุป ข้อปรายผล และข้อเสนอแนะ

หมู่บ้านเองก็ตนเองขายแคนเป็นชนบทที่อยู่ทางไกลสุดของประเทศ ถ้าถือเอากรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลาง ความสะดวกที่อยู่ทางไกลนี้เองจึงทำให้คอยทั้งระดับและโอกาสในการพัฒนาเมื่อเทียบกับพื้นที่ในเขตเมือง หรือชนบทใกล้เมือง และแม้ว่ารัฐบาลทุกยุคทุกสมัยจะได้แสดงเจตจำนงอันดีที่จะพัฒนาชนบทอย่างจริงจังก็ตาม การพัฒนาทำได้ในระดับหนึ่ง ที่เห็นได้ชัดคือ ทำให้ประชาชนในชนบทได้รับความสะดวกสบายและมีความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาและสิ่งที่จะต้องพัฒนาต่อไปอย่างมากมาย ทั้งนี้ผู้เปรียบเทียบว่า ถ้าประเทศไทยสามารถพัฒนาชนบทได้สำเร็จ ก็หมายถึงการพัฒนาประเทศไทยทั้งประเทศประสบผลสำเร็จนั่นเอง

หมู่บ้านในบริเวณชายแดนไทยที่มีอาณาเขตติดกับประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย นอกจากจะมีสภาพที่ด้อยกว่าเช่นเดียวกับชนบททางไกลในท้องที่อื่นแล้ว ยังมีปัญหาเฉพาะหน้าในด้านการมั่นคงปลอดภัย ซึ่งเกิดจากผลกระทบของการสู้รบภายในของประเทศกัมพูชาเอง และผลกระทบจากการต่อสู้ทางการเมืองภายในประเทศไทยอีกด้วย จึงนับว่าเป็นพื้นที่ที่จะต้องเอาใจใส่ในการพัฒนาเป็นพิเศษ

การศึกษาเป็นกลไกของกระบวนการพัฒนา เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของประชาชน ในปัจจุบันมีหลายหน่วยงานได้เข้าร่วมมีบทบาทในการให้การศึกษานอกโรงเรียนแก่ประชาชน ซึ่งต่างก็มีจุดมุ่งหมายที่จะยกระดับความรู้ แนวความคิด และความสามารถของประชาชน ให้สามารถสร้างความเจริญให้แก่ตนเอง ชุมชน และประเทศชาติโดยรวม

หลักใหญ่ของการจัดการศึกษาและการพัฒนานั้น จะต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา ความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่น และด้วยเหตุที่หมู่บ้านในบริเวณชายแดนมีสภาพและปัญหามางประการที่มีลักษณะเฉพาะ ดังนั้นการจัดวิธีการทางการศึกษาจึงควรตอบสนองความต้องการในการพัฒนาชนบทไทยทั่วไป และตอบสนองความต้องการที่มีลักษณะเฉพาะนั้นด้วย การศึกษาเพื่อให้เข้าใจสภาพของชุมชน ตลอดจนความต้องการและความคิดเห็นของประชาชนจึงเป็นข้อมูลสำคัญในการพิจารณาแนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่เหมาะสมกับท้องถิ่นชายแดนยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการของหมู่บ้าน และความนึกเห็นของประชาชน ในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาพิจารณากำหนดกิจกรรม แนวทาง และขอเสนอแนะในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน สำหรับพื้นที่ชายแดนต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษานี้ได้เลือกดำเนินการในหมู่บ้านชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 6 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ซึ่งมีเงื่อนไขและแนวทางพัฒนาแตกต่างไปจากหมู่บ้านในชนบททั่วไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เดินทางไปในพื้นที่ด้วยตนเอง และใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร รายงาน สถิติ และโครงการต่าง ๆ ที่มีในพื้นที่และจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น เอกสารสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้เป็นอย่างมากที่สุดได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานในระดับหมู่บ้านที่ได้จากแบบสำรวจของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ ซึ่งเรียกชื่อย่อว่า แบบ กษร. 2 ก
 2. การใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ได้แก่ การสัมภาษณ์ประชาชนเพื่อสอบถามข้อมูลส่วนตัว ความนึกเห็น ปัญหา และความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยสอบถามประชาชนใน 6 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 112 คน
 3. การสนทนากับตัวแทนหมู่บ้านปฏิบัติงานในท้องถิ่น เช่น เจ้าหน้าที่งานการศึกษา คำนวณสาธารณสุข งานการเกษตร พัฒนาชุมชน และเจ้าหน้าที่กรมการปกครอง ตลอดจนผู้นำในท้องถิ่น
 4. การสังเกตและจดบันทึกเกี่ยวกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ตามที่ผู้วิจัยได้พบเห็น
- การวิเคราะห์ข้อมูลจัดทำโดยนำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลเข้าด้วยกัน ข้อมูลที่เป็นปริมาณหรือจำนวนต่าง ๆ ทำทำการวิเคราะห์ในรูปของค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลในเชิงคุณภาพ เช่น ความนึกเห็นและขอเสนอแนะต่าง ๆ ได้นำมารวบรวมแล้วจำแนกออกตามหมวดหมู่ของเนื้อหา ในบางประเด็นก็นำเสนอในรูปของค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ

ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล ที่นำเสนอในรูปของ (1) สภาพและปัญหาของหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนที่เป็นหมู่บ้านเป้าหมาย (2) ข้อมูลและความคิดเห็นของประชาชน (3) ข้อเสนอแนะในเรื่องกิจกรรมและแนวทางในการจัดการศึกษาออกโรงเรียนในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน

สรุปสภาพของหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนที่เป็นหมู่บ้านเป้าหมาย

1. ด้านประชากร ใน 6 หมู่บ้าน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 1,739 ครัวเรือน มีประชากร 6,482 คน เป็นชายร้อยละ 53 และหญิงร้อยละ 47 เฉลี่ยจำนวนสมาชิกต่อครัวเรือนเท่ากับ 3.7 คน
2. ด้านที่ดินทำกิน หมู่บ้านทั้ง 6 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ครัวเรือนส่วนใหญ่ยังไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยสมบูรณ์ ร้อยละ 81 ของครัวเรือนทั้งหมดที่ดินเป็นของตนเอง ร้อยละ 9 มีที่ดินเป็นของตนเองและต้องเช่าเพิ่มเพิ่ม และร้อยละ 10 ต้องเช่าที่ดินทำกินทั้งหมด
3. ด้านไฟฟ้าและเชื้อเพลิง หมู่บ้านทั้ง 6 แห่ง มีไฟฟ้าใช้แล้ว หากแต่เพียงร้อยละ 33 ของครัวเรือนทั้งหมดที่มีไฟฟ้าใช้ สำหรับเชื้อเพลิงที่ใช้ในการหุงต้ม ได้แก่ ถ่าน และฟืน ซึ่งชาวบ้านทำใช้เองโดยอาศัยไม้จากป่าสงวนแห่งชาติ ในขณะนี้เริ่มมีปัญหากับแหล่งไม้ใช้สอยและใช้ทำเชื้อเพลิง และอาจจะมีปัญหาอื่นตามมาอันเกี่ยวเนื่องกับการตัดไม้ทำลายป่า
4. สภาพที่อยู่อาศัย ครัวเรือนร้อยละ 90 เป็นบ้านมุงสังกะสี มีสภาพเป็นบ้านถาวร ร้อยละ 10 เป็นบ้านมุงหลังคาควยจากหรือหญ้าคา และมีเพียง 5 หลังที่เป็นบ้านมุงควยกระเบื้อง และในจำนวน 6 หมู่บ้าน มีส้วมใช้ร้อยละ 84
5. ด้านแหล่งน้ำ น้ำดื่ม น้ำใช้ ได้จากสระในหมู่บ้าน บ่อน้ำบาดาล และบ่อขุด โดยเฉลี่ยไม่พอใช้ตลอดทั้งปี สำหรับน้ำเพื่อการเกษตรได้จากลำห้วย สระสาธารณะ ปัจจุบันเรื่องน้ำสำหรับการเกษตรมีปัญหามาก การทำนาไม่ไต่ผลเนื่องจากไม่มีน้ำ
6. การประกอบอาชีพ อาชีพหลัก ได้แก่ การทำนาและทำไร่ ร้อยละ 29 ของครัวเรือนทั้งหมด มีอาชีพในการทำนา พืชไร่นับเป็นธุรกิจของหมู่บ้าน ได้แก่ ข้าวโพดสำหรับเลี้ยงสัตว์ รองลงไป ได้แก่ มันสำปะหลัง นอกจากครัวเรือนที่มีอาชีพทำการเกษตรแล้ว มีครัวเรือนร้อยละ 7 ที่มีอาชีพรับจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการรับจ้างแรงงานทางการเกษตร อัตราค่าจ้างเฉลี่ยวันละ 30 - 40 บาท
7. ด้านสาธารณสุข บริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน ได้แก่ กองทุนยาและเวชภัณฑ์หมู่บ้าน ในระดับตำบลมีสถานอนามัยตำบล ในรอบปีที่ผ่านมามีเด็กเกิด 132 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ของ

ประชากร ในจำนวนนี้ตายเพียง 1 คน หรือร้อยละ 0.7 ของเด็กเกิด ร้อยละ 69 ของคู่สมรสที่มีอายุระหว่าง 15 - 44 ปี ใข้บริการคุมกำเนิด ร้อยละ 82 ของเด็กอายุต่ำกว่า 1 ขวบ และร้อยละ 92 ของเด็กวัยประถมศึกษาได้รับวัคซีนครบตามกำหนด

8. ด้านการศึกษา ประชากรร้อยละ 54 จบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 16 กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษา และมีเพียงร้อยละ 0.8 และ 0.2 กำลังเรียนระดับมัธยม และสูงตามลำดับ สถานะให้ความรู้ในหมู่บ้าน ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา ใน 4 หมู่บ้านมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ใน 5 หมู่บ้าน มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีหนังสือพิมพ์รายวัน ๆ ละ 2 ฉบับ และมีวารสารบางเล่มน้อย ทั้ง 6 หมู่บ้านมีหอกระจายข่าว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแจ้งข่าวราชการและประชาสัมพันธ์กิจกรรมในหมู่บ้าน ทั้งที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านและหอกระจายข่าวเป็นแหล่งเฝ้าการศึกษาออกโรงเรียน และแหล่งข่าวสารข้อมูลที่สำคัญยิ่งสำหรับประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างจริงจัง

กิจกรรมการฝึกอบรมกันในหมู่บ้าน ได้แก่ การอบรมด้านความมั่นคงของชาติ ด้านอาชีพ ด้านการศึกษา และด้านสาธารณสุข โดยเฉลี่ยในรอบ 2 ปี มีครั้งละ 2 ครั้ง

9. ปัญหาและคึกคักต่าง ๆ ในรอบ 2 ปี มี 50 ครั้ง ที่สำคัญได้แก่ คึกคักเกี่ยวกับที่ดิน เกี่ยวกับอาวุธปืน และเกี่ยวกับทรัพย์สิน

สรุปปัญหาในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนที่เป็นหมู่บ้านเป้าหมาย

ปัญหาในหมู่บ้านเป้าหมาย 6 แห่ง ที่จัดว่าเป็นปัญหาที่อยู่ในระดับรุนแรงจากการประเมินของคณะกรรมการหมู่บ้าน มีดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับเอกสารสิทธิในที่ดิน เนื่องจากหมู่บ้านทั้ง 6 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนบางหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ทางราชการได้จัดสรรที่ดินให้อยู่อาศัยและทำกิน ที่ดินดังกล่าวสามารถตกทอดไปถึงทายาทได้ แต่ไม่มีสิทธิในการซื้อขาย เพราะประชาชนยังไม่มีโฉนดเพื่อเป็นกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยสมบูรณ์ ในทัศนะของประชาชนเองนั้นต้องการมีสิทธิในที่ดินโดยสมบูรณ์ ดังนั้นประชาชนจึงมีความเห็นว่าปัญหานี้เป็นปัญหาเร่งด่วนสำหรับหมู่บ้าน

2. ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งน้ำกินและน้ำใช้ หมู่บ้านทั้ง 6 แห่ง มีสภาพดินเป็นดินปนทราย มีลักษณะแห้งแล้ง นำสำหรับการเกษตรและสำหรับบริโภคไม่เพียงพอ ปัญหาเรื่องแหล่งน้ำดื่มและ

น้ำให้เป็นอาหารคนแรงปัญหาหนึ่งที่จะต้องแก้ไขอย่างจริงจัง เพราะจะเกี่ยวโยงไปถึงด้านผลผลิต การสุขภาพอนามัยและปัญหาอื่น ๆ ด้วย

3. ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งไม้ไผ่สอยและเชื้อเพลิง ทั้ง 6 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวน ประชาชนในอาศัยไม้ในป่าสงวนในการก่อสร้าง และที่สำคัญยังเป็นแหล่งไม้เพื่อใช้ทำเชื้อเพลิงในการหุงต้ม ทั้ง 6 หมู่บ้าน ไร่พื้นและถ่านเป็นเชื้อเพลิง ซึ่งประชาชนสามารถผลิตได้เอง ปัจจุบันไม้เริ่มทยอยลดลง คาดว่าในอนาคตจะมีปัญหาการขาดแคลนพื้นและถ่าน ดังนั้นปัญหาเรื่องแหล่งไม้ไผ่สอยและเชื้อเพลิงจึงเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องให้การเอาใจใส่อย่างจริงจัง

4. ปัญหาเกี่ยวกับการรวมตัวของเกษตรกร ในปัจจุบันมีการรวมตัวของประชาชนในหมู่บ้าน ควบความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่ได้เกิดจากการเริ่มของประชาชนเอง เนื่องจากประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญของการรวมตัว หรือการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญที่การศึกษาออกโรงเรียนจะต้องหาทางดำเนินการอย่างจริงจังต่อไป ถ้าการรวมตัวนี้กำลังของประชาชนมีประสิทธิภาพก็จะสามารถร่วมมือกันแก้ปัญหาต่าง ๆ และร่วมมือกันพัฒนาหมู่บ้านของตนได้ดียิ่งขึ้น

5. ปัญหาเกี่ยวกับการทำการเกษตรในฤดูแล้ง สืบเนื่องจากการขาดน้ำ ดังนั้นในฤดูแล้งประชาชนจึงไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ ก่อให้เกิดการว่างงานและการอพยพแรงงานไปรับจ้างในถิ่นอื่น รวมทั้งปัญหาการรอคอยยาก การแก้ปัญหาประการหนึ่งซึ่งน่าจะให้ผลดี ได้แก่ การแนะนำอาชีพหัตถกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนสามารถหารายได้และใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรให้เป็นประโยชน์

6. ปัญหาเกี่ยวกับการบริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน บริการสาธารณสุขที่มีในหมู่บ้าน ได้แก่ กองทุนยาและเวชภัณฑ์หมู่บ้าน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงสาธารณสุข โดยการจัดให้มีเจ้าหน้าที่อาสาพัฒนาสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) และผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (บสส.) ไปให้คำแนะนำแก่ประชาชนในเรื่องการรักษาโรคทั้งในระบับตำบลมีสถานอนามัยตำบล และในระบับอำเภอหรือจังหวัด มีโรงพยาบาลของรัฐ นอกจากนี้ยังมีหน่วยบริการสาธารณสุขเคลื่อนที่ สภาพการให้บริการสาธารณสุขในหมู่บ้านชายแดนก็เช่นเดียวกับหมู่บ้านในชนบททั่วไปที่ได้รับการพัฒนาขึ้นกว่าเดิมมากกว่าคือมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในระบับหมู่บ้านทุกหมู่บ้านแล้วแต่ในทัศนะของประชาชนเองเห็นว่าบริการสาธารณสุขยังไม่เพียงพอและเป็นบางแห่งเจ้าหน้าที่ไม่เอาใจใส่เท่าที่ควร จึงเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องพัฒนาต่อไป

7. ปัญหาคุณภาพของเด็กอายุ 1 - 5 ปี จากข้อมูลที่ได้พบว่า โดยเฉลี่ยเด็กอายุ 1 - 5 ปี คิดเป็นจำนวนร้อยละ 72 ได้รับวัคซีนครบตามกำหนดอัตราการตายของทารกโดยเฉลี่ยร้อยละ 0.8 และจากความเห็นของประชาชนทั้ง 6 หมู่บ้าน เห็นว่าสุขภาพของเด็ก ๆ ในหมู่บ้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามประชาชนทั้ง 6 หมู่บ้าน ยังมีความเห็นว่า เรื่องปัญหาสุขภาพของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบ ยังเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่ง ถึงแม้ว่าในปัจจุบัน กรมอนามัย และกรมการพัฒนาชุมชน จะมีการดำเนินการในรูปของศูนย์ โภชนาการ เด็กเล็ก และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการตรวจสุขภาพและป้องกันโรคให้แก่เด็กเล็กในรูปแบบต่าง ๆ แล้วก็ตาม แต่ในทัศนะของประชาชนยังเห็นว่าปัญหาเรื่องสุขภาพของเด็กเล็กยังเป็นเรื่องสำคัญสำหรับหมู่บ้าน

8. ปัญหาขาดการให้บริการความรู้จากหน่วยงานของรัฐ แหล่งความรู้สำคัญในหมู่บ้าน ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา แต่เป็นการให้บริการการศึกษาแก่เด็กนักเรียน ส่วนแหล่งความรู้ที่จะให้บริการแก่ประชาชนทั่วไปคือ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ซึ่งประชาชนไม่มีโอกาสอ่านหนังสือพิมพ์และเอกสารต่าง ๆ ทำให้ได้ทราบข่าวสารข้อมูลและความเคลื่อนไหวของสังคมได้บ้าง นอกจากนี้ก็มีวิทยุ ซึ่งมีอยู่ตามทุกครัวเรือน เครื่องรับโทรทัศน์หนึ่งเครื่องเป็นสื่อชนิดใหม่สำหรับประชาชนในชนบททางไกล ภาพยนตร์เร่ ซึ่งเข้าไปฉายเก็บเงินจากประชาชนมีอยู่หลาย ๆ ครั้ง และภาพยนตร์จากทางราชการจะมีเข้าไปฉายให้ประชาชนโดยเฉลี่ยมีละครครั้ง นอกจากนั้นทางราชการยังให้การฝึกอบรมแก่ประชาชนในด้านความมั่นคง สุขภาพอนามัย และการฝึกอาชีพต่าง ๆ ในทัศนะของประชาชนเห็นว่า การให้บริการความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ยังมีน้อยมาก และเห็นว่า เป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งที่ควรพิจารณา ปัญหาเรื่องการให้บริการความรู้แก่ประชาชนนี้ เป็นภารกิจหลักของหน่วยงานที่ให้บริการศึกษานอกโรงเรียนแก่ประชาชน

9. ปัญหาเกี่ยวกับการบริการด้านศาสนา ศิลปและวัฒนธรรม ปัญหานี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความยึดเหนี่ยวทางใจ และการพัฒนาทางจิตใจ คุณธรรมและจริยธรรม คนในชนบทส่วนใหญ่จะเน้นเรื่องนี้อย่างมาก แต่ยังมีขาดแหล่งที่จะให้ความรู้และบริการด้านจิตใจนอกจากวัด ประชาชนจึงเห็นว่า เป็นปัญหาที่มีระดับรุนแรงและควรเป็นเรื่องสำคัญในการให้บริการการศึกษานอกโรงเรียน

จากปัญหาทั้ง 9 ประการ จะเห็นว่า เป็นปัญหасวนรวมระหว่างการค้าเงินงานของหลาย ๆ หน่วยงาน แต่ปัญหาที่เกี่ยวข้องและเป็นเรื่องของการศึกษานอกโรงเรียนโดยตรง ได้แก่

1. ปัญหาการรวมตัวของเกษตรกร
2. ปัญหาการให้บริการความรู้จากหน่วยงานของรัฐ
3. ปัญหาเกี่ยวกับชาคมบริการด้านศาสนา ศิลป และวัฒนธรรม

ปัญหาทั้ง 3 ประการนี้ เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกโรงเรียนโดยตรง ส่วนข้ออื่น ๆ อีก

6 ข้อ นั้น แม้จะมีหน่วยงานหลัก เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงอุตสาหกรรม รับผิดชอบโดยตรงแล้วก็ตาม แต่การศึกษานอกโรงเรียนก็ยังคงมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
นั้น ๆ ด้วย

ข้อมูลและความคิดเห็นของประชาชน

การศึกษารวบรวมการสัมภาษณ์ประชาชนใน 6 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 112 คน แยกเป็นชาย 48 คน และหญิง 64 คน ช่วงอายุของผู้ให้สัมภาษณ์อยู่ระหว่าง 14 - 64 ปี ที่มีจำนวนมากที่สุดอยู่ระหว่าง 21 - 40 ปี มีร้อยละ 40 รองลงมาระหว่าง 31 - 40 ปี มีร้อยละ 21 กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 87 มีครอบครัวแล้ว และร้อยละ 13 ยังเป็นโสด ร้อยละ 53 เป็นคนในท้องถิ่น ที่เหลือร้อยละ 47 อพยพมาจากถิ่นอื่น มาที่สุราษฎร์ธานี 21 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดอพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ ในเขตภาคตะวันออก กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 70 เรียนจบชั้น ป.4 ร้อยละ 12 จบชั้น ป.6 มีเพียง 1 คน หรือร้อยละ 1 จบชั้นมัธยมศึกษา มี 2 คน หรือร้อยละ 2 จบชั้นสูงกว่ามัธยมศึกษา และมีผู้ไม่รู้หนังสือหรือไม่เคยเข้าเรียน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 11 อาชีพหลักได้แก่ การทำนา คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาร้อยละ 36 มีอาชีพหลักในการทำไร่

ข้อมูลและความคิดเห็นของประชาชนที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการศึกษาโดยทั่วไป

1.1 ความสามารถอ่าน-เขียนของประชาชน ผู้ตอบร้อยละ 54 เห็นว่าตนเองพออ่านออกเขียนได้ ร้อยละ 30 อ่าน-เขียนได้ในระดับดี ร้อยละ 3 อ่านได้แต่เขียนไม่ได้ และที่เหลือร้อยละ 13 ทั้งอ่านและเขียนไม่ได้

1.2 การเห็นความจำเป็นของการอ่าน ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 86 เห็นว่าจำเป็น เพราะทำให้เป็นคนฉลาด ได้ความรู้เพิ่ม หันเหตการณ์และใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ในขณะที่เกี่ยวกับผู้ตอบร้อยละ 9 เห็นว่า ไม่มีความจำเป็นสำหรับตนเพราะอายุมากแล้ว และไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์

1.3 โอกาสสำหรับการอ่าน-เขียน ส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 51 ทอมว่าไม่ค่อยมี
โอกาสทั้งอ่านและเขียน รองลงมาร้อยละ 34 ทอมว่าอ่านบ่อยแต่เขียนน้อย มีเพียง 3 ราย หรือ
ประมาณร้อยละ 3 ทอมว่า ทั้งอ่านและเขียนบ่อย

1.4 ความต้องการเรียน ถ้าหากมีโอกาสเรียนเพิ่มเติม ผู้ตอบร้อยละ 58 ทอมว่า
อยากเรียน เหตุใดก็แก่ จะมีความรู้เพิ่ม และจะทำางานได้ดีขึ้น ผู้ตอบร้อยละ 36 ทอมว่า
ไม่อยากเรียน เพราะไม่มีเวลา อายุมากแล้ว และไม่แน่ใจว่าจะได้รับประโยชน์

สำหรับผู้ทอมว่าอยากเรียนนั้น โอกาสที่ตนจะเรียนได้เรียงจากมากไปน้อย
ได้แก่ เรียนด้วยตนเอง เรียนช่วงกลางวัน และเรียนหลังช่วงฤดูการทำงาน ที่เหลือร้อยละ 5.3
ที่ทอมว่าอยากเรียนนั้น คิดว่าตนเองคงไม่มีโอกาสเรียนเพราะมีภาระและไม่มีเงิน

1.5 การสนับสนุนการศึกษาของบุตร

กรณีของบุตรชาย ผู้ตอบร้อยละ 56.8 ต้องการสนับสนุนให้เรียนถึงระดับปริญญา
ร้อยละ 25 และ 11.4 ต้องการให้เรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตามลำดับ

ถ้าเป็นบุตรสาว ผู้ตอบร้อยละ 39.7 ต้องการให้เรียนแค่ระดับประถมศึกษา
ร้อยละ 26.5 และ 19.1 ต้องการให้เรียนถึงระดับปริญญาและระดับมัธยมศึกษา ตามลำดับ

2. กานการอ่านและใช้หนังสือประจำหมู่บ้าน

2.1 การอ่านหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 30 อ่านทุกวัน ร้อยละ 28 อ่านบ้างแต่ไม่ทุกวัน
และร้อยละ 26 ไม่เคยได้อ่าน สำหรับสถานที่อ่านนั้นส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 46 อ่านจากที่อ่านหนังสือ
ประจำหมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 30 อ่านจากร้านค้าในหมู่บ้าน ร้อยละ 17 อ่านจากบ้านของตนเอง
ที่เหลือทอมว่า อ่านจากบ้านเพื่อน เกี่ยวกับสิ่งที่สนใจอ่านจากหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 33 สนใจข่าวทั่วไป
รองลงมาได้แก่ ข่าวการเมือง นวนิยาย การแนะนำอาชีพ และข่าวกีฬา คิดเป็นร้อยละ 21, 10, 8
และ 6 ตามลำดับ ที่เหลือนอกนั้นสนใจทั่ว ๆ ไป

2.2 การอ่านหนังสือเล่ม/นิตยสาร เรื่องที่ประชาชนสนใจมากที่สุด ได้แก่ ข่าวใน
วงการบันเทิง คิดเป็นร้อยละ 28 รองลงมาร้อยละ 18 สนใจนวนิยายและความรู้ทางอาชีพ ร้อยละ 38
ไม่เจาะจง

2.3 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ในหมู่บ้านเป้าหมาย

6 แห่ง มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 5 แห่ง แต่ได้รับงบประมาณเพียง 1 แห่ง อีก 4 แห่ง ประชาชนมีความสนใจใฝ่หาที่อ่านหรือหาสถานที่ที่จะใช้เป็นห้องอ่านได้ และร่วมกันหาหนังสือพิมพ์มาไว้ในช่วงที่เก็บข้อมูลพบว่าที่บ้านอ่างศิลา อำเภอตาพระยา ชาวบ้านและกรรมการพัฒนาหมู่บ้านกำลังเตรียมการจัดทำที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านอยู่ ที่บ้านเขาเลื่อม กิ่งอำเภอคลองหาคี กรรมการพัฒนาหมู่บ้านได้เรียกเงินเพื่อซื้อหนังสือพิมพ์ คนละ 5 บาทต่อเดือน ดำเนินการได้ 4 เดือน พบปัญหาบางประการจึงได้หยุดชั่วคราว ที่บ้านคลองโก่เดือน กิ่งอำเภอคลองหาคีเช่นเดียวกับกรรมการหมู่บ้านได้ขอความช่วยเหลือจากทางอำเภอได้เงินมาส่วนหนึ่งเพื่อซื้อหนังสือพิมพ์ได้สัปดาห์ละ 2 ฉบับ

2.4 ความพึงพอใจเกี่ยวกับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ปัญหาที่พบเห็นในทัศนะของ

ประชาชน ได้แก่ หนังสือหายบ่อย ไม่ส่งหนังสือพิมพ์ให้เป็นประจำ หนังสือเล่มมีน้อย ขาดการเอาใจใส่ดูแล ยังไม่มีที่อ่านเป็นการถาวร

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ได้แก่ ควรมีหนังสือเกี่ยวกับการทำนาทำกินมาก ๆ ที่อ่าน ควรตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน อาคารที่อ่าน ควรให้เป็นทรงไทย อยากได้หนังสือพิมพ์ที่ให้ความรู้ในหลาย ๆ ด้าน อยากให้ที่อ่าน ในหมู่บ้าน และควรมีหนังสือพิมพ์ให้อ่านทุกวัน

3. การได้รับความรู้และข่าวสารทางวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์

3.1 การฟังวิทยุ ผู้ตอบร้อยละ 56 ฟังวิทยุเป็นประจำทุกวัน ร้อยละ 16 ทอมนาน ๆ ฟังครั้ง และร้อยละ 18 ไม่ค่อยฟัง สำหรับรายการวิทยุที่ชอบฟังมากที่สุดนั้น ร้อยละ 47 ทอมนาน รายการข่าวประจำวัน รองลงมาร้อยละ 37 ไม่ค่อยฟัง รายการเพลง ร้อยละ 9 ชอบฟังนวนิยายที่เหลือร้อยละ 7 ทอมนาน ไม่เจาะจงรายการ

3.2 การดูโทรทัศน์ กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 37 ดูโทรทัศน์ทุกวัน ร้อยละ 35 นาน ๆ ครั้งหนึ่ง และร้อยละ 14 ทอมนานไม่เคยดู รายการที่ชอบเรียงตามลำดับดังนี้ ร้อยละ 50 ชอบรายการข่าวประจำวัน ร้อยละ 17 ชอบรายการภาพยนตร์ ร้อยละ 12 ชอบรายการมวย ร้อยละ 11 ชอบรายการละคร ร้อยละ 5 ชอบรายการกีฬา ที่เหลือร้อยละ 5 ทอมนาน ไม่แน่นอน

3.3 การดูภาพยนตร์ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 7 ทอมนาน ดูภาพยนตร์บ่อย ร้อยละ 49 นาน ๆ ครั้งหนึ่ง และร้อยละ 44 ไม่ค่อยดูเลย ภาพยนตร์ที่ดูส่วนใหญ่เป็นภาพยนตร์เร่ของเอกชนที่น่า

มาขายเพื่อเก็บเงินในหมู่บ้านหรือตำบลใกล้เคียง โดยเฉลี่ยมีมาขายเดือนละ 1 ครั้ง นอกจากนั้น
ประชาชนบางส่วนได้ไปชมที่โรงพยาบาลในอำเภอหรือจังหวัด ชีงนาน ๆ จะให้มีโอกาสเข้าไปสักครั้ง
ส่วนภาพยนต์ของทางราชการที่นำมามีในหมู่บ้านหรือตำบล ได้แก่ ภาพยนต์ของหน่วยงานฝ่าย
ความมั่นคง ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายสาธารณสุข และฝ่ายการเกษตร ซึ่งนำมาให้ชมโดยเฉลี่ยประมาณ
ปีละ 1 ครั้ง

4. ความคิดเห็นด้านอนามัยและสาธารณสุข

4.1 ความคิดเห็นด้านอนามัยและสาธารณสุขโดยทั่วไป เมื่อให้กลุ่มตัวอย่างประเมิน
สุขภาพอนามัยของเด็กในหมู่บ้านโดยส่วนรวมร้อยละ 62 เห็นว่า เด็กในหมู่บ้านมีสุขภาพอยู่ในระดับ
ปานกลาง ร้อยละ 28 เห็นว่าแข็งแรงดี และร้อยละ 10 เห็นว่าไม่แข็งแรง การได้รับบริการด้าน
สาธารณสุขจากหน่วยงานของรัฐในรอบ 2 ปี กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 58 ตอบว่า เคยได้รับบริการ
ร้อยละ 40 ไม่เคยได้รับบริการ ส่วนการสอบถามความคิดเห็นว่าต้องการความรู้ด้านสุขภาพอนามัย
หรือไม่ ร้อยละ 86 ตอบว่าต้องการ ร้อยละ 11 ไม่แน่ใจ ที่เหลือร้อยละ 3 ตอบว่าไม่ต้องการ

4.2 ด้านการวางแผนครอบครัว ความคิดเห็นเกี่ยวกับขนาดของครอบครัวที่เหมาะสม
ร้อยละ 54 เห็นว่า ควรมีบุตร 3 - 4 คน ร้อยละ 37 เห็นว่า 1- 2 คน ร้อยละ 3 เห็นว่า
5 - 6 คน และร้อยละ 2 เห็นว่าเกินได้ ต่อคำถามที่ว่าถ้ามีบุตรครบตามความต้องการแล้วจะทำ
อย่างไร ร้อยละ 83 ตอบว่าคุมกำเนิด ร้อยละ 4 ปล่อยให้เรื่อย ๆ และร้อยละ 13 ตอบว่าไม่ทราบ
เกี่ยวกับการใช้วิธีการคุมกำเนิด ร้อยละ 73 ใช้การคุมกำเนิด และร้อยละ 27 ไม่ใช้การคุมกำเนิด
ผู้ที่ใช้การคุมกำเนิดร้อยละ 23 ใช้วิธีฉีดยา ร้อยละ 22 ทำหมันหญิง ร้อยละ 18 กินยา นอกจากนี้
ใช้โดยการหาหมันชายและใส่ห่วง คิดเป็นร้อยละ 9 และ 1 ตามลำดับ สำหรับเหตุผลของผู้ที่ไม่ใช้
การคุมกำเนิดนั้น ได้แก่ ยังไม่ได้แต่งงานหรือเป็นหม้าย อายุมากแล้ว กลัวมีผลเสียต่อสุขภาพ และ
ยังมีบุตรน้อย เกี่ยวกับแหล่งความรู้ที่ได้รับในเรื่องการวางแผนครอบครัวนั้น ร้อยละ 47 ได้รับจาก
เจ้าหน้าที่อนามัยในท้องถิ่น ร้อยละ 16 จากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 12 จากนางพยาบาล และร้อยละ 4
จากการเข้าร่วมการอบรม

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในหมู่บ้านและปัญหาในครอบครัว

5.1 ปัญหาของคนในหมู่บ้านโดยส่วนรวม ปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีความสำคัญมาก โดยพิจารณาเรียงตามจำนวนผู้ตอบจากมากไปน้อย ได้แก่ (1) ปัญหาความยากจนและการทำกิน ไม่ค่อยได้ (2) ปัญหาความปลอดภัยจากภายในและภายนอกประเทศ (3) ปัญหาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ส่วนปัญหาที่มีผู้ตอบจำนวนน้อยได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ และมีจำนวนหนึ่งที่ไม่ทราบว่าอะไรเป็นปัญหา

5.2 ปัญหายภายในครอบครัว ปัญหาที่มีค่าความถี่สูงเรียงตามลำดับได้แก่ (1) ปัญหาเศรษฐกิจไม่ดี มีหนี้สิน และรายได้น้อย (2) ปัญหาคนสุขภาพไม่ดี (3) ปัญหาชาติที่ทำกิน ส่วนปัญหาที่มีค่าความถี่น้อยได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งกัน ความรู้ ขาดความรู้ และปัญหาศัตรูพืช

5.3 สิ่งที่อยากจะทำได้เงิน เมื่อตั้งคำถามว่าถ้ามีเงินมากพอคิดว่าจะทำอะไร ค่าตอบที่ได้เรียงตามลำดับค่าความถี่จากมากไปน้อย ได้แก่ ใช้จ่ายเพื่อพัฒนาอาชีพหรือลงทุนประกอบอาชีพ ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ใช้จ่ายที่อยู่ออาศัย และเก็บออม

6. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน

6.1 ความสนใจต่อการเป็นกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 35 ตอบว่าสนใจ เหตุผลได้แก่ ต้องการพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญ ถือเป็นงานในหน้าที่ และเป็นเวทีว่างใจของเพื่อนบ้าน ส่วนผู้ที่ไม่สนใจเป็นกรรมการมีถึงร้อยละ 65 เหตุผลที่ไม่สนใจเพราะไม่มีเวลา ไม่มีความรู้ ไม่ชอบ และความประทับใจจากคนที่ เป็นกรรมการหมู่บ้านอยู่แล้วทำตัวอย่างไม่ดีให้เห็น

6.2 ความสนใจในการจัดตั้งกลุ่มประชาชน จากคำถามที่ว่าต้องการให้กลุ่มอะไร เพิ่มขึ้นในหมู่บ้าน คำตอบส่วนใหญ่คือ ต้องการให้กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสตรี และกลุ่มเยาวชน ผู้ตอบอีกส่วนหนึ่งคิดเป็นร้อยละ 10 เห็นว่า ควรมีกุุ่มหลาย ๆ อย่าง โดยไม่สามารถระบุได้ว่ากลุ่มอะไร มีร้อยละ 18 ที่ไม่ทราบว่าจะให้กลุ่มอะไร และอีกร้อยละ 17 ไม่ต้องการให้มีการจัดตั้งกลุ่มเพิ่มขึ้น

7. ความต้องการความช่วยเหลือจากราชการ

7.1 เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองช่วยเหลือโดยทั่วไป เรียงลำดับตามค่าความถี่ได้ดังนี้ (1) ต้องการให้ช่วยเหลือด้านทุนและปัจจัยในการทำมาหากิน (2) ช่วยควบคุม

ราคาสินค้า (3) ในความรู้ด้านอาชีพ (4) ในความช่วยเหลือด้านสุขภาพอนามัย (5) ช่วย
จัดสรรที่ดินทำกินให้เกษตรกรและช่วยในราษฎรมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

7.2 เรื่องที่ของการให้พัฒนากรช่วยเหลือ เรียงจากมากไปน้อยคือ (1) ช่วยเหลือ
ในการพัฒนาหมู่บ้าน (2) ช่วยแนะนำและส่งเสริมอาชีพ (3) ช่วยเหลือด้านการรวมกลุ่ม การจัดตั้ง
กลุ่มอาชีพ

7.3 เรื่องที่ของการให้กรช่วยเหลือ เรียงตามลำดับต่อไปนี้ (1) ช่วยสอนหนังสือ
และแนะนำการประกอบอาชีพ (2) ในคำแนะนำการพัฒนาหมู่บ้าน และ (3) แนะนำความรู้ทั่วไป

7.4 เรื่องที่ของการให้เจ้าหน้าที่เกษตรช่วยเหลือ เรียงตามลำดับต่อไปนี้
(1) ช่วยด้านพันธุ์พืชและปุ๋ย (2) ในความรู้ด้านการเกษตร (3) ช่วยเหลือด้านแหล่งน้ำ
(4) ช่วยเหลือด้านการประกันพืชผล และ (5) ช่วยเหลือด้านเงินทุน

7.5 เรื่องที่ของการให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงช่วยเหลือ ได้แก่ (1) ในความ
คุ้มครองหมู่บ้าน และ (2) พัฒนาหมู่บ้านให้เจริญ

7.6 เรื่องที่ของการให้เจ้าหน้าที่อำเภอช่วยเหลือ เรียงลำดับต่อไปนี้
(1) เยี่ยมเยือนและอำนวยความสะดวกในการติดต่อราชการ (2) ในคำแนะนำการพัฒนาหมู่บ้าน
(3) ในความรู้ในด้านต่าง ๆ และ (4) ในความคุ้มครองหมู่บ้าน

8. ความสนใจการเรียนรู้ด้านอาชีพและเนื้อหาความรู้

8.1 วิชาชีพที่ต้องการเรียน เมื่อให้กลุ่มตัวอย่างระบุว่าวิชาชีพใดบ้างที่ต้องการเรียนนั้น
วิชาชีพที่มีความต้องการสูงเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านการเกษตร การตัดเย็บเสื้อผ้า และช่างเครื่องยนต์
วิชาชีพที่มีความต้องการน้อย ได้แก่ ช่างไฟฟ้า ช่างเสริมสวย การเลี้ยงสัตว์ ช่างวิทยุ ช่างตัดผม และ
โภชนาการ

8.2 ความสนใจเนื้อหาความรู้ เมื่อกำหนดเนื้อหาความรู้ด้านต่าง ๆ ให้ แล้วให้
กลุ่มตัวอย่างระบุว่า สิ่งใดสนใจมากที่สุด ปานกลาง น้อย แล้วนำค่าน้ำหนักมาวิเคราะห์จำแนกตามเพศ
ปรากฏผลดังนี้

เนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างเพศชายสนใจในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย
ได้แก่ (1) การรักษาโรคภัยไข้เจ็บเบื้องต้น (2) การเพาะปลูกพืชทั่ว ๆ ไป (3) การปรับปรุงแก้ไข

(4) ความรู้เกี่ยวกับอาชีพแปลก ๆ ใหม่ ๆ (5) การทำบุญหมัก และ (6) ข้าราชการเคลื่อนไหวภายในประเทศโดยทั่วไป

เนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงสนใจในระดับมากเรียงค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ (1) การรักษาโรคภัยไข้เจ็บเบื้องต้น (2) การเพาะปลูกพืชทั่ว ๆ ไป (3) การจับบ้านเรือนให้สะอาด (4) การเลี้ยงเบ็ด โก่ (5) การทำบุญหมัก และ (6) ความรู้เกี่ยวกับอาชีพแปลก ๆ ใหม่ ๆ

ข้อเสนอแนะในเรื่องกิจกรรมและแนวทางในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี

การให้บริการการศึกษานอกโรงเรียนไม่ว่าจะให้แก่บุคคลเป้าหมายใดจำเป็นจะต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา ความต้องการ และเงื่อนไขต่าง ๆ ของบุคคลหรือชุมชนเป้าหมายนั้น ในการเสนอแนวความคิดการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน จะแบ่งการพิจารณาเป็น 2 หัวข้อใหญ่ คือ ก) เนื้อหาและกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ควรเน้น ข) การจัดองค์กรในการดำเนินงาน

กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ควร เน้น

กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ควรได้รับการส่งเสริมให้ดำเนินการอย่างจริงจัง มีดังนี้

1. การพัฒนาด้านอาชีพและเศรษฐกิจของชุมชน
2. การพัฒนาความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต
3. การพัฒนาระบบข่าวสารข้อมูลในชุมชน
4. การพัฒนาองค์กรประชาชน
5. การพัฒนาด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
6. การพัฒนาด้านเทคโนโลยีพื้นฐาน
7. การจัดระบบความมั่นคงปลอดภัย
8. การพัฒนาสาธารณูปโภคในระบบพึ่งพาตนเอง

เนื้อหาและกิจกรรมทั้ง 8 ประการดังกล่าว ได้มีการดำเนินการกันอยู่แล้ว แต่ควรได้รับการนำมาพิจารณาให้ชัดเจน เพื่อทั้งฝ่ายผู้ดำเนินการพัฒนาและประชาชนจะมีความเข้าใจในหลักการที่ตรงกัน และควรมีการวางแผนกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

1. การพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจ สามารถแบ่งพิจารณาได้ดังนี้

1.1 การพัฒนาอาชีพหลักสำหรับคนส่วนใหญ่ อาชีพหลักของประชาชนในท้องถิ่น ได้แก่ การทำนา ทำไร่ รองลงมาได้แก่ การเลี้ยงสัตว์เพื่อไว้ใช้งานกับเพื่อค้าขายและบริโภคภายในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรง ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่คือ เกษตรตำบลอยู่ประจำในตำบลเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในหมู่บ้าน สำหรับหน่วยงานอื่นเป็นเพียงมาช่วยเสริมหรือให้ความช่วยเหลือเป็นครั้งคราว เพื่อให้งานอาชีพหลักได้ผลดียิ่งขึ้น กิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนที่จัดได้แก่ (1) การฝึกอบรมคนอาชีพที่จัดในหมู่บ้าน หรือพื้นที่ใกล้เคียง (2) การคัดเลือกชาวบ้านหรือเยาวชนเกษตร เขารวมกิจกรรมฝึกอบรมคนอาชีพและ/หรือด้านการเกษตร ซึ่งอาจจัดในระดับอำเภอ จังหวัด หรือจัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ รวมไปถึงการฝึกอบรมและทูลงานในเมืองใหญ่ ๆ กิจกรรมเหล่านี้เป็นรูปแบบที่ดำเนินการอยู่แล้ว เป็นปกติในแทบทุกส่วนของประเทศ

1.2 การพัฒนาอาชีพหลักให้เฉพาะบุคคลหรือเฉพาะกลุ่ม อาชีพประเภทนี้อาจถือว่าเป็นอาชีพบริการในชุมชนซึ่งนับว่าเป็นอาชีพใหม่ควรสร้างให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น เช่นช่างตัดผม ช่างเสริมสวย ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างซ่อมวิทยุ ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ช่างซ่อมเครื่องยนต์เล็ก ช่างซ่อมจักรยาน รวมถึงการประกอบอาชีพค้าอาหารและร้านค้า เป็นต้น อาชีพเหล่านี้ตามปกติได้เปิดสอนอยู่แล้วโดยทั่วไป แต่ขาดการส่งเสริมให้มีลักษณะครบวงจร การทำงานเป็นกลุ่ม การบริหารและการจัดการ ตลอดจนไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้อย่างจริงจัง

วิธีการพัฒนาอาชีพใหม่ดังกล่าว อาจดำเนินการได้ดังนี้

(1) วิเคราะห์ความต้องการการดำเนินงานว่า ในแต่ละหมู่บ้านหรือตำบลควรมีผู้ประกอบอาชีพบริการในชุมชนดังกล่าวอาชีพอะไร และควรมีอาชีพอะไรที่คนจึงจะพอเหมาะกับท้องถิ่น เช่น ในหมู่บ้านขนาดกลาง อาจมีร้านตัดผมได้ 2 แห่ง ร้านซ่อมเครื่องยนต์ ควรมีตำบลละ 1 แห่ง เป็นต้น สำหรับอาชีพอื่น ๆ ก็พิจารณาในลักษณะเดียวกัน

(2) คัดเลือกผู้มีความเหมาะสมที่จะประกอบอาชีพนั้น ๆ เพื่อให้การฝึกอบรมอย่างเข้มข้น โดยอาจฝึกอบรมในพื้นที่ หรือในหน่วยงาน หรือสถานที่ที่มีความพร้อมในการให้การฝึกอบรมใน

เรื่องนั้น ๆ ซึ่งอาจเป็นศูนย์กลางและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน สถาบันการศึกษาอื่น ๆ
หน่วยราชการ ตลอดจนองค์การเอกชน

(3) สนับสนุนให้ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมไปประกอบอาชีพนั้น ๆ ในท้องถิ่น โดย
สนับสนุนการเริ่มดำเนินการกิจการ การช่วยเหลือในการหาแหล่งเงินทุน

(4) เสริมการให้ข่าวสารข้อมูลด้านอาชีพและแนวทางพัฒนาการประกอบอาชีพนั้น ๆ

(5) ผลักดันให้องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมตัดสินใจรับผิดชอบ
ในการจัดอาชีพในท้องถิ่นด้วย

1.3 การพัฒนาอาชีพทำนุมือและหัตถกรรมที่ประชาชนทำอยู่แล้ว ในแต่ละท้องถิ่น

ชนมีทรัพยากรของตนเองไม่ว่าจะเป็นวัสดุหรือทรัพยากรบุคคลซึ่งใดก็ตาม ฐานความรู้ในบางเรื่อง
เช่น ขางไม้ ขางกะสลัก ขางทอผ้า ขางตีเหล็ก ขางจักสาน หรือการประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ
หน่วยงานด้านการศึกษาออกโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์กลางและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน
ควรจะได้มีการสำรวจฐานความรู้ หรือภูมิปัญญาด้านอาชีพต่าง ๆ เหล่านี้ว่ามีใคร อยู่ที่ไหนบ้าง แล้ว
หาแนวทางสนับสนุนอาชีพนั้น ๆ อาจจะเป็นการรวมกลุ่มประกอบอาชีพอย่างเดียวกัน การแนะนำอาชีพ
จักทำหรืออาชีพ การฝึกอบรมเพิ่มเติม การพัฒนาวิธีการผลิต ความช่วยเหลือด้านการจัดการและการตลาด
 เป็นต้น

1.4 การพัฒนาอาชีพเสริมสำหรับประชาชนในท้องถิ่น คำเป็นการเช่นเดียวกับข้อ 1.3

คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์กลางและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน ควรหา
การสำรวจทรัพยากรในท้องถิ่นแต่ละแห่ง แล้วหาแนวทางส่งเสริมและแนะนำอาชีพเสริมที่ไรทรัพยากรหรือ
ลักษณะเฉพาะในท้องถิ่นนั้น ซึ่งใดก็ตาม งานฝีมือ งานประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่วัสดุในท้องถิ่น ซึ่งประชาชน
สามารถนำไปประกอบอาชีพในช่วงเวลาที่ว่างจากการทำนา ทำไร่ หรืองานประจำอื่น ๆ ได้ ตลอดจน
อาจส่งเสริมจนกลายเป็นอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นสินค้าส่งออกนอกชุมชน

2. การพัฒนาความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ความรู้และทักษะดังกล่าวใดก็ตาม

การป้องกันและรักษาโรค การดูแลสุขภาพอนามัย อาหารและโภชนาการ การเกษตรเบื้องต้น การดำรง
ชีวิตอย่างง่าย ๆ และประเพณี ความรู้ด้านกฎหมาย รวมถึงความรู้ด้านวิชาการทั่วไป และทักษะการ
ค้นคว้าหาความรู้ เป็นต้น ในทางปฏิบัติหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดำเนินการอยู่แล้ว ในรูปของการฝึกอบรม
การเผยแพร่เอกสาร สิ่งพิมพ์ และการให้ความรู้แนะนำทางวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น แต่การให้ความรู้

ทั้งกล่าวในปัจจุบันนี้มีปริมาณน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ควรจะได้เพิ่มปริมาณให้มากขึ้น

3. การพัฒนากระบวนการข่าวสารข้อมูลในชุมชน เนื่องจากโลกทุกวันนี้ได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา หากไม่คอยศึกษาติดตามความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นแล้ว จะกลายเป็นคนล้าหลัง ไม่ทันโลก ทันเหตุการณ์ อาจมีผลกระทบต่อการดำรงตนและต่อคุณภาพชีวิตด้วย การศึกษาก็กล่าวได้หมายเฉพาะแต่ระดับทางการศึกษาเท่านั้น แต่หมายรวมไปถึง การอ่านออกเขียนหนังสือได้ และการได้รับรู้ข่าวสารที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ดังนั้นควรให้การศึกษาโดยวิธีเปิดโอกาสให้คนรู้จักเสาะแสวงหาความรู้ ข้อมูล วิทยาการต่าง ๆ ทุกวิถีทาง ขยายความสนใจของประชาชนให้กว้างขวางอยู่ในระดับขั้นทั่วทุกขณะ ให้สามารถทราบหรือรับทราบความเคลื่อนไหวการเปลี่ยนแปลงได้ กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่จะให้บริการข่าวสารข้อมูลได้แก่ (1) การผลิตเอกสาร (2) กิจกรรมหอกระจายข่าว (3) การเวียนหนังสือ (4) การจัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน (5) กิจกรรมกระดานข่าว (6) หนังสือพิมพ์ฝ่ายนี้ และ (7) การจัดทำภาพยนตร์ อย่างไรก็ตามแหล่งข่าวสารข้อมูลในชุมชนที่มีในปัจจุบันที่จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนอย่างมาก และอยู่ในวิสัยที่จะพัฒนาได้คือ การพัฒนาที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ในหมู่บ้านส่วนใหญ่ที่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านแล้ว หากได้รับการเอาใจใส่และพัฒนาที่จนถึงขั้นเป็นแหล่งความรู้หมู่บ้าน ก็จะเป็นสถานที่ซึ่งประชาชนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองได้ ซึ่งนอกจากจะช่วยไม่ให้ประชาชนลืมหนังสือและพัฒนาความสามารถในการอ่านแล้ว ยังสามารถช่วยพัฒนาความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 2 ให้แก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยเห็นว่าควรให้มีการพัฒนาที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านอย่างจริงจัง หากทางให้ประชาชนในแต่ละหมู่บ้านให้มีหนังสือพิมพ์อ่านวันละ 2 ฉบับ ทุกวันและเป็นปัจจุบัน ส่วนวารสารและหนังสือเล่มอื่น ๆ ก็ยังคงใช้วิธีขอรับบริจาค ดังที่ได้กระทำอยู่ และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดจะต้องเอาใจใส่และให้ความสำคัญแก่ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านอย่างแท้จริง รวมทั้งกระตุ้นให้ประชาชนได้มาใช้บริการให้มากที่สุด ซึ่งวิธีนี้จะเป็นการให้การศึกษากับประชาชนในหมู่บ้านอย่างเป็นการถาวรได้เป็นอย่างดี

4. การพัฒนาองค์กรประชาชน องค์กรประชาชนในที่นี้จะแบ่งพิจารณาเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 องค์กรบริหารในท้องถิ่น ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน และคณะกรรมการสภาตำบล งานการศึกษานอกโรงเรียนควรถือเป็นกิจกรรมสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้องค์กรบริหารใน

ท้องถิ่นเหล่านี้ได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจัดทำในรูปแบบของการพัฒนาบุคลากร การช่วยเหลือในการดำเนินงาน การสนับสนุนในด้านวิชาการ ตลอดจนการสนับสนุนด้านทรัพยากร เป็นต้น

4.2 องค์การของประชาชน ได้แก่ การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ทั้งในระดับหมู่บ้าน และ/หรือระดับตำบล แล้วยกความเหมาะสม กลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มอาชีพ กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ ตลอดจนกลุ่มนันทนาการ และงานอดิเรกต่าง ๆ เป้าหมายเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ส่วนบุคคล และประโยชน์ของชุมชนโดยรวม การพัฒนาองค์กรประชาชนควรเป็นเรื่องที่ได้รับการเน้นเป็นพิเศษ อีกเรื่องหนึ่งสำหรับงานการศึกษาของโรงเรียน

5. การพัฒนาความรู้ คือ วัฒนธรรมของท้องถิ่น หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งใหม่ ประชาชนร้อยละ 47 เป็นคนที่อพยพมาจากชนในบรรดาผู้อพยพส่วนใหญ่เกิดเป็นร้อยละ 20 และ 19 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด อพยพมาจากภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ เมื่อมีผู้อพยพมาจากหลายที่ วัฒนธรรมนิยมประเพณี ตลอดจนการภาษาทุกจึงมีความแตกต่างกันไปบ้าง แต่ไม่มีการขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมและประเพณีอย่างเด่นชัด แต่จากการประเมินเนื้อหาของหมู่บ้านโดยคณะกรรมการหมู่บ้านได้จัดให้ปัญหาการขาดบริการด้านศาสนา คือ ปะ และวัฒนธรรม เป็นปัญหาที่อยู่ในระดับรุนแรง ปัญหาหนึ่ง ปัญหาถึงกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเรื่องของการพัฒนาทางจิตใจ ซึ่งจัดว่าเป็นเรื่องสำคัญ และจำเป็นอย่างหนึ่งของการศึกษานอกโรงเรียนควรให้ความสนใจ

6. การพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้าน ปัญหาการพัฒนาหลังการผลิตและรูปแบบการผลิตของชาวชนบทนั้นยังมีความหมาย สภาวะเช่นนี้ทำให้เกิดความลึกลับเอาเทคโนโลยีพื้นบ้าน ซึ่งยึดมั่นการผลิตทำและมีความเหมาะสมในการปฏิบัติงานสอดคล้องกับสภาพของชาวชนบทชาวไทย ได้แก่ การสร้างบ้านน้ำที่รูปทรงง่าย ๆ การทำถังน้ำฝนโดยไร่ โครงสร้างไม้ไผ่ การทำกังหันลมเพื่อช่วยในการเกษตร การประดิษฐ์เครื่องสูบน้ำแรงที่ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เครื่องสูบน้ำมือโยก เป็นต้น และเพื่อให้เกิดการพัฒนาชนบทโดยหน่วยงานการศึกษานอกโรงเรียนควรนำเทคโนโลยีพื้นบ้านไปเผยแพร่หรือฝึกอบรมประชาชนให้มีความรู้ความสามารถที่จะใช้เพื่อเพิ่มผลผลิต เช่น ส่งนักวิชาการเกษตรไปแนะนำเกี่ยวกับวิธีการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ส่งนักวิชาการสหกรณ์ไปแนะนำวิธีจัดตั้งและดำเนินการสหกรณ์ ส่งนักวิชาการสาธารณสุขไปแนะนำเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมและการป้องกันโรค ส่งนักวิชาการโภชนาการไปแนะนำเกี่ยวกับกา

รับประทานอาหารที่ถูกสัดส่วนและการเตรียมอาหารโดยใช้วัสดุภายในท้องถิ่นให้มีคุณค่าทางโภชนาการ ส่งนักศึกษาไปสอนผู้ใหญ่ในหมู่บ้านและมีความรู้พื้นฐานทั่วไปสามารถรับเทคโนโลยีที่โรงเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับหนึ่งได้

จากการศึกษาสภาพและความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน พบว่า ปัญหาสำคัญที่ควรให้ความสนใจอย่างยิ่งประการหนึ่ง ได้แก่ ปัญหาเรื่องแหล่งเชื้อเพลิงที่ใช้ในการหุงต้ม ซึ่งทุกครัวเรือนใช้ฟืนและถ่าน ซึ่งผลิตขึ้นเองโดยใช้ไม้จากป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้เกิดปัญหาการทำลายป่าตามมา คาดว่าในอนาคตอันใกล้ชนบทจะมีปัญหาขาดแคลนไม้สำหรับทำฟืนและถ่าน จึงจำเป็นต้องหาทางแก้ไขปัญหานี้ ซึ่งอาจจะต้องคิดค้นหาทางใช้เชื้อเพลิงอย่างอื่นทดแทนไม้ หรือปลูกป่าไม้โตเร็ว นอกจากนี้ยังมีเรื่องวัสดุก่อสร้างที่ใช้ทดแทนไม้ได้ เช่น สอนให้ประชาชนสามารถทำอิฐบล็อกหรืออิฐฉลุรังอีกสำหรับก่อสร้าง เป็นต้น โดยสรุปแล้วการศึกษาค้นและแนะนำประชาชนเกี่ยวกับเทคโนโลยีพัฒนาเป็นเรื่องสำคัญประการหนึ่งในการจัดบริการการศึกษาออกโรงเรียน

7. การจัดระบบความมั่นคงปลอดภัย ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของท้องถิ่นบริเวณชายแดนเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งของท้องถิ่น ปัจจุบันหน่วยงานที่ดำเนินการในค่านี้นั้นโดยตรง ได้แก่ กองทัพและกระทรวงมหาดไทย หน่วยงานการศึกษาออกโรงเรียนจึงมีบทบาทในฐานะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือหรือให้ความร่วมมือเท่านั้น เช่น กระตุ้นให้ประชาชนรู้ถึงหน้าที่ที่ควรปฏิบัติเพื่อให้การป้องกันรักษาความมั่นคงปลอดภัยดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง ได้แก่ (1) สนใจศึกษาและติดตามการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนระบบและระเบียบของการป้องกันรักษาความสงบและความมั่นคงปลอดภัยอย่างจริงจัง ซึ่งอาจจะทำได้ด้วยการอ่านข่าว ฟังและชมรายการที่เกี่ยวข้องทางวิทยุและโทรทัศน์ (2) เขาร่วมมือสนับสนุนโครงการรักษาความสงบและปลอดภัยสำหรับชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ (3) ติดตามและให้ข่าวผู้ไม่หวังดีต่อประเทศชาติและชาวเกี่ยวกับการเขามาบ่อนทำลายความสงบสุขและการลวงความลับของทางราชการ (4) แสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์หรือเสนอแนะแนวทางแก้ไขสิ่งที่เห็นว่าบกพร่องเกี่ยวกับการรักษาความสงบและปลอดภัยในชุมชนของตน โดยผ่านทางองค์กรของทางราชการ

อย่างไรก็ตามการพัฒนาบ้านอาชีพ บริการสังคม การพัฒนาการศึกษาและระบบข่าวสารข้อมูลให้แก่ประชาชน ซึ่งหน่วยงานการศึกษาออกโรงเรียนได้จัดบริการอยู่แล้ว นับได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดความมั่นคงแก่ชุมชน นอกเหนือจากการป้องกันภัยอันตรายโดยตรงจากภายนอกประเทศ

8. การพัฒนาสาธารณูปโภคในระบบพึ่งพาตนเอง สิ่งที่สำคัญในหมู่บ้านอย่างหนึ่งก็คือ น้ำสะอาดสำหรับดื่ม วิธีการแก้ปัญหาก็คือแนะนำให้ประชาชนในหมู่บ้านพึ่งพาตนเองโดยการมีส่วนร่วมในการสร้างถังหรือโอ่งสำหรับเก็บน้ำฝน ด้วยวิธีการเสียสละแรงงานหรือบริจาคเงิน ตามแต่ความสามารถของผู้นั้น เป้าหมายที่สูงขึ้น ได้แก่ การรวมกันจัดหาหรือจัดทำประปาในหมู่บ้านขึ้นตามความสามารถของชุมชนนั้น ๆ

การจัดองค์กรในการดำเนินงาน

การศึกษานอกโรงเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนา เพราะการศึกษานอกโรงเรียนเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรง เพื่อช่วยให้ประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่คอยโอกาสในชนบทได้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองและสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่น ดังนั้นการพัฒนาองค์กรเพื่อการดำเนินงานจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น

องค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนในชนบทไม่ว่าจะเป็นชนบททั่วไปหรือหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน เมื่อพิจารณาแล้วพอจะจัดประเภทได้เป็น 5 ลักษณะ คือ

1. องค์กรประชาชน ได้แก่ การรวมกลุ่มของประชาชนในหมู่บ้านหรือในชุมชนเพื่อกิจการใดกิจการหนึ่งโดยเฉพาะที่มีส่วนร่วมในการพัฒนา
2. องค์กรบริหารในชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการสภาตำบล
3. การรวมตัวของเจ้าหน้าที่ในระดับตำบล เป็นองค์กรที่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะต่องมีกรณีที่กำลังระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นผู้ประสานงาน และรับผิดชอบในระดับตำบล เช่น พัฒนาการเกษตรตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่งานการศึกษา และเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง เป็นต้น และโดยทั่วไปในตำบลหนึ่ง ๆ จะมีปลัดอำเภอรับผิดชอบในแต่ละตำบลอยู่แล้ว จึงควรจะได้มีการรวมตัวเพื่อผนึกกำลังระหว่างเจ้าหน้าที่ โดยให้ปลัดอำเภอประจำตำบลเป็นแกนนำในการประสานงาน คณะเจ้าหน้าที่เหล่านี้จะรวมกับผู้นำในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านและตำบลในความรับผิดชอบ

4. สถานบันการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษา เช่น วิทยาลัยครู วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตรกรรมและมหาวิทยาลัย เป็นองค์กรหนึ่งที่สามารถให้ความสนับสนุนด้าน

วิชาการ การวิจัยหารูปแบบการพัฒนา ตลอดจนสนับสนุนการปฏิบัติด้วย จึงเป็นองค์กรหนึ่งที่สามารถให้ความสนับสนุนในการพัฒนาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

5. หน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ได้แก่ กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่สนับสนุนด้านงบประมาณอยู่แล้ว และองค์กรเอกชนอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เป็นองค์กรที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ในปัจจุบันมีหน่วยงานเอกชนเป็นจำนวนไม่น้อยที่ลงไปพัฒนาโดยใกล้ชิดกับประชาชน

องค์กรต่าง ๆ ทั้ง 5 ลักษณะที่กล่าวมา ผู้วิจัยเห็นว่าองค์กรที่จะเป็นผู้อำนวยความสะดวกและประสานงานพัฒนาในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน น่าจะเป็นองค์กรลักษณะที่ 3 คือ การรวมตัวของเจ้าหน้าที่ในระดับตำบล ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นตัวกลาง เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านกับส่วนราชการหน่วยเหนือขึ้นไป และเป็นองค์กรที่มีส่วนโดยตรงในการสนับสนุนให้การทำงานขององค์กรลักษณะที่ 1 และที่ 2 ได้ทำงานพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรในชนบทส่วนใหญ่จัดตั้งขึ้นโดยทางราชการ ไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อม ทำให้องค์กรขาดความเป็นอิสระในการบริหารงาน และขาดความคิดริเริ่ม (สากุล จริยวิทย์านนท์. 2528 : 127)

วิธีการที่จะก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีของเจ้าหน้าที่ในระดับตำบล เพื่อการพัฒนาพื้นที่ในตำบลนั้น ๆ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการพิจารณาให้หน่วยราชการมาทางพัฒนา ช่วยให้เจ้าหน้าที่ในระดับตำบลเพิ่มขีดความสามารถที่จะพัฒนาและพึ่งพาตนเองได้ โดยมีสถาบันอุดมศึกษาทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการและประสานงานขอความช่วยเหลือจากองค์กรทั้งจากภายในและต่างประเทศ

ဘဝအတွက်

บรรณานุกรม

ก้อ สวัสดิทาณชัย. "ข้อคิดในแง่ของการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาชนบท," วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 1 : 1 - 20 ; ตุลาคม - พฤศจิกายน 2524.

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. แผนพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียนระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529). หนังสือการพิมพ์, 2524. 82 หน้า.

_____. ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย - กับทูลา. พิมพ์อักษรการพิมพ์, 2526. 86 หน้า.

_____. สถิติการศึกษานอกโรงเรียนปีงบประมาณ 2529. บริษัทศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด 2530. 90 หน้า.

การปกครอง, กรม กองปกครองท้องถิ่น. สถิติข้อมูลการปกครองส่วนภูมิภาคปี 2529. ม.ป.ป. 46 หน้า. อักสำเนา

เกียรติวรรณ งามคตกุล. ปรัชญาการศึกษานอกระบบ. ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์ในเค็กโปรคักัน, 2526. 87 หน้า.

โกวิท วรพิพัฒน์. "ความต้องการขั้นพื้นฐานของการเรียน," ใน รวมบทความการศึกษาผู้ใหญ่เล่ม 2 หน้า 1 - 10. โรงพิมพ์การศาสนา, ม.ป.ป.

_____. "การจัดการศึกษาตามแนวทางการศึกษาตลอดชีวิต," ใน รวมบทความการศึกษานอกโรงเรียนเล่ม 3. หน้า 58 - 62. พิธีพิมพ์, 2523.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การสำรวจสถานะทางการศึกษาของประเทศ. บริษัททวนกนกจำกัด, 2526. 487 หน้า.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2524. 433 หน้า.

_____. แผนพัฒนาชนบทยากจนในระยะของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525 - 2529). โรงพิมพ์ Commaids, ม.ป.ป. ก. 129 หน้า.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาชนบทพื้นที่ปากจน
ประจำปี 2527 - 2529. โรงพิมพ์ยูไนเท็ดโพรคัสชั่น, ม.ป.ป. ช. 289 หน้า.

คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานผลการวิจัยการสำรวจความคิดเห็นของ
ประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย - กัมพูชา. พฤษภาคม 2528.
215 หน้า. อักสำเนา.

จังหวัดปราจีนบุรี, สำนักงาน. บรรยายสรุปกิจการจังหวัดปราจีนบุรี. 2528 ก. 38 หน้า.
_____. บรรยายสรุปราชการจังหวัดปราจีนบุรี เนื่องในโอกาสต้อนรับคณะนักศึกษา
ว.ป.อ. รุ่นที่ 28. 2528 ข. 73 หน้า. อักสำเนา

ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ สังคมวิทยาชนบท. เนติอุทธการพิมพ์, 2529. 190 หน้า.

ศิริเอก อุณหะราย. การพัฒนาชนบท. โรงพิมพ์พิชิตเพชร, 2522. 95 หน้า.

ทวีป อภิสัทธ. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. เอกสารการนิเทศการศึกษามัธยมศึกษา
ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู,
2523. 342 หน้า. อักสำเนา

ปฐม นิคมานนท์. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 4. ห้างหุ้นส่วนจำกัดทิพย์อักษร
2528. 364 หน้า.

ประธาน มาลาอุท น อุษยา. "การศึกษากับการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย," วารสารครูศาสตร์
4 : 1 - 6 ; เมษายน - มิถุนายน 2527.

ประธานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ, ศูนย์. "สรุปแนวทางการพัฒนาชนบทในร่างแผนพัฒนาฉบับที่ 6,"
ใน ทิศทางการพัฒนาชนบทในแผนพัฒนา ฉบับที่ 6. หน้า 1 - 4. สรุปผลการ
สัมมนาระดับชาติ, 25 - 26 เมษายน 2528. อักสำเนา

ประธานการพัฒนาชนบท, กอง. "สรุปสาระแผนพัฒนาชนบทในร่างแผน 6," วารสาร
เศรษฐกิจและสังคม. 2 : 17 - 25 ; มีนาคม - เมษายน 2530.

พุทธชาติ ราชปรีชา. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. โรงพิมพ์โอเคเอ็นเอสโตร์, 2523. 236 หน้า.
ภาคที่ 2 และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 2, กองทัพ. เอกสารการสัมมนา
ผู้บริหารและปฏิบัติงานตามโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย - อ่าว
ไทย - กัมพูชา, 26 - 28 มีนาคม 2529 ณ โรงแรมศรีพัฒนา จังหวัดนครราชสีมา,
2529.

- มหาคไทย, กระทรวง. แผนมหาคไทยฉบับที่ 3 พ.ศ. 2525 - 2529. เอราวัน
การพิมพ์, 2524. 331 หน้า.
- โมหิมัท อับดุลกาเทร. จิตวิทยาและเทคนิคการสอนการศึกษายุใหญ่หรือการศึกษานอก
ระบบโรงเรียน. ห้างหุ้นส่วนอักษรบพิท, ม.ป.ป. 88 หน้า.
- โมหิมัท อับดุลกาเทร และสมจิตร สร้อยสุริยา. คู่มือปฏิบัติงานการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน. ห้างหุ้นส่วนอักษรบพิท, 2525. 211 หน้า
- สทริอุคมศึกษาแห่งประเทศไทย, สมาคม. การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต.
โรงพิมพ์และท่าปกเจริญผล, 2525. 166 หน้า
- สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานสำมะโนการเกษตร 2521 จังหวัดปราจีนบุรี. ม.ป.ท.,
ม.ป.ป. 74 หน้า.
- สากล จริยวิทยานนท์. "องค์กรชนบทกับการพัฒนาชนบทไทย," วารสารรัฐศาสตร์ปริทัศน์.
7 : 116 - 135; มิถุนายน - พฤศจิกายน 2528.
- สุนทร โคตรบรรเทา. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 6. อักษรสยามการพิมพ์
2526. 123 หน้า.
- สุนทร สุนันท์ชัย. การศึกษานอกโรงเรียน. โรงพิมพ์ทักษ์อักษร, 2523. 183 หน้า
_____. "แนวความคิดว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่าง ยุทธศาสตร์การพัฒนารชนบทกับการ
จัดการศึกษานอกโรงเรียน," ใน รายงานการสัมมนาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง
ยุทธศาสตร์การพัฒนารชนบทกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน. หน้า 25 - 43,
นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2523.
- _____. "การศึกษานอกโรงเรียนกับการพัฒนารชนบท," วารสารการศึกษาแห่งชาติ.
6 : 27 - 33 ; สิงหาคม - กันยายน 2524.
- อุ้นทา นพคุณ. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. โรงพิมพ์เจริญผล, 2523. 207 หน้า
- Knowles, Malcolm S. The Modern Practice of Adult Education : andragogy
versus pedagogy. New York, Association Press, 1971. 384 p.
- Lele, Uma. The Design of Rural Development Lessons from Africa. London,
the John Hopkins University Press, 1976. 276 p.
- Saisuree, Chutikul. "Education opportunities and problems," in Youth of
Thailand. p. 77 - 104, ESCAP. United Nation Bangkok, 1985.

ภาคผนวก

ה חנצחא

ภาพประกอบ 2 แสดงที่ตั้งของหมู่บ้านเป้าหมาย

ภาคผนวก ข

แบบสำรวจสภาพ ปัญหา และความต้องการ

ด้านการศึกษานอกโรงเรียนของประชาชนที่อยู่บริเวณชายแดน

เริ่มลงมือสัมภาษณ์ เมื่อเวลา.....น. วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

1. ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ - สกุล.....อายุเต็ม.....ปี
อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ชื่อหมู่บ้าน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

สถานภาพการสมรส ☐ โสด ☐ แต่งงาน ☐ อื่น ๆ.....

จำนวนบุตร.....คน คนโตอายุ.....ปี คนเล็กอายุ.....ปี

เป็นคนที่ไหน ☐ คนท้องถิ่น ☐ อพยพมาจาก.....

2. ข้อมูลด้านอาชีพ

อาชีพหลักทำอะไร.....

รายได้เฉลี่ยปีละ.....บาท

อาชีพรองมีอะไรบ้าง

1)รายได้เฉลี่ยปีละ.....บาท

2)รายได้เฉลี่ยปีละ.....บาท

3)รายได้เฉลี่ยปีละ.....บาท

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ.....

ต้องการความช่วยเหลืออย่างไรในด้านอาชีพ.....

ข้อคิดเห็นอื่น ๆ เพิ่มเติม (ถ้ามี).....

3. ข้อมูลด้านการศึกษา

เคยเรียนหนังสือจบชั้นอะไร.....

ความรู้ด้านอ่านเขียนในปัจจุบันเป็นอย่างไร

- อยู่ในระดับดี
- พออ่านออก-เขียนได้
- อ่านออก-เขียนไม่ได้
- อ่าน-เขียนไม่ได้
- อื่น ๆ

ปัจจุบันมีโอกาสอ่าน-เขียนบ่อยเพียงใด ในโอกาสไหน เล่าสภาพย่อ ๆ

.....

.....

.....

ท่านเห็นว่าการอ่าน-เขียน มีความจำเป็นสำหรับท่านหรือไม่ เพราะอะไร

- จำเป็น เพราะ.....
- ไม่จำเป็น เพราะ.....
- ไม่ทราบ.....

ท่านอยากเรียนด้านหนังสือเพิ่มเติมหรือไม่

- อยาก เพราะ.....
- มีโอกาสนั้นที่ท่านจะเรียนได้ และต้องการให้ทำอย่างไร.....

.....

.....

.....

- ไม่อยาก เพราะ.....
- ไม่แน่ใจ

ท่านจะสนับสนุน (หรืออยากจะสนับสนุนในกรณีที่ยังไม่แต่งงาน) ให้ลูกท่านเรียนถึงระดับไหน เพราะอะไร

- ลูกชาย เรียนถึงระดับ.....เพราะ.....

- ลูกสาว เรียนถึงระดับ.....เพราะ.....

4. การพัฒนาด้านอาชีพ

ท่านเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับอาชีพหรือไม่

● ไม่เคย

● เคย ได้แก่

1) เรื่องเกี่ยวกับ

จัดโดย.....

ใช้เวลา.....

เล่าย่อๆ เกี่ยวกับการอบรมนี้ (เช่น ชอบ-ไม่ชอบ, ได้ประโยชน์ไหม, ใช้วิธีการอย่างไร ฯลฯ)

2) เรื่องเกี่ยวกับ

จัดโดย.....

ใช้เวลา.....

เล่าย่อๆ เกี่ยวกับการอบรมนี้ (เช่น ชอบ-ไม่ชอบ, ได้ประโยชน์ไหม, ใช้วิธีการอย่างไร ฯลฯ)

- 3) เรื่องเกี่ยวกับ
- จัดโดย
- ใช้เวลา
- เล่าย่อ ๆ เกี่ยวกับการอบรมนี้ (เช่น ชอบ-ไม่ชอบ, ได้ประโยชน์ไหม, ใช้วิธีการอย่างไร ฯลฯ)

ท่านต้องการให้ทางเจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรมในเรื่องอะไรบ้าง ที่คิดว่าจะให้ประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพในหมู่บ้านของท่าน

- 1)
- 2)
- 3)

มีเจ้าหน้าที่เคยมาให้คำแนะนำด้านอาชีพในหมู่บ้านท่านอย่างไรบ้าง (เช่น มีใครมาบ้าง แนะนำเรื่องอะไร บ่อยเพียงไร คิดว่าได้ผลไหม มีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง)

5. กิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

ท่านมีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง (เป็นกรรมการหรือไม่, ใช้บริการบ่อยเพียงไร ฯลฯ)

ข้อคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน.....

ท่านเคยได้ยินเรื่อง “โครงการรับบริจาคหนังสือ” หรือ “โครงการทอดผ้าป่าหนังสือ”
บ้างไหม (ได้ยินอย่างไร) วิธีอะไร ทราบอะไรบ้างเกี่ยวกับเรื่องนี้ มีความคิด
เห็นอย่างไร)

.....

.....

.....

6. การได้รับข่าวสารข้อมูล

6.1 การอ่านหนังสือพิมพ์

อ่านหนังสือพิมพ์บ่อยเพียงไร

อ่านหนังสือพิมพ์อะไรบ้าง

อ่านที่ไหน

อ่านเวลาใด (ส่วนใหญ่)

ท่านชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับอะไรบ้าง (บอกที่ชอบที่สุดมา 3 เรื่อง เช่น ข่าว
การเมือง ข่าวต่างประเทศ บทความ ความรู้ การแนะนำอาชีพ ข่าว
การพัฒนาชนบท การตั้งศูนย์ นิยาย โฆษณา ฯลฯ)

1)

2)

3)

ท่านมีข้อคิดเห็นอะไรเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์บ้าง

.....

.....

.....

6.2 การฟังวิทยุ

ฟังวิทยุบ่อยเพียงใด.....

รายการ (หรือสถานี) ที่ชอบ.....

ฟังวิทยุเวลาใด.....

ได้รับประโยชน์อะไรบ้าง.....

มีข้อคิดเห็นอะไรบ้างเกี่ยวกับรายการวิทยุ.....

6.3 การดูรายการโทรทัศน์

มีโอกาสดูรายการโทรทัศน์บ่อยเพียงใด.....

ดูที่ไหน.....

รายการที่ชอบมากที่สุด หรือดูบ่อยที่สุดมีอะไรบ้าง.....

มีข้อคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องนี้.....

6.4 การดูภาพยนตร์

มีโอกาสดูภาพยนตร์บ่อยเพียงใด.....

ดูที่ไหน.....

มีหน่วยงานต่าง ๆ นำภาพยนตร์มาฉายในหมู่บ้านบ้างไหม ส่วนใหญ่ใครนำมาฉาย และ
ฉายเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

.....

.....

.....

มีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องนี้.....

.....

6.5 การอ่านหนังสือเล่ม หรือนิตยสารต่างๆ

ท่านมีโอกาสอ่านหนังสืออะไรบ้าง บ่อยเพียงไร.....

ท่านชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับอะไรมาก.....

มีข้อคิดเห็นอะไรเกี่ยวกับเรื่องการอ่าน.....

6.6 การอ่านคู่มือ คำแนะนำ หรือเอกสารต่างๆ จากทางราชการ

เคยได้รับเอกสารแจกจากทางราชการอะไรบ้าง.....

อ่านหรือไม่ อย่างไร.....

ข้อคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องนี้.....

.....

7. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน

ท่านเคยเป็น หรือเป็นกรรมการหมู่บ้านหรือไม่ อะไรบ้าง.....

ท่านสนใจที่จะร่วมเป็นกรรมการหมู่บ้านเพียงไร

● สนใจมาก เพราะ.....

● ไม่สนใจ เพราะ.....

● ไม่แน่ใจ

● ไม่ เพราะ

● ไม่ไป เพราะ.....

ท่านพิจารณาอย่างไรว่าจะเลือกใคร.....

ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์การอะไรบ้าง

2) _____

ความคิดเห็นต่อกลุ่มหรือองค์กรการนั้น ๆ (ตามที่ละกลุ่ม ให้เล่าถึงสภาพทั่ว ๆ ไป
ประโยชน์ที่ได้รับ การปรับปรุงให้ดีขึ้น ปัญหาอุปสรรค ฯลฯ)

.....

.....

.....

1

.....

9. ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว

ท่านคิดว่าในหมู่บ้านของท่านควรมีลูกครอบครัวละกี่คนจึงจะพอเหมาะ

มี.....คน เพราะ.....

หากมีลูกครบตามความต้องการแล้ว ท่านจะทำอย่างไร

- ☐ คุมกำเนิด ☐ ปลอ่ยให้มีเรื่อย ๆ ☐ ไม่ทราบ

ท่านเคยใช้ หรือกำลังใช้ หรือคิดจะใช้วิธีคุมกำเนิดหรือไม่

☐ ไม่ใช่ เพราะ.....

☐ ไม่ทราบ

- ☐ ใช้ วิธีต่อไปนี้ ☐ ทำมันชาย ☐ ทำมันหญิง ☐ ใส่ห่วง
☐ กิญา ☐ ฉีดยา ☐ อื่น ๆ

ท่านรู้จักหรือเข้าใจวิธีคุมกำเนิดแบบใดบ้าง

ท่านทราบเรื่องการวางแผนครอบครัว การคุมกำเนิดบ้างไหม และทราบจากไหน
อย่างไร

ท่านต้องการทราบเรื่องการวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิดเพิ่มเติมหรือไม่

ถ้าท่านต้องการวางแผนครอบครัว หรือคุมกำเนิด ท่านจะไปติดต่อกับใคร ที่ใด ได้บ้าง

10. ด้านสุขภาพอนามัย

ท่านรู้สึกตัวเด็ก ๆ ในหมู่บ้านของท่านมีสุขภาพเป็นอย่างไร

☐ แข็งแรงดี ไม่เคยเจ็บป่วย

☐ พอปานกลาง เจ็บป่วยบ้างแต่ไม่บ่อย

☐ ไม่แข็งแรง (ส่วนใหญ่เป็นโรคอะไร ระบุด้วย).....

ท่านรู้สึกว่าคุณภาพของท่านโดยทั่วไปเป็นอย่างไร

- แข็งแรงดี ไม่เคยเจ็บป่วย
- พอปานกลาง เจ็บป่วยบ้างแต่ไม่บ่อย
- ไม่แข็งแรง (ส่วนใหญ่เป็นโรคอะไร ระบุด้วย).....

ในรอบปีที่ผ่านมาท่านเคยได้รับคำแนะนำ และได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาโรคภัยไข้เจ็บบ้างหรือไม่

- เคย จากที่ไหน..... บ่อยเพียงใด.....
- ไม่เคย
- ไม่แน่ใจ

ท่านต้องการได้รับคำแนะนำ และต้องการได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาโรคภัยไข้เจ็บหรือไม่

- ต้องการ เพราะ.....
- ไม่ต้องการ เพราะ.....
- ไม่แน่ใจ

ท่านใช้ส้วมหรือไม่

- ใช้ เพราะ.....
- ไม่ใช้ เพราะ.....

แต่ละครอบครัวในหมู่บ้านท่านควรมีส้วมใช้หรือไม่

- ควร เพราะ.....
- ไม่ควร เพราะ.....
- ไม่ทราบ

11. อะไรคือปัญหาสำคัญที่สุดในหมู่บ้านของท่าน

- 1)
- 2)
- 3)

12. ถ้าท่านมีเงินก้อนหนึ่ง มากพอที่จะทำอะไรตามใจท่านได้ ท่านจะนำเงินนั้นไปใช้ทำอะไร

.....

13. อะไรคือปัญหาสำคัญของตัวท่านหรือครอบครัวท่านในขณะนี้

- 1)
- 2)
- 3)

14. ท่านต้องการให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองช่วยเหลือในเรื่องใดบ้าง (เรียงตามลำดับความสำคัญ)

- 1)
- 2)
- 3)

15. ท่านอยากเปลี่ยนอาชีพ หรืองานที่ทำอยู่ในปัจจุบันหรือไม่

- ☐ ไม่เปลี่ยน เพราะ
- ☐ เปลี่ยนเป็น เพราะ

16. ท่านต้องการให้หมู่บ้านจัดตั้งกลุ่มอะไรขึ้นมามากบ้างหรือไม่ (เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มสหกรณ์ ฯลฯ) เพราะอะไร

.....

17. ท่านรู้จักพัฒนากรหรือไม่

- ☐ รู้จัก ☐ ไม่รู้จัก ☐ ไม่แน่ใจ

พัฒนากรมีหน้าที่อะไร

ท่านอยากให้พัฒนากรช่วยเหลือหมู่บ้านท่านอย่างไรบ้าง

.....

18. ถ้าท่านเป็นครู ท่านจะช่วยเหลือหมู่บ้านอย่างไรบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)

19. ท่านต้องการให้เจ้าหน้าที่ด้านการเกษตรช่วยเหลือหมู่บ้านในเรื่องอะไร อย่างไร

- 1)
- 2)
- 3)

20. ท่านต้องการให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง (ฝ่ายทหาร) ช่วยเหลือในเรื่องอะไร

- 1)
- 2)
- 3)

21. ท่านต้องการให้เจ้าหน้าที่ทางอำเภอ เช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ช่วยเหลือในเรื่องอะไร

- 1)
- 2)
- 3)

22. ท่านเคยรู้จักศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน จังหวัดปราจีนบุรีหรือไม่

- ไม่รู้จัก
- ไม่แน่ใจ
- รู้จัก เพราะ

ท่านต้องการให้ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน จังหวัดปราจีนบุรี สอนอาชีพอะไรให้บ้าง

- 1)
- 2)
- 3)

23. ท่านต้องการจะรู้เรื่องต่อไปนี้เพียงใด

	มาก	ปานกลาง	น้อย
1) การวางแผนครอบครัว –คุมกำเนิด 2) การเก็บรักษาอาหารไว้ใช้นาน ๆ 3) การรักษาโรคภัยไข้เจ็บเบื้องต้น 4) การจัดบ้านเรือนให้สะอาด 5) การเพาะปลูกพืชทั่ว ๆ ไป 6) การใช้ปุ๋ยเคมี 7) การทำปุ๋ยหมัก 8) การเลี้ยงสัตว์ใหญ่ เช่น วัว ควาย 9) การเลี้ยงเบ็ด ไก่ 10) การอ่านออก – เขียนได้ 11) การเรียนในระดับที่สูงขึ้น 12) ความรู้เกี่ยวกับอาชีพแปลก ๆ ใหม่ ๆ 13) ความรู้และข้อปฏิบัติด้านศาสนา 14) ตัวอย่างการพัฒนาหมู่บ้านอื่นๆที่ประสบความสำเร็จ 15) ความรู้เรื่องการสหกรณ์ 16) ความรู้เรื่องกฎหมายสำหรับชาวบ้าน 17) การเล่นเกมกีฬาประเภทต่าง ๆ 18) การเล่นเกมดนตรี 19) การใช้อาวุธเพื่อป้องกันประเทศ 20) ข่าวความเคลื่อนไหวภายในประเทศโดยทั่วไป			

24. หากท่านมีโอกาสฝึกอาชีพหรือเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ ท่านต้องการเรียนเรื่องอะไร

- 1)
- 2)
- 3)

25. ความรู้ที่ไปของท่านต้องการทราบ

- 1)
- 2)
- 3)

สัมภาษณ์เสร็จเมื่อเวลา.....น.

(ลงชื่อ) ผู้สัมภาษณ์

การให้การศึกษาออกโรงเรียนแก่ประชาชนไทย
บริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี

บทคัดย่อ
ของ
ไพฑูรย์ วชิราโชติทอง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กรกฎาคม 2531

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และความคิดเห็นของประชาชน
ในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มา
พิจารณากำหนดกิจกรรม แนวทาง และข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
สำหรับพื้นที่บริเวณชายแดนของประเทศต่อไป

การดำเนินการวิจัยได้เลือกดำเนินการในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย -
กัมพูชา จังหวัดปราจีนบุรี รวม 6 หมู่บ้าน ซึ่งอยู่ในอำเภอชายแดน 3 อำเภอ คือ อำเภอ
อรัญประเทศ อำเภอตาพระยา และกิ่งอำเภอคลองหาด โดยคัดเลือกมาศึกษาอำเภอละ
2 หมู่บ้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เดินทางไปในพื้นที่ด้วยตนเอง ใช้วิธีการรวบรวม
ข้อมูลดังนี้ (1) ศึกษาเอกสาร รายงาน สถิติ และโครงการต่าง ๆ ที่มีในพื้นที่ และจาก
หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (2) ใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่
รวมทั้งสิ้น 112 คน (3) สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในท้องถิ่น และ (4) สังเกต
และจดบันทึกสภาพการณ์ต่าง ๆ ตามที่ผู้วิจัยได้พบเห็น

ผลการศึกษาค้นคว้าสรุปได้ดังนี้

1. สภาพของหมู่บ้านใน 6 หมู่บ้าน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 1,739 ครัวเรือน มี
ประชากร 6,482 คน มีสมาชิกโดยเฉลี่ยครอบครัวละ 3.7 คน บ้านที่กินทำกิน พบว่า
ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยสมบูรณ์ ครัวเรือนร้อยละ 80.7 มีที่ดินทำกิน
เป็นของตนเอง ร้อยละ 10.6เช่าที่ทำกินทั้งหมด และร้อยละ 8.7 ต้องเช่าที่ดินเพิ่ม
ค่านายหน้าโลก มีไฟฟ้าเข้าถึงหมู่บ้านแล้ว แต่มีครัวเรือนเพียงร้อยละ 33 ที่มีไฟฟ้าใช้
สภาพของบ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 90.2 มุงด้วยสังกะสี นอกนั้นมุงด้วยหญ้าคา อาชีพหลักของ
ประชาชนในหมู่บ้านอำเภอตาพระยาคือทำนา ส่วนอีก 2 อำเภอ ทำไร่ข้าวโพด และมีทำนา
บ้างเล็กน้อย ปัญหาคือขาดน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร บริการด้านสาธารณสุข มีกองทุนยาและ
เวชภัณฑ์ในหมู่บ้านและมีสถานีอนามัยประจำตำบล บริการด้านการศึกษา มีโรงเรียนประถมศึกษา
และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน สำหรับคตที่เกิดมากในหมู่บ้านได้แก่ คตเกี่ยวกับที่ดิน อาวุธปืน
และเกี่ยวกับทรัพย์สิน

2. ปัญหาที่สำคัญของหมู่บ้านจากการประเมินของคณะกรรมการหมู่บ้านมี 9 เรื่อง คือ (1) ปัญหาเกี่ยวกับเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน (2) ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งน้ำกินและน้ำใช้ (3) ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งไม้ใช้สอยและเชื้อเพลิง (4) ปัญหาเกี่ยวกับการรวมตัวของเกษตรกร (5) ปัญหาเกี่ยวกับการทำการเกษตรในฤดูแล้ง (6) ปัญหาเกี่ยวกับการบริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน (7) ปัญหาคุณภาพของเด็กอายุ 1 - 5 ปี (8) ปัญหาขาดการให้บริการความรู้จากหน่วยงานของรัฐ และ (9) ปัญหาเกี่ยวกับการบริการด้านศาสนา ศิลป และ วัฒนธรรม

3. ความคิดเห็นของประชาชน เห็นว่าการอ่านออกเขียนได้มีความจำเป็น และอยากจะเรียนต่อถ้ามีโอกาส สำหรับการส่งเสริมการศึกษาของบุตรนั้น ส่วนใหญ่อยากให้บุตรชายเรียนถึงระดับปริญญา และบุตรสาวเรียนเพียงระดับประถมศึกษา เกี่ยวกับการหาความรู้เพิ่มเติมได้จากการอ่านหนังสือจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และวิทยุ - โทรทัศน์ ซึ่งประชาชนตอบว่าชอบรายการข่าวมาก สำหรับปัญหาในหมู่บ้านที่เห็นว่าเป็นมีความสำคัญในทัศนะของประชาชน ได้แก่ ความยากจนและการทำมาหากินไม่ได้ผล อีกทั้งต้องคอยระวังความปลอดภัยจากภายในและภายนอกประเทศ ด้านความช่วยเหลือที่ต้องการจากทางราชการนั้น ส่วนใหญ่ต้องการให้ช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพ และการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ในด้านความสนใจการเรียนรู้ด้านอาชีพนั้นต้องการเรียนรู้ด้านการเกษตร ศึกษาระดับสูง และช่างเครื่องยนต์

4. ข้อเสนอแนะด้านเนื้อหากิจกรรมและแนวทางในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

4.1 กิจกรรมที่จัดควรเน้นใน 8 เรื่องต่อไปนี้คือ (1) การพัฒนาค้นอาชีพ และเศรษฐกิจของชุมชน (2) การพัฒนาความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต (3) การพัฒนาระบบข่าวสารข้อมูลในชุมชน (4) การพัฒนาองค์กรประชาชน (5) การพัฒนาค้นศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น (6) การพัฒนาค้นเทคโนโลยีพื้นบ้าน (7) การจัดระบบความมั่นคงปลอดภัย และ (8) การพัฒนาสาธารณสุขโลก ในระบบพึ่งพาตนเอง

4.2 การจัดองค์กรในท้องถิ่น ควรมุ่งพัฒนาองค์กรที่มีอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพในการทำงานอย่างแท้จริง ซึ่งได้แก่องค์กรต่อไปนี้ (1) องค์กรประชาชน ได้แก่ กลุ่มประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มอาชีพ เป็นต้น (2) องค์กรบริหารในชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการสภาตำบล กรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น (3) การร่วมมือ

และบันทึกกำลังระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับตำบล (4) ความร่วมมือของสถาบันการศึกษา และ (5) หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรในข้อ (3) คือเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับตำบลควรได้รับการพัฒนาจิตสร้างความร่วมมือและบันทึกกำลังกันเป็นพิเศษ เพราะเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาในท้องถิ่นประสบความสำเร็จ

4.3 แหล่งการเรียนรู้ในหมู่บ้านที่สำคัญ คือ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ควรได้รับการสนับสนุนและพัฒนาให้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้อย่างแท้จริงของชาวชนบท

**NONFORMAL EDUCATION FOR RURAL PEOPLE RESIDING ALONG
THE COUNTRY'S BORDER OF CHANGWAT PRACHIN BURI**

AN ABSTRACT

BY

PAITON WACHIRACHOTIPOON

**Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University**

July 1988

The purposes of this research were to study conditions, problems, needs, and opinions of people in the self-defense villages along the Thai-Kampuchean border of Prachin Buri, and to use these data for setting up activities, guidelines, and recommendations in provision of nonformal education for people along the country's border.

The research was undertaken in 6 self-defense villages along the Thai-Kambodean border, two villages from each of 3 districts: Aranyapathet, Ta Phraya and Khlong Hat.

The data were gathered personally by the researcher's team through the following means: (1) reviewing documents, reports, statistics and projects pertinent to the areas and organizations involved, (2) using the questionnaire for interviewing 112 villagers in the areas, (3) interviewing officials working in the areas, and (4) observing and recording situations as perceived by the researcher himself.

The research findings were summarized as follows:

1. Situations of the Villages. In 6 villages there were 1, 739 households, 6,482 people and 3.7 people per household on an average. The majority of households did not have the full right on landholding licenses. It was found that 80.7 % of households owned their land, 10.6 % entirely rented land, and 8.7 % rented additional land. In regard to facilities, there was electricity used in the areas, but only 33.0 % of households had electricity. In regard to housing, it was found that 90.2 % were zinc-roof houses, and the rest were thatch-roof houses.

The main vocations of people in Ta Phraya was rice, farming, while the other two districts were corn farming and additional rice farming.

The problem in farming was water shortage. In regard to public health, there were medicine funds and village medical plans, and tambon health centers. In regard to education, it was found that there were primary schools and village reading centers. The legal cases occurred in the villages included cases on land, weapons, and properties.

2. Main Problems in Villages. From the assessment of the village development committees there were 9 main problems areas: (1) problems on land licenses, (2) problems on potable and drinking water, (3) problems on wood and fuels, (4) problems on organizing farmer groups, (5) problems on agriculture in dry season, (6) problems on health services in the villages, (7) problems on health of children between 1 - 5 years old, (8) problems on services of knowledge rendered by government agencies, and (9) problems on services in religion, arts and culture.

3. Opinions of Villagers. They viewed that literacy was important and they needed to continue learning if chance provided. In regard to promoting children's education, most of them wanted their sons to get degrees, but daughters finish primary school. In regard to additional knowledge, they could get from village reading centers, and from radio and television, of which the people said that they liked news programs. The problems in the villages as viewed by the people were poverty and ineffective livelihood, and insecurity from inside and outside the country. In regard to government assistance, most of them needed assistance in making their living and land licenses, while in regard to vocational interests, they needed knowledge in agriculture, dressmaking and auto-mechanics.

4. Recommendations for Provision of Nonformal Education.

4.1 The activities should emphasize on 8 areas: (1) development of vocations and economy in the community, (2) development of knowledge and basic vocational skills, (3) development of information systems in the community, (4) development of people organizations, (5) development of religion, arts and culture in the community, (6) development of appropriate technology, (7) management of security systems, and (8) development of self-reliance public facilities.

4.2 Management of local organizations should emphasize on development of existing organizations so that they could work effectively; such organizations are (1) people organizations as housewife groups youth groups, vocational groups, etc., (2) community administrative organizations as tambon council committees, village committees, etc., (3) cooperation and support among government officials working at the tambon level, (4) cooperation of educational institutions, and (5) government and private agencies involved, especially in Item 3, namely the government officials at the tambon level, should specially develop their cooperation and support because they are the key persons in successful local development.

4.3 The important learning facilities in the villages, which are the village reading centers, should be promoted and developed as to be the real information resources for rural people.